anspråk. Jag instämmer sålunda deri: men anhåller få ännu tillägga ett annat i min tanka lika nödigt, och i dess verkställighet mera säkert, nemligen: att, i den möjliga händelsen, att med det nu beviljade anslaget, Canal-Verket ändock icke hinner slutligen fullbordas till den utsatta tiden, den under nu förestående 5 byggnadsår af Vestgötha-Linien inflytande behållning måtte afsättas, för att användas till fullbordande af hvad som möjligen 1828 kan brista. Detta vilkor synes väl vara så tillräckligen och tydligen bestämdt i Riksens Ständers, år 1815, till Kongl. Maj:t aflåtna underdåniga skrifvelse, deribland de till Canal-byggnadens fortsättande påräknade tillgångar, upptages den under byggnads-åren af Canalen inflytande inkomst, till ett belopp af 64,000 R:d. Banco. Men då anledning är att förmoda, det Bolaget, detta oaktadt, tilltror sig kunna göra anspråk på den inkomst, som nu kommer att inflyta, af den redan segelbara Vestgötha-Linien under de återstående byggnads-åren: ja måhända äfven på 5 procents ränta under samma tid å det tecknade Actie-Capitalet; så kan jag icke annorlunda än med min reservation yrka det vilkor, ofvanförmäldt är, och som jag förmodar icke må anses förmycket begärdt, för ett så ovanligen betydande bidrag, som det här ifrågavarande. Saken är i min tanka mycket enkel. Det af Riksens Ständer bestämda byggnads-anslag, är nu till fullo lemnadt. Byggnaden är slutad, så vida icke Actie-egarne

eller Staten vilja den fortsätta: tvingas dertill kan ingendera. Man har icke hört att Actie-egarne vilja gå in på detta verks fortsättning med egna medel, men väl har blifvit föreslaget, att Staten skulle åtaga sig denna kostnad allena. Och i förmodan, att denna begäran måste bifallas, har man ock hört en ny fordran af fortsatt ränta å Actie-Capitalet, under den nya byggnads-tiden, och torde man väl äfven vilja tillegna sig vinsten af den segelbara Canalen, hvilken dock, enligt 1815 års beslut, ovägerligen borde användas till Canal-byggnaden. Korteligen: Byggnaden kan ej fortsättas utan Statens förnyade bidrag, och sedan Staten gifvit detta nya bidrag, anses den skyldig, att just under denna byggnads-tid, som igenom detta bidrag, allena får en tillvarelse, äfven fortsätta ränte-betalningar åt Actie-egarne. Om jag skall lemna min röst till det stora byggnads-biträde, som här begäres, och jag numera för Svenska National-äran och af detta skäl allena icke kan vägra; så tror jag mig dock skyldig, att i hvad mån jag kan, frälsa det allmänna ifrån framtida anspråk, hvilka illa svara mot dess ädelmodiga och stora uppoffringar. I händelse det af mig föreslagna vilkor icke skulle bifallas, så anhåller jag, att min reservation måtte få Betänkandet åtföljа.

Uti detta Herr Öfver-Hof-Predikanten Doctor Hedréns yttrande, förklarade Herr Professoren Fröberg och Riksdagsmannen Sandsten sig instämma.

4:o. Af Herr Handelsmannen Jacob Linström.

I början af denna Riksdag, ordades mycket om Allmänna Nöden och Förlägenhetens afhjelpande, men ännu är denna vigtiga sak oafgjord, förmodeligen derföre, att först skulle afgöras, om anslag till de uppgifne mångfaldige nya, och ökade Stats-behof samt till åtskillige Gratificationer, Pensioner med flere dylika utgifter; Icke destomindre har Höglofl. Stats- och Banco-Utskotten i sitt nu till Rikets Höglofl. Ständer afgifvande Utlåtande, om medels anslående till Canalen, sådant tillstyrkt, utan att dertill ega någon annan fond, än i nya Riksgälds-Sedlars utgifvande, eller ock, af upptagande Stats-Lån, emot ränte-löpande Obligationer, dem Rikets Innevånare sedermera skola genom Bevillning godtgöra.

När jag i öfvervägande tager det allt för betydliga bidrag af medlen Banco- och Stats-Verket redan till Götha Canal uppoffrat, så har jag funnit det vara vida öfverstigande våra tillgångar, men ändå är nu fråga om 2 à 3 Millioner Riksdalers uppoffrande, till nämnde Canals fullbordande! För min del måste jag bestrida allt detta. Jag anser det vara Canal-Bolagens ovilkorliga skyldighet, att sjelfve anskaffa sig behöflige medel, till sine Storverks fullbordande.

Jag har hört det Götha Canal-Bolags Actie-egare vilja ensamma tillräkna sig detta

Storverk, men det kan jag ej medgifva, då af Bankens och Statens medel, så betydliga summor blifvit uppoffrade, utan lärer hela Svenska Folket numera få räkna sig till Bolaget. Jag förutser väl det svar jag härpå skall erhålla, nemligen: att, det är orimligt komma fram med sådant yttrande, då Konung och Ständer, vid de föregående Riksdagar, ansett sig böra medverka till Canalens fullbordande.

Men må det tillåtas mig att fråga! hvem är upphofvet till dessa beslut? hvem har uppgjordt planen? och hvem har ledt Verkets gång? förmodeligen Canal-Directionen. Man borde väl billigt begära, att desse Herrar skulle insett, att kostnaden, som i början uppgick till 1,600,000 R:d., skulle mångdubblas, och derigenom numera väcka motvilja till vidare bidrag.

Af sammandraget öfver Götha Canal-byggnads kostnad, från år 1815 till år 1822, är utbetaldt till Directions-arfvode, samt aflöning till Tjenstemän, Verkmästare, Commenderings-Befälet, aflöning utan arbete, med flere dit hörande kostnader, Marsche-kostnader, Pensioner och Gratificationer, diverse utgifter till ett belopp af 1,256,183 R:d., häraf torde slutas, huru Calculerne blifvit missräknade, till förlust för Actie-egarne och Staten, och följder deraf komma att drabba efterkommande i långliga tider.

5:o.

5:o. Af Herr Borgmästaren Montan.

I anledning af de Reservationer jag anmält emot Höglofl. Stats- och Banco-Utskottens Utlåtande, i frågan om anslag till Götha Canal, anhåller jag vördsammast få anföra, ej mindre de skäl, på hvilka jag ej kunnat bifalla de beslut, Höglofl. Utskottens pluralitet fattat, än ock, huru jag för min del ansett denna dyra och för landet högst betungande byggnad.

1:o. I afseende på Höglofl. Utskottens yttrande, att framställa det uppgjorde kostnads-förslaget, såsom grundadt, får jag, såsom Ledamot af den afdelning, som haft denna sak i beredning, upplysa, att en fullständig granskning af detta kostnads-förslag varit omöjlig att företaga, på den korta tid, som dertill varit lemnad, att detsamma visserligen icke kan af någon säkert bedömmas, utan en vetenskaplig undersökning på stället, en inhemtad noga kännedom af arbetet och Räkenskapssättet, och huru hela arbetskostnaden kan reduceras ifrån penningar till dagsverken, och ifrån dem åter till penningar.

De fleste afdelningens Ledamöter, ovane vid dylika konstlade, ehuru i vetenskaplig form uppgjorde, förslag, hafva icke utan mycken möda och arbete härom kunnat göra sig

ett redigt begrepp, och således icke kunnat granska kostnads-förslaget annorlunda, än blott jemnförelsevis med de förslag, som förr blifvit för denna byggnad uppgjorde, deraf jag med flera Afdelningens Ledamöter funnit, att dylike kostnads-förslag, på sätt Herr af Uhr anfört, kunna uppgöras med olika resultat efter de olika grunder och beräkningar man för dem antager.

Detta visar sig ganska lätt uti Bilagan N:o 1, vid Bolagets nu till Konungen afgifne underdåniga ansökning, der Herr Major Lagerheim, uti Redovisningen för 1815 års kostnads-förslag pag. 25, på ett ganska behändigt sätt, betäcker en del af miss-calculen uti förenämnda förslag, med en afförd summa af 693,523 R:d. förminskning, i de påräknade tillgångarne, och deraf orsakad tidsutdrägt. Då Rikets Ständer år 1818 anslagit en bestämd summa af 300,000 R:d. årligen, till Canalens byggnad, hade det väl varit Bolagets skyldighet, att derefter uppgöra arbetsplanen med beräkning af de Ämbetsmän, Materialer m. m. som, i mån anslaget minskades, äfven minska antalet af Ämbetsmän och Verkmästare m. m. Om sådant på behörigt sätt skett, är det icke förenligt med det goda omdöme man hittills haft om detta arbetets drift och planmässiga reglering, att en så stor summa som 693,523 R:d. kunnat på den korta tiden af 5 år, bortslösas uti så kallade faut fraies, af löner, arfvoden m. m. Enär erfa-

renheten af de kostnads-förslager, hvilka af Götha Canals Ämbetsmän hittills, så vid denna, som Hjelmare-byggnader, blifvit uppgjorde, vittnar att dessa förslag aldrig befunnits tillräckeliga, utan merendels beräknade, så att dessa arbeten skulle vara färdige till en påföljande Lagtima Riksdag, då åter nya ökade kostnads-förslag blifvit ingifne, ock större anslag begärdte, och det nu uppgjorde kostnads-förslag äfven i samma form inkommit, tycker jag mycken anledning visa sig, att de nu begärdte anslag skola till byggnadens fullbordan blifva lika otillräckeliga som de förra, och är jag inom mig fullt öfvertygad, att om de nu begärdte medlen kunde till fullo anordnas, nya anslag vid nästa Riksdag erfordras och begäras, särdeles som Herr af Uhr trott sig med säkerhet kunna beräkna, att nära $\frac{1}{3}$ af arbetet ännu återstår. Det är äfven anmärkningsvärdt, att ehuru, uti Herr Lagerheims ofvannämnde Redovisning, pag. 25, en missräkning af 10,000 R:d. påtageligen finnes, så har ändå Canalen kunnat på runstycket jemnt afslutas och hopjemnkas. Om dylika missräkningar skulle finnas å många ställen uti det nu uppgjorde kostnads-förslaget, så har man väl icke mycket skäl att detsamma, såsom ofelbart för Rikets Ständer framställa. Någon inkomst af den redan färdige Vestgötha-Canalen, är icke heller nu beräknad, ehuru uti 1815 års förslag, densamma blifvit calculerad till icke mindre än 64,000 R:d.; hvilken glömska jag äfven anser

vara ett icke obetydligt fel uti kostnads-förslaget.

2:o. Yttrandet, att Höglofl. Utskotten icke kunnat fatta någon bestämd öfvertygelse, huruvida kostnaden genom arbetets fördröjande skulle kunna årligen ökas med 120,000 R:d., har jag icke heller kunnat dela. Då uti Calculen härföre, pag. 30, Bilagan N:o 1, man finner att hela årliga manlige Aflönings-Staten för Ämbetsmän, Verkmästare, Förråders bevakning, Hushyror, m. m. är deruti beräknad till 74,000 R:d., och för resten, genom tillökning å dagsverken, slumpevis upptagne, utan angifven grund för Calculen 42,000 R:d., hvilka summor sammanlagde, väl ej utgöra mer än 116,000 R:d., men ändå blifvit utförde med slumpade 120,000 R:d., så torde man snart finna, att denna uppgift icke bör på något sätt godkännas, ty ett arbete beräknadt på mindre tillgångar, måste väl kunna verkställas med mindre antal Ämbetsmän m. m., och Marsche-kostnaderne för Arbetsmanskapet, afräkning för Sön- och Högtidsdagar, som öka Dagsverks-kostnaden, samt ett minskadt Befäl, måste minska kostnaden i samma proportion som arbetsstyrkan till antalet blir ringare. Kostnaden kan äfven vidare förminskas, om i mån af arbetarnes antal, arbetet sker blott på 2 à 3 stationer, i stället för 5 à 6, hvarigenom man kan alldeles afskeda de Ämbetsmän, Verkmästare m. m., som å de ej arbetade stationerne finnas, och äfven i sam-

ma förhållande minska både Materialer och Förråder, jemte deras bevakning; och som Bolaget icke eger andre tillgångar, än dem Rikets Ständer af Nationens svett och möda tillskjuta, emedan hvad till Canal-byggnader anslås, eljest kunnat användas, att minska Rikets Bevillning, så måste väl arbets-planen kunna och böra regleras och utställas med sådan besparing, att om Rikets Ständer icke skulle kunna anslå mera än 120 à 150,000 R:d., hvilka af Bankens behållna vinst kunna utgå, hela denna summan icke åtgår till faut fraies, utan desse kunna lämpas efter arbetet.

3:o. Den af Canal-Bolaget å detta års Byggnads-biträde begärdte tillökning af 100,000 R:d., kan jag icke annat än bestrida. Då Rikets Ständer år 1818 bestämdt anslogo 300,000 R:d. årligen till byggnaden, hade det efter min tanka ovilkorligen varit Bolagets och dess Directions skyldighet, att derefter uppställa och beräkna arbets-planen för innevarande år, och om Bolaget icke häruti åtlydt Ständernas föreskrift, bör det efter min tanka, blifva Bolagets eller dess Directions (hvilkendera härtill varit vållande) skyldighet, att ersätta all den kostnad och skada, som Canal-Byggnads-Cassan kan tillskyndas, i fall arbetet detta år, genom brist på desse penningar afstadnar. Om Directionen fullgjordt Rikets Ständers Beslut, att vid detta års början affordra Actie-egarne deras till betalning då föreskrefne Actie-Procent, hade derigenom

minst 156,000 R:d. influtit, och således full tillgång för årets kostnader funnits; men då Directionen äfven häruti åsidosatt åtlydnad af Konungs och Ständers Beslut, och sjelfvilligt uragtlåtit, att genom dessa medels infordrande, skaffa sig tillgångar, utan i stället anticiperat på de anslag, de likasom ålagt Riksens Ständer att nu meddela, och derigenom blottställt arbetet för en nu först uppgifven förlust, så finner jag häraf så mycket mera skäl för mitt ofvannämnde påstående.

Af en Directionens Ledamot, är väl häremot anfördt, att den, vid Riksdagens början hos Kongl. Maj:t och Rikets Ständer anmält behofvet af dessa 100,000 R:d., och att om Rikets Ständer sig deröfver då yttradt, arbetsplanen kunnat derefter ändras; men då Directionen fann att något yttrande häröfver icke kunde medlemnas, att af Ständerna meddelas, såsom beroende på finance-planen, så hade det efter min tanka varit den skyldighet, att endast rätta sig efter 1818 års Beslut, och derefter rätta arbets-planen för detta år.

4:o. Det af Höglofl. Utskotten, Actieegarne medgifne anstånd, att till årets slut få dröja med inbetalningen af de 10 procent, hvilka, på sätt jag, uti föregående punct anmärkt, enligt 1818 års Beslut, bordt vara infordrade innan 1823 års anslag i Banken fått lyftas, anser jag vara rakt stridande emot 1815 års Beslut, och ett ovilkorligt upphäf-

vande af detsamma; emedan genom detta anslag, Actie-egarne få tillfälle att qvitta desse 10 procent emot 2:ne års räntor, och således Staten nu efterskänkt de 156,000 R:d. hvilka af Actie-egarne detta år bordt contant till Byggnads-Cassan inbetalas, och derigenom med denna summa, det bidrag Staten nu i stället måste lemna, komma att ökas.

5:o. Lika med Utskottens pluralitet, delar jag den öfvertygelsen, att Bolagets erbjudande, att ytterligare insätta 20 procent, bör förkastas, och att vid de anslag, som nu beviljas, bör bestämma, att af Staten icke erkännes någon förbindelse, att under byggnadsåren, eller sedan godtgöra Bolaget någon ränta å deras Actie-Capital. Då man ej känner den verkliga påföljden af Bolagets förrberörde anbud, skulle man tro, att derigenom skulle till Byggnads-fonden inflyta $\frac{1}{5}$ af hela Actie-Capitalet, eller omkring 630,000 R:d., med sådant inträffar aldeles icke, utan tvärtom inflyter icke en skilling, emedan hela Liqviden af Bolaget uppgöres genom en qvittning af Bolagets under tiden upplupne 4 års räntor å Actie-Capitalet à 5 procent som fyller, och äfven om det hittills använde liqvidationssättet, att beräkna ränta på ränta, finge begagnas, skulle öfverstiga den summa, som borde insättas.

En sådan qvittningsrätt för räntan, ehuru på intet ställe i Bolagets privilegier til-

låten, lärer allt sedan år 1815 varit begagnad, och efter hvad en Directionens Ledamot, som tillika deltagit uti Utskottens öfverläggningar, upplyst, har densamma af Bolaget enskildt, vid en dess sammankomst år 1815, blifvit besluten, dock med det vilkor, att dertill skulle begäras Kongl. Maj:ts Nådiga sanction, och då det ej är styrkt, att någon sådan hvarken blifvit begärd, eller erhållits, lärer ett sådant Bolagets eget beslut, till ändring uti deras privilegier icke kunna anses annorlunda, än olagligt. Från flere håll låter väl Canal-Bolaget framlysa de pretentioner det tror sig ega, att under byggnadsåren af Staten fordra 5 procents ränta å deras insatte Capital; men det för Bolaget utfärdade Privilegium stadgar endast, att Bolaget af *sine egne medel eger att uttaga 5 procents ränta.*

Ingen förbindelse finnes sedan af Staten vara gifven, att uti någon ränta till Bolaget deltaga, och således kan Bolaget icke ega minsta lagliga rätt, att af Statens, endast till byggnadens fullbordan, anslagne medel, något — till ränta tillgripa; och som Bolagets egne insatte medel, äro använde och nedgräfne, så att deraf ingen tillgång qvarfinnes, måste, efter min tanka, denne ränte-beräkning af egne tillgångar, som ej mera finnas, längesedan och af sig sjelf hafva upphört.

Af Canal-Bolagets räkenskaper, visar sig, att Canal-Bolaget vid hvarje afbetalning å

Actierne,

Actierne, beräknat sig till godo, och afdragit all upplupen ränta, hvilken således hvarje gång afbetalning skedt, på sådant sätt blifvit lagd till Capitalet. Då denna Operation, sedan 1815, 5 gånger blifvit begagnad, har Bolaget derigenom godtgjort sig ränta på ränta, 5 gånger, hvilket hvarken allmän lag eller Bolagets privilegier tillåta; hvartill desse Bolagets, sedan år 1815, insatte contante medel, sedan de räntor, de sig godtgjort, blifvit afdragne, icke utgöra mera än 570,125 R:d. 24 sk.; hvaremot, och efter den föreskrift, som uti Riksens Ständers underdåniga skrifvelse, den 8 Augusti 1815, är för Bolaget gifven, nu borde vara influtne . 1,884,720
deraf blifvit beräknade att afgå 10
års räntor med 1,193,656

då differencen 691,064

blifver den summa, som nu bordt vara contant insatt; och om härifrån afdragas de levererade 570,125 R:d. 24 sk., så återstår 120,938 R:d. 24 sk., hvilka genom den olagliga beräkningen af ränta på ränta, för Byggnads-Cassan gått förlorade; och hvilka, med afdrag af 15,000 R:d., som vid liqvider, om de återstående 10 procent böra inflyta, jag ansett Bolaget, böra till Byggnads-Cassan inbetala; Underställandes jag detta Rikets Höglofl. Ständers eget beprövande.

Anmärkningsvärdt är, att Bolaget från 1809 till 1815, uti insatte 40 procent, af

Actie-Capitalet, contant inbetalt en summa af . . . . . R:d. 1,230,000: —
men sedan 1815, har vid liqviden om 50 procent, blott influtit . . . . — 570,125: 24.

eller tillsammans R:d. 1,800,125: 24.

som är den summa Bolaget verkeligen contant insatt, ehuru räkningen upptager 2,825,150 R:d., deraf således icke mindre än 1,021,024 R:d. 24 sk. utgöra dels laglige räntor, dels ränta på ränta.

6:o. Hvad sluteligen angår Höglofl. Utskottens alternativt beslutne anslag till Canalens fullbordande, emot hvilka båda alternativer jag mig reserverat, får jag emot 1:sta alternativet, som tillägger Canalen det byggnads-biträde det begärdt, att utgå af de Lån, hvilka genom de af Höglofl. Utskotten i sammanhang med finance-planen, föreslagne Stats-Obligationer, mot 3 procents ränta skall upptaga, åberopa: att som Borgare-Ståndet, deraf jag är medlem, afslagit förslaget om desse Stats-Obligationer, så har jag på grund deraf, äfven ansett mig, icke kunna samtycka till Höglofl. Utskottens Beslut, att anslagen genom denna utväg, skulle erhållas, och emot 2:dra alternativet, som anslår 300,000 R:d. årligen, har det hos mig uppstått den betänklighet, att desse 300,000 R:d. ,icke kunná utgå, utan att dertill måste användas någon del af Statens ordinarie inkomster, eller att Statens Bevillning skulle dermed till någon del ökas.

Uti en tid, då penninge-förlägenheten är allmän, och då särdeles Landtmannen och Allmogen högt yttrar, att den dignar undar bördan af Utskylder och Skatter, ändå mera tryckande för de mindre Städers Borgerskap, hvilkas rörelse genom Landtmannens vanmagt, nästan alldeles upphört, kan jag ej annat än bestrida, de större anslag till Canaler och Strömrensningar, hvarigenom utskylderne, antingen nu genast, eller genom skuldsättning på framtiden, komme att ökas; för min del hade jag trott, det Riksens Ständer, härtill högst skulle kunna anslå den fond af omkring 300,000 R:d., som äfven blifver af Bankens vinst, sedan Banco-Verkets omkostnader och de till Silfveruppköp anslagne 266,666 R:d. 32 sk. deraf blifvit bestridde; Och att af desse 300,000 R:d. 150 à 200,000 skulle kunna anordnas för Götha Canal, på det sätt, att först fullbordas Vestgötha-Canal-Linien, och sedan arbetet på Östgötha-Linien. Om genom detta minskade anslag, hvilket, enligt hvad jag uti 2:dra puncten aumärkt, då det rätt användes, icke betydligt bör kunna öka kostnaden för Canalens fullbordande i Östergöthland, ett dubbelt antal år uppehålles, så har åtminstone Staten under tiden fått tillfälle hemta krafter; och då ingen afkastning af denna Canal är uppgifven eller calculerad, och den troligen knappast kan underhålla byggnaden, men säkert aldrig lemna Staten någon ersättning för dess stora kostnader, så anser jag det genom detta dröjsmål ingen skada eller förlust för Riket kan uppkomma.

Lycklige skulle Rikets Representanter varit, om de kunnat från denna Riksdag, hemkomma med försäkran, om en nedsatt Bevillning, hvilket ofelbart låtit sig verkställa, om Bankens vinst fått användas till Statens nytta: men då detta, för Canalernas skull, nu ej kan ske, må vi väl åtminstone undvika, att genom ny skuldsättning, åter förstöra vårt Penningeverk, och att nu upptaga nya skulder, hvilka genast, genom de årlige räntorne, blifva en tryckande börda, och hvilka vid olyckligare förhållande om krig, missväxt m. m. inträffade den tid, de skulle återbetalas, vi omöjligen skulle kunna gälda.

Herr Bruks-Patron Bjuhr förklarade sig hufvudsakligen instämma, uti de tankar, som uti den af Herr Borgmästaren Montan afgifne Reservationsskrift blifvit yttrade, men ville dock hafva för sin del tillagdt, i öfverensstämmelse med Herr Bruks-Patronens reservationer, emot de tillstyrkanden, som blifvit afgifne af Utskottens sammansatte Beredning, till granskning af de vid denna Riksdag ifrågakomne anslag till Canal-arbeten, hvaraf Herr Bruks-Patronen varit Ledamot, och hvilka derefter blifvit af Utskotten gillade; att enär behofvet af Direction, och en ganska vidlöftig betjening, ingalunda upphörde med Canal-byggnadens fullbordan, och troligen utgifter dertill komme att med obetydlig minskning fortfara, äfven derefter, så att i detta afseende föga olikhet i kostnaden, kunde af arbetets fortskyndande uppkomma, hade Herr

Bruks-Patsonen, så väl af denna anledning, som dem, hvilka Herr Borgmästaren Montan utfört, för sin del icke kunnat finna annat, än att tillökningen uti hela byggnads-kostnaden af Götha Canal för hvarje år, som arbetet komme att räcka längre, än det blifvit föreslaget, ej komme att uppgå öfver 40,000 R:d., men väl betydligen understiga denna summa; heldst då äfven, som sig borde, deruti upptoges den tillgång, för ny arbetskostnad, som afkomsten af den redan färdiga delen af Canal-arbetet lemnade; i olikhet emot Utskottens tillstyrkande, som upplåtit denna inkomst till utdelning åt Actie-egarne, emot hvilket beslut Herr Bruks-Patron äfven anmält sin reservation; under åberopande af sjelfva språkbruket, enligt hvilket ett arbete ej anses fullkomligen färdigt, förr än det till alla delar blifvit fullbordadt. Och ansåg Herr Bruks-Patronen sig äfven böra vid detta tillfälle, såsom reservation, anmäla den yttrade meningen, att då den första Octroyen kan anses såsom tilländalupen, så framt ej Actie-egarne vilja med egna fonder och tillskotter fullända Canalen, vid de nu beviljande anslagen borde, innan de beviljades, fästas det vilkor, att Staten för sine förskotter, skulle, då Canalen blifver färdig, och under byggnadsåren, njuta samma fördelar, i mån af tillskotterne, som Canal-Bolagets Interessenter äro och blifva tillräknade.

I afseende åter på Utskottens yttrande, rörande den väckta frågan om Götha Canal-

Bolags Actiers beläningsrätt, begärde Herr Bruks-Patron Bjuhr, att det måtte anmärkas, det han väl icke funne skäl att bestrida, det frågan af Banco-Utskottet ensamt behandlades; men dock aktade nödigt reservera sig emot de uttryck i Betänkandet, hvarigenom anledning blifvit gifven, till möjlig beläning af Götha Canals Actier utaf Banco-Discontens fond för publika pappers beläning, enär Herr Bruks-Patronen ansåg dessa Actier, för ingen del kunna hänföras under denna benämning.

Uti den reservation, som den af Herr Bruks-Patron Bjuhr, sålunda sist anförde särskilda tanka innehåller, instämde Herr Grosshandlaren Eckhoff.

Af Riksdagsmannen Carl Bergman.

Emot Höglofl. Utskottens tillstyrkan, att de medel, den redan färdiga Vestgötha-Linien af Götha Canal i behållning årligen inbringar, skola gå till utdelning åt Actie-egarne, får jag anmäla vår reservation.

Jag tror, nemligen, att då Actie-egarne icke mägtat sjelfve fullborda Canalen, utan detta skett, och vidare måste ske på Statens bekostnad, så är det en orimlighet, att den under tiden ingående förtjensten, skall komma Actie-egarne tillgodo. Denna förtjenst, eller hvad den färdiga delen af Canalen in-

bringar, bör efter vår tanka, ingå till Stats-Verket eller, som blifver detsamma, användas till Canalens fullbordan, och Stats-anslagen i mån derefter minskas, hvilket tyckes vara så mycket rättvisare och billigare, som det biträde Staten gifver till Canalen, är en skänk, som icke bör ega rum i längre mån än tillgången i Canal-Cassan brister. Häruti instämde Riksdagsmännen Anders Sandsten, Johan Andersson och Olof Pehrsson.

Herr Rådman Lundgren reserverade sig äfven emot Utskottens Beslut, i afseende på rättighet för Bolaget, att erhålla uppskof med inbetalning å Actie-Capitalet, samt att för sin räkning få begagna inkomsterne af den färdiga Canal-Linien i Vestergöthland.

Herr Commerce-Rådet Santesson yttrade ock, enligt sedermera aflemnadt skriftligt anförande:

Jag har icke kunnat instämma uti 2:ne af Höglofl. sammansatte Utskotten tagne beslut, nemligen, det ena, att räntans godtgörande till Actie-egarne, under byggnadsåren, med 1824 skall komma att upphöra, emot det de fingo uppbära inkomsten af då färdige Canalen, och det andra, om lika vilkors fästande vid nu beviljade byggnads-låne-bidrag, som vid sednaste Riksdag fästades vid afskrifning utaf Bolagets skuld till Discont-Cassan, det ingen Statens skyldighet att godtgöra Actie-

egarne ränta efter byggnadstiden erkännes, utan deremot anfört Riksens Ständers Beslut af åren 1810, 1815 och 1818, äfvensom Kongl. Maj:ts Nådiga Privilegium och Reglementen för Bolaget, och anhåller nu att vid Expeditionens afgående från Utskotten, få åberopa mine anföranden till gårdagens Protocoll, och att de jemte denna reservation, må få åtfölja Utskottens Betänkande till Rikets Ständer.

Emot Herr Revisions-Secreteraren Stråhles nu upplästa särskilda reservation, i anledning af Canal-Directionens för detta år uppgjorde arbetsplan, till större belopp än af sednaste Ständer anslagne summa medgaf, får jag ock sätta, de af mig Höglofl. Utskotten meddelade Directionens Ordförandes underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t, under den 11 Februarii, intagen uti Post- och Inrikes-Tidningen N:o 67 af den 21 Martii, och Kongl. Maj:ts Nådiga svar derå, af den 16 April detta år, denna omständighet rörande, äfvensom Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer af den 27 Februarii, hvilka ock Höglofl. Utskottens alla öfrige Ledamöter funnit hafva tillräckligen utredt denna omständighet, och berättigat Directionen så förfara som de gjort.

Och med anledning af Herr Doctor Hedréns i dess reservation gjorda framställning, att Bolaget eller dess Direction begärt både ränta till Actie-egarne under byggnadstiden,

och

och särskildt att få disponera den under samma tid fallande inkomst af Canalen, får jag iterera mitt till Utskottens gårdags-Protocoll lemnade förklarande, att, då Directionen och Bolaget ej hittills ansett, eller ännu kan anse den förra, eller räntan under byggnadsåren, kunna emot gällande Försäkringar och Privilegier Actie-egarne fråntagas, så har Directionen deremot aldrig satt i fråga någon annan disposition af Canal-afkomsten under samma tid, än på sätt hittills alltid skett, att den redovisats till Byggnads-Cassan, hvadan nämnde framställan, saknar all grund.

När emedlertid Höglofl. Utskotten, såsom någon ersättning åt Actie-egarne, för den frånkända räntan, från och med 1825, tillerkänt dem inkomsten, af den under tiden färdigblifvande delen af Canalen, och så medelst ansett Actie-egarne, från och med nämnde år, böra tillträda den rätt, 1815 års Ständer förklarat Bolaget ega, efter Canalens färdigblifvande, att deraf taga oafkortade 5 procents ränta, innan någon Capital- eller Ränte-Betalning å Statens fordran ifrågasättes, nödgas jag, som ett Redactionsfel, anmärka, att Höglofl. Utskotten blott nämnt afkastningen utaf Vestgötha-Canalen, i stället för afkastningen af den under tiden färdiga delen af hela Canalen, som dock måste hafva varit

meningen, heldst endast den kan förenas med Kongl. Reglementets stadgande i 10 Art. 2 Mom. som lyder:

"Skulle någon del af Canalen blifva till "nyttjande färdig, innan durchfarten i det "hela kan öppnas, och landets innevånare ön-"ska, att af den färdiga delen sig begagna, så "skall det ankomma på Directionen, att så-"dant tillåta, och en skälig afgift derföre upp-"bära."

De häruti omförmälde anföranderne till Protocollet, för den 30 Julii, voro af följande lydelse:

1:o. Jag nödgas reservera mig emot det nu fattade Beslut, i enlighet hvarmed Höglofl. Utskotten hos Rikets Höglofl. Ständer komma att afstyrka bifall till Beredningens Betänkande, som i afseende på Götha Canal-Bolags anhållan, att under de 4 öfriga, för återstående byggnadens fullbordan, påräknade åren, från och med 1825, till och med 1828, få godtgöra sig ränta å insatte Actie-Capitalet, på så sätt, att deras Actie-insättning med ett lika belopp, ansågs ökad, föreslagit Höglofl. Utskotten, att tillstyrka Riksens Höglofl. Ständer förklara, *det de ej finna hinder uti denna slags godtgöring åt Bolaget, af dess ränta, enär deraf ingen contant utgift för Staten uppkommer.*

Min reservation grundar sig på de 2:ne omständigheter, att härmed skulle Riksens

Ständer bryta det contract och den förbindelse, de ingått med Actie-egarne, och deremot skola desse sednare derföre få ett qvarstående fordrings-anspråk hos Riksens Ständer, för hvars liqviderande Actie-egarne, enligt min öfvertygelse, nu hade gjort den mest billiga offert.

Det contract och den förbindelse Rikets Ständer ingått, i afseende på räntan under byggnads-åren, igenfinnes uti:

1:o. "Riksens Ständers Skrifvelse, af den "22 Februarii 1810, der Riksens Ständer för-"klara sig, lika med Kongl. Maj:t, inse att "den betydliga Summa, som till utgörande af "detta stora företag erfordras, icke igenom "teckning af enskilde personer, skulle kunna "sammanbringas, *så framt de icke hade att "påräkna någon afkastning, af deras härtill "använda penningar under Byggnadsåren, "och en skälig vinst derå, efter arbetets full-"bordan.*"

2:o. Kongl. Maj:ts Nådiga Privilegium, af den 1 April 1810, 23 §, som lyder:

"Under byggnads-tiden, eller intilldess "Canalen blifver till genomfart färdig, bör af "Bolagets medel till Actie-egarne *årligen ut-"betalas 5 procent för deras insatta Capital.*"

3:o. Kongl. Maj:ts Reglemente för Götha Canal-Bolags Discont af samma dag 19 §. 3 moment:

"*Genast efter Bolags-Stämman*" (förut bestämd till den 1 Junii hvarje år) "*utbetalas* "*till Actie-egarne utdelning för deras insat-* "*ta Capital, efter 5 procent om året, så län-* "*ge byggnaden varar*, och efter dess full- "bordan bestämma Actie-egarne sjelfve, med "iakttagande af hvad Bolags-Reglorne derom "föreskrifva, huru stor del af vinsten kan ut- "delas."

4:o. Kongl. Maj:ts Nådigst fastställde Reglor för Götha Canal-Bolag, af samma dato 9 Art. 1 mom.

"Årliga vinsten af Disconten, tillfaller "*under byggnads-åren*, Bolagets allmänna Cas- "sa, hvaremot Actie-egarne, under denna tid, "*af samma Cassa komma att undfå 5 procent* "*i årlig ränta, på hvad de å Actie-Capita-* "*let inbetalt*, och det från den termin, hvar- "je betalning verkställes."

Uti desse Stadganden hafva sednare Rikets Ständer ej gjort någon förändring eller återkallelse, oaktadt förändrade förhållanden, i afseende på Statens med år 1815 påbörjade byggnads-bidrag, och Discontens upphörande med år 1818.

1815 års Rikets Ständer, erkände tvärtom denna fortfarande rätt, både dermed, att de i beräkningen af återstående totala kostnads-summan för Canalens fullbordande, upp-

togo 5 procents ränta till Actie-egarne, för de 10 år, eller till och med år 1824, då byggnaden calculerades kunna vara färdig med R:d. 1,193,656, samt att de, uti tillika åt Kongl. Maj:t då öfverlemnade förslag, till förändringar och tillägg uti Bolagets Reglemente, ej hemstälde eller omnämnde någon minskning uti Actie-egarnes rätt, fastmer förvissade dem, "att Staten hvarken på Capital- el-"ler Ränte-belopp för dess lemnade byggnads-"låne-biträden, skulle sätta i fråga någon he-"talning, förrän Actie-egarne af Discont- och "Canal-inkomst njutit, och allt framgent för "hvarje år få njuta oafkortade 5 procents rän-"ta å deras inbetalta Actie-Capital," och öfverallt i detta beslut, som äfven innefattade en fördubblad Discont-Criditiv-rätt på Banken, en tillökad förmån af Götheborgs Discons-rörelses tilläggande åt Götha Canal-Bolags egna, hvarigenom vinsten för år borde stiga minst omkring 30 à 40,000 R:d., och en äfven till Contoiret i Stockholm utsträckt belänings-rätt för deras Actier, låto Rikets Ständer framlysa deras angelägenhet, att Actie-egarne skulle fortfara att bidraga med de ännu återstående 60 procent, och hvarföre Rikets Ständer, igenom särskildt stadgande uti samma skrifvelse, anbefalde ett ytterligare säkerhetsmått, att ej Actie-Capitalet måtte igenom försummad insättning förminskas.

1818 års Rikets Ständer gjorde, oagtadt förklarandet af Discontens frångående, Bola-

get dock heller ingen rubbning eller förändring af Götha Canal-Actie-egarnes rätt till ränta under byggnads-tiden, de uttryckte fastmera deras motsatta mening uti det stadgande, der de för afskrifningen af Canalbyggnadens skuld till Disconten R:d. 1,083,877 vilkorade, att Staten deremot ej vidkännes skyldighet, att ersätta Actie-egarne ränta *efter byggnads-åren*, Desamma Riksens Ständer biföllo ock deras Stats- och Banco-Utskotts sednare Betänkande, i svar på gjorde anmärkningar öfver Utskottens först afgifna i denna fråga, och med detsamma godkände den deruti innefattade mening, att Actie-egarnes insättning och anslaget, som den gången ej kunde blifva längre, än till och med nästa Lagtima Riksdags-år, lemnade tillräcklig tillgång till Actie-egarnes 5 procents ränta under tiden, eller från och med år 1817, till och med förstnämnde år, eller 1823; Men hvilket år Riksens Ständer destomindre ansågo byggnaden kunna vara fullbordad, som de i deras Beslut tydligen uttryckte, att, "en emot "1815 års förslag, att på 10 år fullborda det "hela, blifvande förändring uti hvarje års "byggnads-plan, blir en följd af då förmin-"skade tillgångar," hvilka, som bekant, dock ej berodde af Bolaget.

Af de Utskottens Betänkanden, då åtföljande mångfaldiga reservationer, utaf särskilde Ledamöter, och af de föranledde vidlöftiga discussioner i Stånden öfver ämnet, in-

hemtas och på det mest tydliga och påtagliga sätt, att aldrig de ifrån början gifne försäkringar, om ränta under byggnads-åren, eller tills Canalen blir till genomfart färdig, blefvo satte i fråga, att förändras.

Nu församlade Riksens Ständer lära då ock visserligen ej finna förenligt med deras värdighet, och med helgden af ett Contract, ingånget emot vilkor, ålagde Actie-egarne, dem desse uti intet afseende eftersatt, att nu häruti göra någon rubbning.

Minst borde förslag derom kunna föranledas af den offert Directionen å Actie-egarnes vägnar gjort, att få denna deras ränta för de 4 åren, från och med 1825, till och med 1828, godtgjord genom qvittning på så sätt, att Actie-egarne anses hafva insatt ett lika belopp som dessa årens räntor, eller circa 20 procent utöfver tecknade fullt 100 procent, i ty, då Actie-egarnes ostridiga rätt, på sätt förut blifvit visadt, från början varit och oförändrad bibehållits, att årligen få uppbära deras ränta contant, och densammas erhållande, först hvartannat år igenom qvittning på då skeende inbetalning, endast är en följd af Actie-egarnes frivilliga begifvande på Directionens dem derom gjorda enskilda förslag, hvarigenom ock alla de anmärkningar förfalla, som några Ledamöter ansett sig kunna göra deremot, att Actie-egarne lagt sin ränta till Capitalet, så måste det af Bolaget

gjorde Förslag, att nu fortfarande under byggnadstiden, äfven åtnöjas med en lika qvittning mot ny insättning, oaktadt insatte fullt 100 procent, bevisa Actie-egarnes försynthet, att af Riksens Ständer begära contant ränteutdelning under samma tid, då Riksens Ständer fortsätta ett årligt drygt bidrag för sjelfva Verkets fullbordan; Och jag för min enskilda del, hade trott, att Höglofl. Utskotten skulle upplyst finna, dermed vara afsedt, väl så mycket, om ej mera, Statens, än Actieegarnes fördel, enär, utom annan Statens känning, än den, som i en efter de flestes öfvertygelse, långt aflägsnad framtid kan möjligtvis uppstå deruti, att Statens fordringsanspråk hos Bolaget till återbetalning af byggnads-bidraget, i stället för att vidtaga, sedan Actie-egarne njutit 5 procent å 100 R:d., först går det, när de fått 5 procent å 120 R:d., med det föreslagna qvittningssätt Rikets Ständer skulle hafva uppfyllt för återstående byggnads-åren, och Bolaget gifven försäkran om ränta under denna tiden, en försäkran, som jag för min enskilde del ej anser kunna häfvas, äfven med ett nu fallande stridigt beslut.

Med all erkänsla för det tillerkända surrogat derföre, Höglofl. Utskotten tillstyrkt, såmedelst, att upplöpande behållna Canal-afkastningen må contant tilldelas Actie-egarne under desamma åren, hvilken afkomst, hädan-

efter

efter som hittills, Directionen, under förutsättning af de 5 procents ränte-godtgöring åt Actie-egarne, ansett böra tillfalla Byggnads-Cassan, och derföre ej gifvit anledning till proposition om den nämnda afkastningens användande, får jag alltså yttra mig ej kunna anse denna förmån annorlunda, än som en afbetalning på Actie-egarnes verkligen ostridiga rätt till fullt 5 procents ränta under byggnads-åren.

Denna reservation är ock derföre gjord, mindre med afseende på Actie-egarnes fördel, än med afseende till min skyldighet, att som Representant bidraga till tryggande af helgden och beståndet utaf ingångne contracter, och med detsamma af Samhällets bestånd.

2:o. Jag kan ej underlåta, och eger ej rätt att tiga med min reservation emot af Höglofl. Utskotten beslutade tillstyrkan åt Riksens Höglofl. Ständer, att vid de nu föreslagne förutsatte bidragen till Götha Canals fullbordan, fästa detsamma vilkor, som sednaste Riksens Ständer fästade vid afskrifningen af en Canal-byggnadens skuld till Bolagets Discont, men ingalunda ens då vid byggnadsbidraget.

Utom den förut af mig omnämnde, af 1815 års Riksens Ständer åt Bolaget gifna försäkran, och ökade förhoppningar, om sä-

kerhet uti, och fördel af deras ingångna förbindelser, att med det belopp, de en gång åtagit sig, samt med det kraftiga biträde och understöd 1815 års Riksens Ständer redan gifvit och förbehållit kommande Ständer, att ytterligare få besluta fortsättning utaf, utföra Götha Canal, hade Actie-egarne aldrig vågat fortsätta deras inbetalning af de sednaste 60 procent. Hvarken de eller deras Direction har i någon del förverkat Bolagets en gång erhållna rättigheter, och när Rikets Ständer, af inseende större och allmännare fördel vid att borttaga Bolagets Discont, skiljde detsamma från denna hufvudsakliga garanti af dess bestånd, samt Staten tillika ovedersägeligen drager inkomst af den för dess egen räkning i stället drifvande Låne-rörelse, så anser jag alla dessa omständigheter påkalla af mig, som Svensk Riksdagsman, min reservation, i afseende på det vådliga af sådana åtgärder, till rubbning af Svenska Medborgares egande rätts helgd, dem förvarad, till yttermera visso uti Constitutionen, hvars bestånd, alldeles ovilkorligen beror af ingångne contracters obrottsliga hållande."

Uti Herr Commerce-Rådet Santessons yttranden förklarade Herr Leffler sig instämma.

Och skulle, i öfverensstämmelse med hvad som blifvit begärdt, förestående yttranden intagas uti det till Riks-Stånden, jemte Betänkandet, afgående Protocolls-Utdrag.

Den 2 Augustii.

Enär det Utdrag af Protocollet för den 31:sta dennes, som till Rikets Ständer borde åtfölja Betänkandet, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, om ytterligare anslag till Götha Canals fullbordande, nu till justering förekom, anmälde Herr Öfverste-Lieutenanten Hjerta, det han skrifteligen affattat sin den 30 Julii anmälde reservation emot Utskottens tillstyrkande, i anledning af den väckte fråga, om Actie-egarnes åtnjutande af ränta under byggnads-åren, hvilken upplästes, så lydande:

"Jag kan ej dela de Höglofl. Utskottens åsigter, angående den af Bolaget begärda rätt, att få godtgöra sig ränta under byggnads-åren, till och med 1828, genom densammas tilläggande å Actie-Capitalet. Äfven jag var först af den tankan, att denna öfverflyttning antingen var ett obetydligt lekverk, eller ett försök, att sedan komma med anspråk på ränta efter byggnads-åren. Men jag finner tydligen, att denna Actie-egarnes begäran, innefattar tillika en vigtig anledning, att helt och hållet skilja Staten från alla förbindelser med Götha Canal, och det är ett sådant tillfälle jag tror borde begagnas.

Jag är nödgad, att vara vidlöftig, för att utreda denna sak. För att rätt fatta den, måste man genomgå de sista 13 årens historia.

1810 Beslöts, att en Canal skulle anläggas mellan Venern och Östersjön, genom ett Bolag, som försäkrades om vissa förmåner. En deribland, var 5 procents ränta under byggnads-åren, bestridd af Bolagets medel. Bolaget skulle åter erhålla medel dertill, genom en Discont, som äfven bestridde en del af arbetet, genom den inkomst den kunde erhålla, öfver de till ränte-utdelning anslagne 5 procent. Verket skulle göras efter ett åren 1807, 8 och 9, uppgjordt förslag. Teckningen af Actier gick till 3 Millioner, eller öfver hvad förslaget fordrade.

Genom Bankens begagnande till Stats-Credits-Verk, rubbades Mynt- och Varu-värdet i landet, våldsamt. År 1815, kändes redan följderna deraf, i en öfverklagad förlägenhet i allmänna rörelsen. Discont-vinsten var väl tämmeligen stor, i ett dåligt mynt; men som varuprisen ofanteligen stegrats och arbetslönerne äfven förändrat sig, var Canal-Bolaget i den ställning, att det icke var möjligt påtänka Canalens fullbordande genom de tecknade medlen och Discont-vinsten. Bolaget åkallade Statens hjelp till ett företag, som, om än allt för stort tilltagit, och i en tidpunct börjat, då ingen garantie fanns för en jemn tilltagande förkofran, likväl var af stort värde för landets sjelfständighet, både i oeconomiskt och militairiskt afseende. Rikets Ständer anslogo, äfven på Kongl. Maj:ts Proposition, 300,000 R:d. årligen i 5 år. Ar-

betet fortsattes dermed, äfvensom med Actieinbetalningen och Discont-vinst. Men, 1817, hände den ännu ej nog ryktbara händelsen, att Filial-Disconternes Assignations-fonder och Afskrifnings-Räknings-fonder sammanblandades, och utan öfverassignering, men likväl vid Bancoluckan öfverkorssade 2:ne Disconters på Banken dragne bokförde, och numererade Assignationer; Den minnesvärda Författning utkom äfven, som betog dem all Credit i landet, och Rikets Ständer sammankallades i och för dessa Disconters fall, och derigenom föllo de ock i sjelfva verket. Jag vill icke ingå i en vidlöftig beskrifning om olämpeligheten af Götha Canals och Götheborgs Discont-Verks behandlande, som Concours-massor, utan att för dem våga anbefalla proclamor. Jag vill ej tro, att en af ryktet omtalad plan, att rycka hela företaget utur de gamle Actie-egarnes händer, till ett nytt Bolag, var ännu nog mogen, för att kunna mycket uträtta, men det vet jag, att jag vid den Riksdagen, den första jag kunde bevista, kände mig upprörd emot flera åtgärder, som syntes mig tydligen vara följder af intriguens skicklighet, att begagna passionerna och okunnigheten, till uppmärksamhetens ledande, på ett stort arbets-företags så kallade olyckliga följder, som då kostat Staten ungefär 1 Million R:d., men kom att kosta ännu 3 à 4 Millioner Svenska Banco-Sedlar; och således skulle förstöra den Bank, som af sin ränte-vinst bestred dessa anslag, och som

deremot icke led deraf, att dess Capital-afbetalningar af 7 ½ Millioner Stats-fordringar icke fingo användas till stärkande af dess Credit, utan till Fastighets-Lån, som på 28 år försvunno.

Jag vill blott nämna, att Rikets Ständer beslöto, att Disconten skulle af Banken öfvertagas, hvaremot, enligt deras underdåniga skrifvelse af den 2 Julii 1818, en Discont-Verkets fordran hos Canal-Bolaget af 1,080,000 R:d., afskrefs under vilkor, att Staten icke hade någon förbindelse att betala Actie-egarne ränta *efter* byggnads-åren.

Nu frågar jag, hvad är 1810 års försäkran om ränta under byggnads-åren? Se Rikets Ständers skrifvelse, angående Götha Canal af den 8 Aug. 1816. Finnes den deri, nämnd som ett vilkor för teckningens möjlighet? Ja! finnes den der försäkrad Actie-egarne? Ja! men af Bolagets medel, säger man, nå väl! hvarföre har ej Bolaget medel? för det att, Banken öfvertagit Disconten! Men borde då ej Banken betala räntan till Actie-egarne? Jag tror det, emedan det ej finnes sagt, att den ej skall göra det. Om en Cassa-förvaltning öfvertages af Banken, måste den väl fullgöra de förbindelser denna Cassa ålegat. Men Disconten var, ej effectivt annat, än Götha Canal-Bolags Cassa. Den öfvertogs — och skyldigheterne stå qvar. Dock, ännu år 1813 hade Bolaget medel, att sjelfva betala räntan

t. o. m. 1823. Det hade nemligen, Actie-insättningarne att dertill begagna. Också behöfdes derföre icke att då anbefalla Banken, att dem både emottaga och åter utgifva. År 1823 skulle Ständer sammankomma! kanske var arbetet då nära fulländadt! Man var åtminstone sålunda lättast från saken.

Men nu är det afgjordt, att Canalen, enligt förslaget, bör vara färdig 1828. Bolaget har inga medel, att dermed betala ränta. Bolaget, vördande Rikets Ständers myndighet (på det sätt ännu Svenska Folket vördar den), det är såsom den ömsom contract-hållande, och contract-brytande magten i Svenska samhället, som icke hörer Domare-magten, icke en gång rådfrågar sitt Lag-Utskott, när det gäller penningen; Bolaget vågar icke att fordra en ränta, hvars erbjudande äfven af Statens och Bankens gemensamma ställning försvåras. Det beder blott att få i 4 år tillägga den till Capitalet, så, att de, den gång, då i en framtid Canalen skulle gifva 5 procent, och deras pligt att göra afbetalning till Staten för dess försträckningar begynnes, då får beräkna 6, innan denna troligen, icke på århundrade inträffande katastroph betungar deras efterkommande. Bolaget sjelf ger på detta sätt, ett medel i händren, att undvika all Statens vidare inblandning med Canalen, under återstående byggnads-åren; och detta afslås, utan afseende på, att man derigenom vållar, att äfven det svaga hoppet om något värde för 3,000,000 Actie-papper, betages,

sedan man genom ett egenmägtigt beslut, frånntagit dem den Cassa, genom hvars förvaltning dessa papper voro försäkrade om ett rätt betydligt. Jag kan ej deltaga i ett sådant beslut. Jag vill ej, att man lemnar obegagnadt detta tillfälle, att försona lidanden, vållade af ömsesidiga uppoffringar, utan jag vågar, att enskildt tillstyrka Rikets Ständer, att med det vilkor, att Staten icke någonsin åligger, att till Actie-egarne ansvara någon slags ränta, denna deras begäran måtte villfaras."

Med Herr Öfverste-Lieutenanten Hjerta, förenade sig, i anledning af förut skedde anmälanden, Herr Öfverste-Kammarjunkaren m. m. Friherre Adelsvärd, Herr Majoren Friherre Hjerta, Herr Öfverste Hjerne, Herr Kammarjunkaren Morath, Herr Prosten Palm, Herr Lagman Noræus, Herr Commerce-Rådet Cronius och Herr Nilsson.

Herr Revisions-Secreteraren Strålhle yttrade derefter:

"I anledning af den reservation Herr Hjerta aflemnat, kan jag icke undertrycka min tillfredsställelse deröfver, att Götha Canal-Bolags delegare, nu endast bedja om den föreslagne 20 procents öfverteckning å Capitalet. Sådant har förhållandet tillförene icke varit, utan man har fordrat denna förmån, som en rättighet. I öfrigt kan jag icke undgå att anmärka,

märka, att om skyldigheten, att till Actie-egarne under byggnads-åren utgifva 5 procent, skall, såsom man säger, åtfölja Bolagets Cassa, hvarmed man menar Disconten, så är denna aldeles icke af Banken öfvertagen, utan har hitintills af Riksgälds-Contoiret blifvit förvaltåd, och om denna förvaltning skulle lemna något öfverskott, ville jag för min del icke bestrida, att detta blefve såsom ränta till Actie-egarne utdeladt; men då Banco-Disconten är tillkommen i stället för Riks-Disconten och i stället för Götha Canal-Discont, lärer äfven denna lösa grund, för den uppgjorde pretentionen försvinna. Och skulle jemnväl desse yttrade meningar, det afgående Betänkandet vidtagas.

År och dagar föreskrefne.

Ex Protocollo
J. M. Spens.

Ankom den 2 Augusti 1823.

N:o 357.

Utlåtande, i anledning af verkställd granskning af Redogörelsen för de till Veneriska smittans hämmande anslagne medel.

Uti det Utlåtande Stats-Utskottet, under den 12:te sistl. Martii, afgifvit öfver Riksens Stän-

ders, år 1822, församlade Revisorers Berättelse, i hvad densamma rörer Stats-Verkets förvaltning, har Stats-Utskottet förbehållit sig, att meddela särskildt yttrande, i fråga om Redogörelsen för de till Veneriska smittans hämmande, Lazaretters anläggande, och Curhus-anstalters utvidgande, anslagne medel.

Jemte uppgift om det belopp, hvartill desse medel, bestående hufvudsakligen af den så kallade Treskillings-afgiften, enligt Räkenskaperne, 1818 och 1819, uppgått, hafva Revisorerne förmält, att desamma blifvit förvaltade på sätt Kongl. Maj:ts Nådiga Instruction, den 17 December 1817, för Directionerne öfver Läns-Lazaretten och Curhus-anstalterne till Veneriska smittans hämmande föreskrifver, samt att de 15,000 R:d., hvarmed Läns-Lazaretten af Allmänna Hospitals- och Barnhus-Fonden bordt årligen understödjas, till bestämdt ändamål utgått; hvarjemte Revisorerne dels anmärkt, att ofvannämnde Räkenskaper inkommit i ett mindre fullständigt skick, särdeles hvad angår anvisningarne till Verificationerne, hvilka dessutom för flere Län icke funnits inbundne, dels ock föreslagit den underdåniga hemställan hos Kongl. Maj:t, att vederbörande måtte i Nåder förständigas, att, jemte Räkenskaperne, till Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet insända Berättelserne öfver de Revisioner, som Länens Deputerade öfver desse Räkenskaper förrätta.

För att erhålla fullständig upplysning om användandet af ifrågavarande anslag, har Stats-Utskottet, enligt föreskriften uti 42 §. af Riksdags-Ordningen, genom Hof-Cancellers-Ämbetet begärt, och under den 1:sta sistl. Martii från Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet fått emottaga ej mindre alla de Räkenskaper öfver Treskillings-afgiften, hvilka för år 1821, från de fleste Länen ingått, än ock de, för åren 1818, 1819, 1820, 1821 och 1822, uppgjorde Repartitioner af Allmänna Hospitals- och Barnhus-Fondens bidrag till Läns-Lazaretten, tillika med sammandrag öfver Patienternas antal inom hvarje Län, hvarvid Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet tillika meddelt den underrättelse, att fördelningen af 1818, 1819 och 1820 årens anslag blifvit fastställd genom Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 4 Februarii 1818, men att, i anseende till yppad brist vid Curhus- och Lazaretts-Inrättningarne uti Götheborgs och Bohus Län, samt på Gothland, och då deremot uti åtskillige andre Län synts vara öfverskott, Kongl. Maj:t, genom Nådigt Bref den 14 Junii 1820, täckts stadga den ändring uti anslagets fördelning, som derefter blifvit iagttagen.

Den erinran Revisorerne framstält emot de öfver Treskillings-afgiften för åren 1819 och 1820 förde Räkenskapers mindre fullständighet, har Stats-Utskottet äfven funnit ega rum vid 1821 års Redogörelse, hvilken alltså

nu icke kunnat af Utskottet ordentligen granskas; Dock bör Utskottet härvid icke lemna obemäldt, att underhålls-kostnaden för visse Lazaretts- och Curhus-Inrättningar befunnits hafva, i betydlig mån, öfverstigit hvad dertill å andra ställen åtgått; hvilket, då Räkningarne blifvit till Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet aflemnade, synts hafva bordt fästa dess uppmärksamhet och föranleda till undersökning, hvaruti skillnaden bestått och på hvad sätt den för framtiden kunnat undvikas. Och ehuru, hvad sjelfva Räkenskaps-formen angår, Utskottet är öfvertygadt, att de af Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet upprättade och Utskottet meddelte nya Formulairer till framtida Redogörelser vid Läns-Lazaretten, skola bidraga till öfverensstämmelse samt mera redighet och säkerhet i redovisningen, har Utskottet likväl ansett några anmärkningar vid desse Formulairer kunna göras, hvilke, upptagne uti ett härhos bilagdt förslag, Utskottet skolat till Riksens Höglofl. Ständer öfverlemna, för att, i händelse de af Riksens Höglofl. Ständer varda godkände, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas, med anhållan, att Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet måtte deraf lemnas del till vederbörandes förständigande.

Vidkommande åter det årliga bidrag, som Läns-Lazaretterne från Allmänna Hospitals- och Barnhus-Fonden fått årligen emottaga,

sedan Riksens Ständer vid 1815 års Riksdag, beslutit utgörandet af en frivillig afgift till Veneriska smittans hämmande, har Stats-Utskottet inhemtat, att Kongl. Maj:t, genom Nådigt Bref af den 8 Julii 1818, täckts gifva Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet tillkänna de vilkor, hvarunder Riksens Ständer, enligt deras underdåniga skrifvelse den 2 samma månad, i stället åtagit sig den bestämda afgiften af 3 sk. på hvarje Mantalsskrifven person, och bland hvilke vilkor äfven innefattas det, "att de från Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet dittills utgångne bidrag till Läns-Lazaretten ytterligare skulle fortfara, beräknade efter de sjukas antal inom hvarje Län, men att Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet, dels icke i enlighet härmed, reglerat följande årens Läns-anslag, utan, såsom de insände repartitionerne utvisa, låtit desse anslag för år 1819 fortfarande utgå på sätt dittills varit förordnadt, dels ock till Kongl. Maj:t i underdånighet ingifvit ett sedermera under den 14 Junii 1820, i Nåder fastställdt förslag till nämnde anslags förändrande fördelning, hvilket än vidare aflägsnat sig från den af Riksens Ständer, vid Treskillings-afgiftens åtagande, förbehållne fördelnings-grund, eller sjuk-antalet inom hvarje Län; hvarigenom händt, att Södertelje Lazarett, med en personal af 76 sjuke, för år 1822 undfått ett understöd af 800 R:d., och Carlstads Lazarett, med 228 sjuke, likaledes 1,100 R:d., då Mariæstads Lazarett,

som samma år haft 303 sjuke, erhållit endast 316 R:d. 32 sk. och Lazarettet i Elfsborgs Län med tillsammans 536 sjuke icke undfått mer än 1,333 R:d. 16 sk.; flere andra exempel af enahanda beskaffenhet att förtiga; och som billigheten synes fordra, att de Läns Lazarett, hvilka, enär de måste fylla bristen med egne samlade medel, genom en slik fördelning blifvit lidande, derföre hålles skadeslöse, tillstyrker Stats-Utskottet Riksens Högloft. Ständer, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det måtte Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet erhålla Nådig befallning, att ej allenast hädanefter noga rätta fördelningen af Hospitals- och Barnhus-Fondens bidrag till Läns-Lazaretten, efter det bestyrkte sjuk-antalet inom hvarje Län, så vida Treskillingsafgiften kommer att under samma vilkor i denna del fortfara, utan ock meddela vederbörande den ersättning, dem, i ofvannämnde afseende, för till och med innevarande år, tillkommer; och torde denna ersättning lämpligast med $\frac{1}{10}$ årligen från och med nästa års början räknadt, böra utgå af samtelige Läns Lazarettens framdeles från Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillets Fonder erhållande gemensamma års anslag, hvarefter återstoden i föreskrifven ordning, Lazaretten emellan bör fördelas.

Sluteligen får Stats-Utskottet instämma uti Revisorernes hemställan, om vederböran-

des anbefallande, att, inom viss bestämmande tid, till Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet insända Länens Deputerades afgifva de Berättelser öfver de Revisioner, Deputerade, i afseende på Lazaretts- och Curhus-medlens förvaltning, verkstäldt, på det kommande Ständer eller ock deras Revisorer derigenom måga erhålla ytterligare ledning för bedömandet, huruvida desse medel på ett ändamålsenligt sätt blifvit använda; hvarjemte Riksens Höglofl. Ständer lära finna nödigt i underdånighet anhålla, att de för 1821 ännu felande Redogörelserne öfver Treskillings-afgiften i Vestmanlands, Östergöthlands, Elfsborgs, Ölands, Stora Kopparbergs, Gefleborgs, Vesterbottens, Gothlands, Hallands, Jemtlands och Norrbottens Län ofördröjligen varda infordrade.

Till Riksens Ständers beprövande öfverlemnas detta vördsamligen.

Stockholm den 24 Julii 1823.

Anmärkningar vid Formulairet till Räkning vid N. N. Lazarett.

Vid Debet:

i Balance från föregående året, saknas helt:

Innestående odisponerade Contante medel
i Landt-Ränteriet
D:o hos Sysloman
D:o af Treskillings-afgiften
hos Krono-Fogdarne
D:o i Städerne
Restantier hos de Skattskyldige:

När Summan af denna Balance utföres, bör ock nämnas, att det är: "oberäknadt Fastighet, Inventarier, Ved och Medicamenter."

Uti årets inkomster:

anmärkes att Titeln *Ersatt underhåll*, bör i stället heta "*Underhålls-ersättning*," eller Legosängs-afgift, till undvikande af de förluster, som igenom en ännu större tvätydighet uti det förra Formulairet, Lazaretten fått vidkännas, på sätt utaf sednaste Revisorer för Mariæstads Läns Lazarett är visadt.

I stället för *Levereringar* bör stå *Årsanslag af Allmänna Hospitals- och Barnhus-Fonden.*

Om

Om Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet sjelf bestrider någon kostnad eller utgift, som till ex. Brandförsäkrings-afgiften å Lazaretts-byggnaderne i Orterne, så bör särskildt i Debet ock upptagas: "Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet utbetalt för detta Lazarett.

Vid Credit:

Bland *Årskostnaden* bör ej *Reparationer* och *Inventariers upphandling* stå ibland de öfrige, utan, jemte Brandförsäkring, sättas efteråt, sedan först alla egenteliga Lazaretts-kostnader upptagits och sammanräknadt utförts till särskild partie-summa.

Vid *Balance till nästpåföljande år* observeras detsamma som vid ingående Balance.

Uti en och samma Räknings ingående eller utgående Balance, kan väl ej både Behållning hos Uppbördsman och Öfverleverering af honom komma i fråga till Balancerande, men derföre må dock uti Formulairet alla Rubriker upptagas, som kunna komma i fråga att användas, den ena gången Öfverleverering, en annan Behållning. o. s. v.

Efter desse och några mindre flere rättelser eller förtydliganden uti nu gällande Formulairet är närlagde nya upprättadt.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 357½.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Utlåtande öfver Herr Gustaf Montgomerys motion, om Wester- och Norrbottens Läns sammanslående till ett Län.

Till Stats- och Ekonomi-Utskottens gemensamma behandling har Höglofl. Ridderskapet och Adeln remitterat ett af Herr Gustaf Montgomery afgifvet Memorial, deruti blifvit föreslaget, att Riksens Höglofl. Ständer måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Wester- och Norrbottens Län, vid någon af nuvarande Landshöfdingars bortgång åter må sammanslås och Residencet förläggas i Piteå; och hafva anmärkningar emot detta förslag blifvit gjorde af Herrar Klingstedt och Schmidt, dervid Herr Montgomery åter afgifvit påminnelser.

Efter behörigt öfvervägande af de till detta ämne hörande omständigheter, hafva Utskotten trott sig böra anföra: att man vid undersökningen af denna fråga icke bör lemna ur sigte de vigtige anstalter, som dels redan blifvit gjorde, dels ostridigt komma att göras för de Norra Provincernes förbättrade cultur och befolkning, bland hvilka företrädesvis må nämnas, Afvittrings-Verket, Nybyggens och Storskiftens befrämjande, nya Vägars

anläggande, Strömrensningars och Bergshandteringens befordrande m. m. Utom all fråga lärer det ock vara, att verkställigheten af desse anstalter skall uti så vidsträckte localer, som Wester- och Norrbottens Län, med mera drift, nit och skyndsamhet kunna påräknas genom hvarje Läns styrelses särskilda tillsyn, än om bägge Länen skulle förenas under en Landshöfdinge, hvars förmåga omöjligen kunde förslå, att lemna den oafbrutna vård och drift för befordrandet af desse ändamål, som deras vigt oundgängligen påkallar.

I afseende på hvad anfördt blifvit, att genom Länens sammanslående en besparing skulle Staten tillgodokomma, synes i Utskottens tanka böra erinras, att om fortgången af Länens odling derigenom uppehålles eller om tillväxten deraf icke beredes med den drift och framgång, som annars, skall en sådan besparing återfalla på Staten med en mångdubblad förlust; och anse Utskotten sig, på desse skäl, icke kunna tillstyrka Riksens Höglofl. Ständer att bifalla Herr Montgomerys ifrågavarande motion. Hvilket dock vördsamt hemställes till Riksens Höglofl. Ständers beprövande. En Ledamots särskilda tanka medföljer.

Stockholm den 16 Julii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers Stats-Utskott vid Lagtima Riksdagen i Stockholm, den 16 Julii 1823.

S. D. Upplästes och justerades Protocollet för den 9 innevarande månad, hvarvid Herr Directeuren af Uhr, under åberopande af sin förut anmälde reservation emot Utskottets, uti nämnde Protocoll upptagne, Beslut, i frågan om Wästerbottens och Norrbottens Läns återläggande under en Läns-Styrelse, inlemnade följande skrifteliga Anförande:

"Före kriget, då de båda Länen, Westerbottens och Norrbottens tillsammans med den del af det då varande Westerbottens Län, som afträddes vid fredsslutet, utgjorde blott ett enda Län, ansågs icke någon fördelning nödig. Det vill deraf synas, att fördelningen måtte vara ännu mindre nödig, sedan en del af det då varande Westerbotten vid fredsslutet afträddes. De skäl, hvilka Utskottet anfört till stöd för afslag å motionen, synas mig äfven af andra anledningar oantagliga; ty desse båda Län äro till Localer, Invånarnes lynne och seder, Näringarnes tillstånd m. m., af så likartad beskaffenhet, att ett och samma Styrelse-system synes vara mera gynande för det gemensamma bästa, än om de principer, som följas i det ena Länet, råka stå i strid med dem som följas i det andra, hvilket är att befara, om två särskilda och lika

mäktiga auctoriteter ega att styra hvar sin del. Men om också något skulle vinnas genom de båda Länsstyrelserna, hvilket jag icke medgifver, så följer deraf icke att Utskottens skäl att afslå Motionen äro tillräcklige, enär folkmängden, Invånarnes fredliga seder m. m., hvarigenom så få Polismål förefalla, icke blifvit intagit i beräkning; ty om Utskottens skäl att afslå Motionen, det vill säga att tillstyrka bibehållandet af den skedde Länsfördelningen, voro giltige, så borde af samma skäl hvardera af de nya Länen ytterligare sönderdelas i nya ännu mindre Län, hvarigenom de vidtagne anstalterne till Länens förkofran m. m. ännu mera skulle påskyndas, och hvar skulle efter ett sådant System gränsen blifva för nya Landshöfdinge-Ämbetens tillförordnande?

Ämbetsmanna-Corpsen är redan så öfver all proprotion till folkmängden i vårt Fädernesland, att detta missförhållande utgör ett af de betydligaste föremål för Riksens Ständers bekymmer, och systemet för civila Styrelsen är sådant, att Ämbetsmännens antal oundvikeligen måste ökas så länge samma System fortfar och så länge användandet af Municipal-Styrelsen ej blir allmännare antaget. I ett sådant förhållande synes mig Stats-Utskottet böra begagna alla anledningar, att tillstyrka indragning af sådane Ämbeten, som möjeligen kunna undvaras, ännu mera af sådane, som synas vara af föga eller ingen

nytta, och som jag af ofvan anförde skäl är öfvertygad, att det nya Landshöfdinge-Ämbetet i Norra delen af Sverige tillhör detta sednare slaget; så kan jag för min del, ej instämma i Utskottets ifrågavarande Beslut."

Hvilket anförande, uppå derom tillika gjord begäran, skulle till de Respective Riks-Stånden åtfölja.

År och dag som ofvan.

Ex Protocollo
J. C. Lorich.

Ankom d. 5 Aug. 1823.

N:o 358.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Utlåtande, i anledning af gjorde Anmärkningar vid dess yttrande öfver Riksdags-Fullmägtigen Eric Anderssons Motion, om anslag af medel till en Myrs aftappning.

Vid Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens, den 20 sistl. Maji, gemensamt afgifne Utlåtande öfver Riksdags-Fullmägtigens från Wester-Dalarne, Eric Anderssons Memorial, om anslag af Allmänna medel till uttappning af en i medelpunkten af Malungs

Socken, utmed Wester-Dals Elfven belägen Myr, som ständigt skall nära frost och köld, hafva anmärkningar blifvit gjorde inom Hederv. Bonde-Ståndet, hvilka ansetts föranleda till ärendets återremitterande till Utskottens förnyade handläggning; men som berörde Utlåtande blifvit den 3 nästl. Junii bifallet af de öfrige 3:ne Riks-Stånden och sålunda, enligt 69 §. i Regerings-Formen, är afgjordt, kan frågan till vidare åtgärd af Utskotten icke upptagas; Hvilket Utskotten skolat vördsamligen anmäla.

Stockholm den 16 Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 359.

Memorial, i anledning af gjorda anmärkningar vid Utskottets Betänkande, angående Saltpetter-gärdens nedsättning m. m.

Sedan Stats-Utskottet, under den 10 nästl. Junii, afgifvit Betänkande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, jemte särskilde motioner hos Riks-Stånden, angående Saltpetter-gärdens nedsättning m. m, så har, i anledning af gjorde anmärkningar hos Hederv. Bonde-Ståndet, ärendet till Utskottets vidare utlåtande blifvit remitteradt.

Till svar härå får Stats-Utskottet tillkännagifva, att Betänkandet redan är bifallet af 3:ne Riks-Stånd, neml. af Höglofl. Ridderskapet och Adeln den 7, Högv. Preste-Ståndet den 5 och Vällofl. Borgare-Ståndet den 2 innevarande Julii, samt målet sålunda afgjordt.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 5 Augusti 1823.

N:o 360.

Memorial, i anledning af gjorde anmärkningar vid Utskottets Utlåtande i frågan om utbyte af 2:ne indelningar vid Kongl. Lif-Regementet.

I anseende till gjorde anmärkningar vid Stats-Utskottets den 10 förl. Junii afgifne Utlåtande, i frågan om utbyte af tvänne indelningar vid Arbåga Esquadron af Kongl. Lif-Regements Brigadens Husar-Corps, har Höglofl. Ridderskapet och Adeln återremitterat ärendet till Utskottets åtgärd; och får Utskottet i anledning häraf vördsamligen upplysa, att dess ofvanberörde yttrande blifvit bifallet af Högv. Preste-Ståndet den 5, af Vällofl. Borgare-Ståndet den 2, samt af Hederv. Bonde-Ståndet den 5 innevarande Julii, hvadan frågan, likmätigt 69 §. i Regeringsformen,

redan

redan är afgjord och något ytterligare utlåtande derutinnan således icke torde erfordras.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 361.

Utlåtande, i frågan om förändring af de hittills följde grunder för Skattelösen af Hemman uti Hallands Län.

Sedan Stats-Utskottet under den 3 i denne månad afgifvit Utlåtande, i anledning af gjord anmärkning vid dess yttrande i fråga om förändring af de hittills följde grunder för Skattelösen af Hemman uti Hallands Län, och under anmälan af de öfrige trenne Riks-Ståndens, den 23 sistlidne Maji till Utskottets i ämnet först afgifne Utlåtande, lemnade bifall, funnit sig icke kunna till åtgärd upptaga den inom Hederv. Bonde-Ståndet framstälde anmärkning vid Utskottets åberopade yttrande, utan likmätigt 69 §. Regerings-Formen ansett frågan afgjord; så har, enligt ankommet Protocolls-Utdrag, af den 12 dennes, Bonde-Ståndet, som yttrat sig jemlikt 49 §. Riksdags-Ordningen, ej kunna betaga de öfrige Riks-Ståndens, i målet fattade, sammanstämmande

Beslut deras kraft och verkan till expedition, likväl förmått sig, såsom en följd af den föreskrift sist åberopade §. innehåller, hafva från Utskottet väntat ett ytterligare motiveradt Utlåtande eller svar å den inom Ståndet gjorde anmärkning, som föranledt återremissen; men då sådant aldeles saknades, har Bonde-Ståndet beslutit, att anmoda Utskottet efterkomma hvad meranämnde §. i Riksdags-Ordningen bjuder och emedlertid velat innehålla med dess slutliga åtgärd i detta ärende.

Till svar härå får Stats-Utskottet vördsamt erindra, att då den ifrågastälde förändringen af grunderne för Skattelösen af Hemman inom Hallands Län, är ett ämne, som genom trenne Stånd kan afgöras, enligt 69 §. af Regeringsformen, och den inom Bonde-Ståndet gjorde anmärkning vid Utskottets deröfver afgifne första Betänkande, icke föranledde till något tillägg, uti det i frågan af trenne Riks-Stånd redan fattade beslut, utan endast till förändring deraf, anser Utskottet föreskriften uti 49 §. af Riksdags-Ordningen vara genom det sednare Utlåtandet iakttagen, utan att påkalla något ytterligare motiverande af skälen för Utskottets första yttrande, hvilket deruti var åstadkommet; varandes detta ett expeditionssätt, som funnits böra begagnas, till undvikande af ett onödigt förökande af de derförutan nog mångfalldiga Riksdags-göromålen, och hvilket så väl vid denna som föregångne Riksdagar ofta

blifvit användt och vunnit Riksens Höglofl. Ständers bifall.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 362.

Memorial, i anledning af gjorde Anmärkningar vid Utskottets Utlåtande, angående Räntornes utgörande för några Thorshälla Stad upplåtne Hemman.

Till Stats-Utskottet har Vällofl. Borgare-Ståndet återremitterat frågan, om Räntornes utgörande med förvandling för de Thorshälla Stad upplåtne Krono-Hemman Säby och Söderby, deröfver Utskottet den 3 dennes afgifvit dess yttrande, men hvarvid anmärkning blifvit gjord.

I anledning häraf får Utskottet vördsamligen tillkännagifva, att berörde dess utlåtande blifvit bifallet af de trenne öfrige Stånden den 12 innevarande månad; Och då ämnet alltså, likmätigt 69 §. Regerings-Formen, är afgjordt, kan Utskottet vid det samma någon ytterligare handläggning icke lemna.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 363.

Memorial, angående gjorde anmärkningar vid Utskottets yttrande, om tillökning i anslaget för Modelkammaren i Mechaniska Scholan.

Vid Stats-Utskottets yttrande öfver Herr Gustaf Montgomerys motion, om tillökning i anslaget för Modellkammaren af Mechaniska Skolan, hafva anmärkningar blifvit gjorde hos Höglofl. Ridderskspet och Adeln, som, i anledning deraf, återremitterat frågan till Utskottets åtgärd; men då berörde yttrande är bifallet af Högv. Preste-Ståndet den 11, af Vällofl. Borgare-Ståndet den 10, samt af Hederv. Bonde-Ståndet den 5 i denna månad, kan Utskottet, emot 69 §, i Regerings-Formen, denna fråga till vidare åtgärd icke upptaga; Hvilket Utskottet får vördsamligen anmäla.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 364.

Memorial, angående frågan om Indeldte Infanteri-Regementernes Beklädnad.

Sedan Stats-Utskottet, den 26 sistl. Junii, afgifvit yttrande, i anledning af Kongl. Maj:ts

Nådiga Remiss, rörande Indeldte Infanteri-Regementernes Beklädnad, har Hederv. Bonde-Ståndet, genom Protocolls-Utdrag den 10 innevarande Julii, återremitterat detta ärende till Stats-Utskottets ytterligare åtgärd; men som Höglofl. Ridderskapet och Adeln den 7, Högv. Preste-Ståndet den 5 samt Vällofl. Borgare-Ståndet den 2 i sistnämnde månad bifallit Utskottets berörda Utlåtande, samt frågan således enligt 69 §. i Regerings-Formen är afgjord; ty kan någon vidare åtgärd dervid af Utskottet icke lemnas; Hvilket Utskottet skolat vördsamt anmäla.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 365.

Utlåtande uppå återremiss af frågan, om Lands Stats Tjenstemänsrätt, att vid 70 års ålder få på Indragnings-Staten uppföras, till åtnjutande af pension, svarande mot hela deras innehafde Lön.

I anledning af gjord anmärkning vid Stats-Utskottets yttrande, den 27 sistl. Junii, N:o 268, öfver Herr Professorn Fröbergs motion, om rättighet för Tjenstemän vid Landt-Sta-

terne att när de taga afsked efter uppnådde 70 års ålder, få såsom pension å Allmänna Indragnings Staten åtnjuta hela beloppet af deras innehafde Lön, har väl Höglofl. Ridderskapet och Adeln återremitterat frågan till Utskottets ytterligare åtgärd. Men som det afgifne Betänkadet är bifallet af Högv. Preste-Ståndet den 12, af Vällofl. Borgare-Ståndet samt Hederv. Bonde-Ståndet den 10 i denna månad; och frågan sålunda likmätigt 69 §. i Regerings-Formen är afgjord, får Utskottet sådant allenast vördsamt anmäla.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom d. 5 Aug. 1823.

N:o 366.

Utlåtande, i anledning af återremiss uti frågan, rörande Herrar Landshöfdingars Pensions-rätt.

Till Stats-Utskottets förnyade handläggning har väl Höglofl. Ridderskapet och Adeln i anledning af gjorde anmärkningar återremitterat frågan, om den af Herrar Landshöfdingar särskildt sökte rättighet till Pensions undfående vid afskedstagande, hvaröfver Utskottet den 26 sistl. Junii afgifvit Utlåtande under N:o 273; men som detsamma blifvit af de öfrige 3:ne Riks-Stånden bifallet, neml. af Högv.

Preste-Ståndet den 12, af Vällofl. Borgare-Ståndet den 10 samt af Hederv. Bonde-Ståndet den 5 i denne månad, och frågan alltså likmätigt 69 §. i Regeringsformen är afgjord; får Utskottet sådant vördsamt anmäla.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 367.

Yttrande, rörande återremiss af Utskottets utlåtande, om Häradshöfdingars Pensions-rätt.

Från Höglofl. Ridderskapet och Adeln har till Stats-Utskottets förnyade handläggning blifvit återremitterad frågan, angående utsträkning af Pensions-rättigheten för Häradshöfdingar, hvaröfver Utskottet hade afgifvit Utlåtande den 27 sistl. Junii N:o 272; men som detta yttrande är bifallet af Högv. Preste-Ståndet den 12, af Vällofl. Borgare-Ståndet den 10 samt af Hederv. Bonde-Ståndet den 5 i denne månad, hvarigenom likmätigt 69 §. i Regeringsformen frågan är afgjord, får Utskottet derom vördsamt anmälan göra.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 5 Augusti 1823.

N:o 368.

Memorial, i anledning af anmärkningar uti frågan, om Kongl. Räntmästarnes och Landt-Räntmästarnes aflönings-vilkor.

Till Stats-Utskottet har Höglofl. Ridderskapet och Adeln återremitterat frågan, som Kongl. Maj:t, genom Nådig proposition framställt, om reglering af remisslaget för Kongl. Räntmästarne och Landt-Räntmästarne, och deruti Utskottet, under den 26 sistlidne Maji, afgifvit dess yttrande, men hvarvid anmärkning blifvit gjord.

I anledning häraf får Utskottet vördsamligen tillkännagifva, att berörde dess Utlåtande blifvit bifallet af de trenne öfrige Stånden, nemligen af Högv. Preste-Ståndet den 11, af Vällofl. Borgare-Ståndet den 14 och af Hederv. Bonde-Ståndet den 11 nästlidne Junii, och då ämnet alltså, likmätigt 69 §. Regerings-Formen är afgjordt, kan Utskottet vid detsamma någon ytterligare handläggning icke lemna; men anser sig likväl, med föranledande af gjord anmärkning, böra upplysa, att fördröjandet af Penninge-Remissers afsändande från Landt-Ränterierne icke

beror

beror af Landt-Räntmästarne utan åligger det Lands-Contoiren att öfver medlens behöriga och tidiga insändande hålla hand.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 369.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- och Bevillnings Utskotts Utlåtande, i anledning af väckt fråga, om redovisning för de, till tryckningen af 1815 års Bevillnings-handlingar, anslagne medel.

Under anförande, att Riksens Ständer vid 1815 års Riksdag skola fattat det Beslut, att alla med den då förekomne Bevillnings-frågan sammanhang egande handlingar skulle, på Statens bekostnad, uttagas samt af en Ledamot bland Höglofl. Ridderskapet och Adeln till allmänt tryck befordras, har Herr J. A. Ankarsparre, uti ett till Stats- och Bevillnings-Utskotten remitteradt Memorial, begärt upplysning, om vederbörande, som åtagit sig bestyret härmed, erhållit de nödige handlingarne; och huru Stats-anslaget för omförmälte ändamål blifvit användt.

I anledning häraf har Stats-Utskottet inhemtat, att, sedan Riksens Ständer uti underdånig skrifvelse, den 8 Augusti 1815, anmält, det de beviljat Friherre Anders Cederström, att, utan lösnings- och utskrifningskostnad, utbekomma, för att på dess egen bekostnad af Trycket utgifva alla med Bevillnings-ämnet gemenskap egande handlingar, af så väl Protocolls-Utdrag och Remisser, som Bevillnings-Utskottets i detta afseende hållne öfverläggningar och tagne Beslut, samt derjemte i underdånighet anhållit, att medel till nämnde handlingars utskrifning måtte anordnas, har Kongl. Maj:t genom Nådigt bref den 15 i samma månad, anbefallt Stats-Commissarien Wåhlberg, att, utaf de under hans redovisning i Nåder stälde Riksdags-kostnads-medlen, emot behörigt qvitto, utbetala hvad för handlingarnes afskrifvande och utlösen kunde erfordras; hvarefter Riddarhus-Cancellisten W. Netherwood, som utaf Riddarhus-Directionen fått sig uppdragit, att ombesörja verkställigheten af Riksens Ständers åfvanberörde Beslut, i hvad detsamma angått desse handlingars afskrifning och utlemnade, derföre, enligt afgifven specifique räkning, uppburit en sammanräknad Summa af 353 R:d. 2 sk. 8 r:st. Banco, hvarå hans qvittence finnes bilagdt den generella, och långt för detta reviderade redogörelsen för 1815 års Riksdags utgifter; men hvad åtgärd sedermera i denna fråga blifvit vidtagen, har Stats-Utskottet sig icke bekant; och lärer Utskottet icke eller tillhö-

ra att tillse, huruvida vederbörande sitt åtagande i omförmälte hänseende fullgjort.

Bevillnings-Utskottet, som ansett Herr Ankarsparres i frågavarande motion åsyfta redovisning för ett beviljadt Stats-anslag och sålunda röra ett ämne, hvaraf handläggningen rätteligen icke tillkommer Utskottet, har af sådan anledning funnit sig icke böra något Utlåtande deröfver meddela.

Hvilket allt till Riksens Höglofl. Ständer vördsamt hemställes.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 370.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Utlåtande, i anledning af väckt fråga, om biträde af Stats-Verket till Mossodlingar i Skaraborgs Län.

Från Hederv. Bonde-Ståndet har till Stats- samt Ekonomi-Utskottens gemensamma handläggning blifvit remitteradt ett så lydande Memorial:

"Bland de utvägar, som vid detta Riksmöte kunna uttänkas och beredas, att, med liflig rörelse och penninge-circulation, förskaffa Landtmannen afsättning, förtjena allmänna arbeten af större Ekonomisk nytta ett utmärkt rum. De penningar, som derföre utgifvas, stadna i landet, och måste ej, såsom de, hvilka till låns erhållas, förr eller sednare återbäras. Nyttan är tvåfaldig, både genom den liflighet i rörelsen, som arbetet åstadkommer under dess fortgång och genom verkningarne deraf för framtiden. Norra delen af Skaraborgs Län har rönt en sådan fördel genom anläggningen af Götha Canal, hvilken det till betydlig del lärer kunna tillskrifvas, att utskylderne i de deromkring belägne orter kunnat restfritt utgå, då deremot för deras indrifvande å bestämde tiden i andre trakter större svårighet mött. Södra delen af nämnde Län har deremot icke under den förflutna tiden varit gynnad af enahanda hjelpmedel. Delande slättbyggdens vanliga olägenheter, har den i missväxt-åren måst skuldsätta sig, och i de bördigare genom Spannmålens vanpris icke erhållit full tillgång till afbördande af denna skuldsättning. Afsättningen åt skogsbyggderne har aftagit, genom derstädes gjorde odlingar och ökad production, och den nyligen inträffade olyckliga eldsvådan i Borås, Ortens hufvudsakligaste handelsplats och afsättningsställe, har verkat ytterligare svårighet för rörelsen och afsättningen i hela vår landsort. Emedlertid äro dock redan på en af Riksens Stän-

ders sjelfve lagd grund, förberedande åtgärder vidtagne till företag, hvilka åt verksamheten och välmågan i nämnde Ort skulle gifva en märkbar utveckling. Ständerne anhöllo nemligen vid sista Riksdagen hos Kongl. Maj:t, att undersökningar måtte anställas om sådane odlings-lägenheter, hvilka genom vattenledning eller andra större företag, öfverstigande den enskilda förmågan, kunde göras fruktbara; i anledning hvaraf Kongl. Maj:t, genom Nådig skrifvelse af den 1 September 1818 anbefallt Dess Befallningshafvande, att öfver sådane lägenheter låta upprätta Beskrifningar och kostnads förslag, för att i sinom tid komma under pröfning. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Skaraborgs Län har i samråd med Länets Kongl. Hushålls-Sällskap, af hvilket jag har den äran vara corresponderande Ledamot, derefter låtit afväga de i Södra delen af Länet belägne Måssar, hvilka till en sammanräknad areal af 14,203 Tunnland 1 Kappland, dervid befunnits hafva sådant läge, att de igenom aftappning kunna försättas i odlingsbart skick. Kostnaden härtill är upptagen för Sjögerås och Hobergs Måssarne till 9082 R:dr 29 sk. och för Mönarps Måssarne till 6575 R:dr 27 sk. allt Banco; Lägges nu härtill den icke till bestämdt belopp uppskattade kostnaden till aftappning af Måssen Ryttaren, utgörande 1,173 Tunnland 31 kappland, så är troligt att alla Måssarnes aftappning, skulle kunna verkställas för omkring 20,000 R:dr Banco eller en femtondedel af det

belopp, som årligen utgår till Götha Canals anläggning. Landshöfdinge-Ämbetet i Länet har ock uti sitt till Kongl. Maj:t härom afgifne underdåniga utlåtande, ansett ifrågavarande odlingar, hvilka genom climatets förmildring, productionens utvidgande och beredt utrymme till nya bosättningar för en tilltagande folkmängd, skulle gifva en ansenligt ökad förkofran och ett förbättradt Ekonomiskt skick åt en icke obetydlig del af Provincen, ej verkställbar utom ett sådant Statens biträde, hvarigenom medelst verkställd aftappning och hufvuddikning, en hvar delegare sättes i tillfälle, att genom anläggande af sido-canaler eller diken, och genom uppbrytning samt plöjning eller hackning och bränning, allt efter jordens olika beskaffenhet, göra sin Ego-lott i Måssarne odlingsbar.

Ett så beskaffadt biträde å Statens och Stats-Verkets sida lära ock Riksens Ständer hafva åsyftadt, då de väckte fråga om undersökning å sådane odlings-lägenheter; och jag föreslår derföre, ej allenast, att nödige beslut och åtgärder måtte vidtagas till rörelse-Capitalets spridande och afsättningens befordrande genom allmänna arbeten, förnämligast i de orter af Riket, hvarifrån medelst inbetalning af Magazins- eller Discont-skulder större belopp af berörde Capital ingått eller ingår, utan ock, att åt Mossodlingar, som verkställigheten och nyttan deraf är gifven, och deribland de ofvanberörde, måtte lemnas syn-

nerlig uppmärksamhet, samt de deröfver upprättade Beskrifningar och Kostnads-förslag i sådant afseende från vederbörlig ort reqvireras, för att jemte denna motion komma under skärskådande hos behörigt Utskott. Jag hemställer derjemte om icke Respective Medstånden måga genom vanlig communication göras delagtige af denna min framställning."

Stokholm den 11 Febr. 1823.

Joh. Andersson,
Riksdagsman för Wartofta och Frökinds Härader af Skaraborgs Län.

Utskotten, som vid de af Johan Anderssons motion föranledde öfverläggningar, ansett sig böra först betrakta ämnet i allmänhet, utan hänsigt till någon särskild Provins, hafva dervid sökt taga någa kännedom, om hvad vid föregående Riksdagar till befrämjande af odlingar af Riksens Ständer blifvit beslutadt, hvarvid Utskotten bland annat inhemtat, att sedan sist församlade Ständer funnit, det den vid 1815 års Riksdag inrättade Odlings-fond förfelat sitt ändamål, i afseende på befordrandet af odlingar af en större allmän nytta och omfattning, blef af dem hos Kongl. Maj:t framförd den underdåniga anhållan, att Kongl. Maj:t i Nåder täcktes låta anställa undersökningar i Provincerne, rörande sådane localer, hvilka genom vatten afledning eller andre större företag, som öfverstiga den enskilda förmågan, kunde göras frugtbara; hvarefter Kongl.

Maj:t genom Circulair till samtelige Dess Befallningshafvande af den 1 September 1818 i Nåder forordnat om slicke undersökningars förrättande, med särskildt föreskrift, att beskrifningar öfver så beskaffade odlings-lägenheter, jemte Förslag å kostnaden till deras bringande i odlingsbart skick borde upprättas; och hafva Utskotten af desse Beskrifningar och förslag inhemtat, att inom Riket finnas flere hundrade tusen Tunnland till odling tjenlig jord, som för en mot nyttan mindre betydlig kostnad med lätthet kan förhjelpas ur dess närvarande vattendränkta tillstånd och såmedelst sättas i belägenhet att odlas.

Då efter hvad Utskotten ofvan anmärkt, Riksens Ständer antagit, att de af dem förut beviljade understöd icke verkat till förmån för mera betydliga odlings-företag, hafva Utskotten ansett det vara ett åliggande för sig, att föreslå Riksens Ständer en förändrad grund för bidrag å det allmännas sida, till beredandet af sådane företag; hvarvid Utskotten likväl, under fastställande såsom grundsats, att Staten till odlingar icke bör anslå medel, utan att ega rättighet att desamma återfordra, finna sig böra hufvudsakligen skilja sig från det förslag Johan Andersson uppgjort, nemligen att de för odlingar af Kärr eller Mossar erforderlige vatten-aftappningar skulle på Statens bekostnad verkställas.

Ut-

Utskotten som vidare antagit, att publikt understöd aldrig bör ega rum, utan vid de händelser, då odlingen finnes förtjent af den dertill åtgående kostnaden, tro sig således böra tillstyrka: att då en Mossa, Myra eller annan af vatten fördränkt odlingsbar mark, vid hållen undersökning, befunnits vara af god beskaffenhet och i aftappnings kostnad icke fordra ett större belopp än som motsvarar den för Delegarne påräknade fördel af odlingen, samt Kongl. Maj:t, efter pröfning af det upprättade Kostnads-förslaget, tillika med åtföljande arbetsplan, hvilka alltid hos Kongl. Maj:t till fastställelse böra upvisas, i Nåder behagat desamma gilla, och Delegarne i jorden derefter aflemnat fullgod säkerhet för återgäldande af den till aftappningen erforderlige kostnad, arbetet eller sjelfva aftappningen sedarmera i mån af den tillgång, som Nionde Hufvud-Titteln för Jordbrukets och Näringarnes upphjelpande och befrämjande dertill kan lemna, må med allmänna medel och under publik tillsyn samt af Kronans Manskap verkställas; hvarefter Delegarne med 3:dje årets slut, från det aftappnings-arbetet blifvit fullbordadt, skola börja återbetalningen af kostnaden derföre, på det sätt, att en åttondedel af primitiva summan hvarje år erlägges, hvarigenom hela beloppet, vid slutet af 10:de året efter aftappningen varder godtgjordt; börandes Delegarne dock från all förbindelse af räntas erläggande å Capitalet vara befriade.

Efter en sålunda gjord framställning af de allmänna grunder, Utskotten ansett böra följas, vid meddelandet af understöd utaf Allmänna Medel till befordrande af större odlings företag, der fråga om vattu-aftappning förekommer, finna Utskotten sig böra meddela särskildt yttrande öfver den af Johan Andersson gjorde motion om aftappning af de så kallade Sjögerås och Hobergs samt Mörarps Måssar, jemte Måssen Ryttaren, alla belägne inom Skaraborgs Län; och som Utskotten, efter att hafva förskaffat sig del af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i nämnde Län, den 14 April 1821, till Kongl. Maj:t afgifne underdåniga Berättelse, angående de i Länet varande af vatten fördränkte, men till odling tjenlige lägenheter, jemte dervid fogade vettenskaplige undersökningar samt Chartor och Beskrifningar öfver samma Lägenheter, tillika med behörigt upprättadt Kostnads-förslag öfver de 3 förstnämde Måssarnes aftappning, af desse handlingar funnit vitsordadt hvad Johan Andersson i detta afseende uppgifvit; så och enär, med undantag af frågan om upprättandet af arbetsplan, de af Utskottets föreslagne vilkor, för åtnjutandet af understöd till vatten-aftappning af större odlingsbara trakter, derigenom blifvit uppfyllde, anse Utskotten, att i händelse Riksens Höglofl. Ständer bifalla Utskottens ofvanföre framstälde förslag, derafblefve en följd, att sedan arbetplan för aftappningen af berörde Måssar blifvit författad och jemte Kostnads-förslag af Kongl.

Maj:t godkänd, samt tillika nödig säkerhet för aftappnings kostnadens återbetalning ställd, Delägarne vara berättigade, att i mån af tillgångarne af Allmänna medel, på förut stadgadt sätt, få aftappningen af samma Måssar verkställd.

Slutligen hafva Utskotten trott sig böra nämna, att hvad Utskotten nu föreslagit, icke åsyftar någon ändring i hvad som finnes förordnadt, rörande Låne-biträden från Riksens Ständers Bank till smärre odlings företag dermed Utskotten anse böra förhållas efter nu gällande Författning, såvida ej Riksens Höglofl. Ständer sjelfve af förekommande anledning skulle finna för godt, att annorlunda derom besluta.

Till Riksens Höglofl. Ständers beprö-fvande varder allt detta vördsamligen öfverlemnadt.

Stockholm den 16 Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

No 371.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Utlåtande, i anledning af

den hos Hederv. Bonde-Ståndet väkte fråga om utgifvande af en så kallad Medborgerlig Cateches.

Genom Protocolls-Utdrag af den 11 sistl. Martii har Hederv. Bonde-Ståndet, till gemensam handläggning af Stats- och Ekonomi-Utskotten, öfverlemnat ett Memorial af Riksdags-Fullmägtigen Lars Anderson, från Skaraborgs Län, innefattande det förslag, att en medborgerlig Cateches, så utförlig att den äfven af Hederv. Bonde-Ståndets medlemmar i allmänhet kunde läsas och begripas, måtte till trycket befordras.

Denna Bok borde, efter Riksdagsmannens tanka, uti frågor och svar korteligen framställa innehållet och ordaförståndet af Rikets Grundlagar, Statshushållningen i alla dess grenar, Rikets financiella förhållanden, om Bankens, Riksgälds-Contoirets samt Allmänna Magazins-Directionens functioner: om Indelnings-Verket samt Krigsmagten, Ämbets- och Läro-Verken, om Domare-magten samt Lag- och Police-väsendet m. m.

Uti denna Motion hade flere af Hederv. Ståndets medlemmar instämt, hvarvid några ansett den ifrågavarande Boken böra på allmän bekostnad utgifvas, men andra deremot funnit lämpligare, att detta skedde på enskild förläggares bekostnad.

Ehuruväl Utskotten anse en allmännare kännedom af Rikes Lagar och Statistiska förhållanden vara af väsendtlig nytta och utgöra ett värdigt föremål för ett bildadt Samhälles bemödanden; Likväl och då Utskotten härvid erinrat sig att ej mindre en ny Civil- och Criminal-Lag är under utarbetande samt att Rikets eoconomiske författningar blifvit samlade för att, i ett sammanhang framställde, undergå nödig granskning och förbättring, än äfven att ett nytt förslag blifvit afgifvit till de administrativa Verkens förändrade organisation samt den egentliga Lagskipningens afskiljande från de administrativa ärenderna; så finna Utskotten, med afseende på de förändringar, som i förenämnde hänseenden kunna komma att ega rum, och då utgifvandet af en så vidt omfattande Handbok, som i Memorialet åsyftas, skulle, vid ett sådant förhållande, medföra en föga varagtig nytta och möjligen äfven i en framtid blifva mera förvillande än gagnelig, tidepuncten för dess utarbetande ännu icke vara inne; och beträffande serskildt Rikets Grundlagar, så erkänna Utskotten visserligen nyttan af en allmännare kännedom deraf; men då äfven desse vid hvarje Riksdag äro förändring underkastade och de desutom finnas att tillgå vid hvarje Kyrka samt hos hvarje Domare i Riket, hvarigenom tillfälle att deraf taga nödig kännedom ej fattas dem, som sådant åstunda; anse Utskotten sig icke eller kunna tillstyrka utgifvandet af desse Lagar på allmän bekost-

nad, enär Stats-Verket derigenom skulle få vidkännas betydliga kostnader utan att någon ersättning vore derföre att förvänta.

Stats- och Ekonomi-Utskotten, som, till hvad Riksdagsmannen Lars Andersson föreslagit, icke kunnat tillstyrka bifall, öfverlemna dock ärendet till Riksens Höglofl. Ständers eget beprövande.

Stockholm den 23 Julii 1823.

Ankom d. 5 Aug. 1823.

N:o 372.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Utlåtande öfver Herr J. P. Lefréns motion, om upprättande af ett Bolag till idkande af handel å Syd-Amerika.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har till Stats- och Ekonomi-Utskottens gemensamma handläggning öfverlemnat ett Memorial af Herr J. P. Lefrén, som, efter framstälde allmänna reflexioner öfver Nationens fåfänga, som heldre nyttjar fremmande än egne varor samt författningarnes bristfällighet till skydd för inhemska productionen, förnämligast fästat

uppmärksamheten på dyrheten af rå-ämnen och öfrige materialier, som till Manufacturers och Slöjder's bedrifvande erfordras, och till stor del måste hemtas utifrån; och då ett Bolag nu skall hålla på att bilda sig, i afsigt att på Syd-Americas Vestra kust öppna segelfart, för att från dessa rika orter ur första handen afhemta sådane varor, som äro tillåtne till import och dit exportera Svenska Manufacturer och Slöjde-varor, men företaget är förknippadt med många svårigheter och bland annat med ögonblickets penninge-förlägenhet, har Memorialets Författare hemställt, att Riksens Ständer ville framföra den underdåniga önskan, att förenämnde Bolag, i händelse det fortfor att bilda sig, må tilldelas sådane förmåner, i afseende på Tull- och andra umgälder, som kunna befordra planens verkställighet, samt Styrelsen, på allmän bekostnad, vidtaga de anstalter, som erfordras till närmare upplysningars erhållande rörande nämnde orter, med hvad mera till företagets beredande kan finnas behöfligt.

Utskotten hafva tagit detta ärende uti öfvervägande, och ehuru Utskotten, med afseende å de förändrade politiska förhållanden, som i sednare tider egt rum i Södra America, anse sannolikt, att förmåner derigenom kunna beredas, så väl för afsättningen af Rikets producter, som för upphandlingen af nödige varor, enär denna handel nu ej som förr behöfver ske genom andra hand, utan

kan omedelbarligen på stället afslutas; likväl och då Utskotten hvarken igenom ifrågavarande motion eller genom de utvägar Utskotten särskildt i detta ändamål vidtagit, kunnat erhålla erforderliga upplysningar om det ifrågaställde Compagniets tillvarelse eller om medlen till det uppgifne förslagets utförande, tro Utskotten, i frågans närvarande skick, sig icke kunna, i anledning af förenämnde Motion, tillstyrka någon Riksens Höglofl. Ständers åtgärd, heldst, enligt Utskottens af erfarenheten understödde öfvertygelse, större Handels-Compagnier sällan medföra någon nytta, hvarken för Staten eller de enskilde, enär skiljagtighet i åsigter och interessen, som i sådane fall svårligen kunna undvikas, måste rubba den enhet både i plan och utförande, som utgör ett hufvudsakligt vilkor för lyckliga resultater, då deremot den enskilda speculationen merendels gynnas af en vida större framgång; hvadan Utskotten tro, att i händelse något understöd af Staten i detta ändamål skulle beviljas sådane enskildte företag, då företrädesvis böra uppmuntras och befordras.

Till Riksens Höglofl. Ständers eget bepröfvande hemställes dock detta vördsamligen.

Stockholm den 18 Julii 1823.

Ankom

Ankom den 5 Augusti 1823.

N:o 373.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Bevillnings-Utskotts Utlåtande, i anledning af väckt fråga, om Portofrihet för Riks-Ståndens Protocoll och Bihanget dertill vid innevarande Riksdag.

Såsom ett tillägg till af Riksens Höglofl-Ständer vidtagne beslut, att nedsätta priset å Riks-Ståndens Protocoll, för att såmedelst befordra deras afsättning och kringspridande, har af Herr Grefve Spens blifvit föreslaget, att Postfrihet måtte beviljas för Riks-Ståndens Protocoll och Bihanget dertill vid innevarande Riksdag.

Vid öfverläggningarne härom hafva Utskotten erfarit, att Postväskornes tyngd redan förut på flere ställen är ganska besvärlig, och hvilken olägenhet ännu mera skulle ökas, om den af Herr Grefve Spens föreslagne Portofrihet blifve medgifven. Då den enskildte dessutom antingen i Bokhandelsväg eller ock genom annan lägenhet lätteligen kan erhålla tillgång till Protocollen och Bihanget, skulle portofrihetens meddelande endast förorsaka en tillökning uti postförings-besväret, hvil-

ket åter i flere orter af Riket påkallar en länge saknad lindring.

Med anledning häraf och då dertill kommer svårigheter att förhindra missbruk härvid, och fribrefs-rättigheten endast åsyftar att, utan Ämbets- och Tjenstemännens enskildta betungande, befordra en lättare communication emellan Rikets Ämbetsverk, finna Utskotten sig icke kunna tillstyrka bifall till ifrågavarande af Herr Grefve Spens väckte Motion.

Detta underställes dock vördsamligen Riksens Höglofl. Ständers Eget beprövande.

Stockholm den 18 Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 374.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Bevillnings-Utskotts Utlåtande öfver Herr Bjuhrs Motion, om Umeå och Luleå Städers befrielse från de med Tullkamrarnes underhållande förknippade afgifter.

Hos Vällofl. Borgare-Ståndet har Riksdags-Fullmägtigen för Umeå Stad, Herr Bjuhr, uti

afgifvet Memorial anhållit, om befrielse för Umeå och Luleå Städer från de med Tullkamrarnes underhållande förknippade afgifter; och såsom skäl för denna framställning åberopat, att när de i Vesterbotten belägne Städer, som före det sista kriget, hvarigenom Finland skiljdes från Sverige, anhöllo om egne Tullkamrar, skedde väl sådant alltid mot åtagande af visse skyldigheter, hvaribland äfven för Luleå Stad var ansvarigheten för en till Tullbetjeningens aflönande utgående import; men som då för tiden hvarken författningarne om en fri handel med Victualie-varor och en obehindrad seglation med Landtmanna-producter voro utkomne, eller Sjötullsbetjeningens Löner utgjorde mera än en tredjedel af deras nu varande belopp, kunde Stadens invånare äfven deruti ingå, hvilket nu mera åter icke är förhållandet, sedan dels författningar, dels mångdubblade förhöjningar af Städernas åligganden förorsakat det de nu mera ej mägta draga desse kostnader; och som de på landet boende icke äro betungade med afgifter till underhållande af de sedermera för Landets beqvämlighet, i Haparanda, Näsby, Skellefteå och Ratan inrättade Tullkamrar, samt någon anledning icke förefinnas, hvarföre Städerne i Vesterbotten och Norrbotten skola för samma rättigheter vidkännas större tunga, än andre Städer, så har begärdt blifvit, att Umeå och Luleå äfvensom Piteå, hvarom Herr Lagman Ullberg äfven väckt fråga, måtte befrias från de med Tullkamrarne för-

knippade afgifter; hvaremot inom Vällofl. Borgare-Ståndet blifvit erinradt, att då detta åtagande grundade sig på en frivillig öfverenskommelse, syntes det bero af Städerne sjelfve, att antingen afsäga sig sin Stapelstads rätt och derigenom befrias från denna öfverklagade utgift, eller i annat fall vidkännas densamma.

Vid pröfningen häraf hafva Stats- samt Bevillnings-Utskotten, till hvars gemensamma handläggning ärendet blifvit remitteradt, inhemtat det Staden Umeå icke skall genom någon författning ålagd vara, att i händelse Uppbörden af Tullverket icke uppginge till omkostnadernes bestridande, ersätta Kongl. Maj:t och Kronan bristen, men hvad deremot Städerne Luleå och Piteå angår, så och enär Kongl. Maj:ts Nådiga bref af den 18 Februarii 1801 och 12 Julii 1812 samt Kongl. Commerce-Collegii Kungörelse af den 11 påföljande Augusti uttryckeligen innehålla, det skola berörde 2:ne Städer, om Sjötulls-uppbörden derstädes någon gång icke steg till det mot Tullbevakningens aflöning svarande belopp, genom bristens fyllande hålla Kongl. Maj:t och Kronan skadeslös, samt Staten dessutom ingalunda bör belastas med utgifter för sådane förmåner, hvilka till särskild fördel tilläggas Städer, Corporationer eller enskilde, finna Utskotten sig så mycket mindre kunna tillstyrka bifall å den för nämnde Städer sökte befrielse från skyldigheten att bidraga till Tullbevaknings-

kostnaderne, som det beror af desse Städer sjelfve, att afsäga sig den med detta onus förenade Stapelstads-rätten.

Hvilket till Riksens Höglofl. Ständers vördsamt hemställas.

Stockholm den Julii 1823.

Ankom den 5 Aug. 1823.

N:o 375.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Utlåtande, i anledning af de vid innevarande Riksdag väckte motioner, om en förändrad Reglering af Hospitals-Inrättningarne i Riket.

Till Stats- och Ekonomi-Utskottens gemensamma handläggning har Vällofl. Borgare-Ståndet remitterat ett utaf Herr P. U. Huldberg afgifvet Memorial, deruti, efter gjord framställning, dels om det förändrade skick Hospitalerne i Riket under tidernas lopp erhållit och behofvet att med dem vidtaga en ny reglering, dels om otillräckligheten af de till Hospitalernes i vissa Län underhåll anslagna inkomster, m. m. blifvit föreslaget, att samtelige Hospitalerne måtte sammanslås till ett, två

eller högst tre för hela riket; att desse borde anläggas på en Ö, der man ej behöfde befara Hospitalshjonens rymning, men dock kunde bereda dem tillfälle till nödig rörelse och frihet, samt att en ständig Läkare dervid borde antagas, som tillika vore Prestman; och har Herr Huldberg, i sammanhang härmed anmärkt den minskning i inkomster Hospitalerne nu lida, derigenom, att, af den under Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillets Styrelse stående fond, 9 à 10,000 R:dr årligen medtagas till uppfostrings-hjelp för fattiga Barn, samt för öfrigt hemstält, att då, efter det sätt, hvarpå denna hjelp nu bestämmes och fördelas, icke alltid de mest behöfvande kommit deraf i åtnjutande, en sådan ordning dermed måtte vidtagas, i händelse den samma ansågs böra fortfara, att af hufvud-beloppet tilldelas hvarje Län, efter storlek och behof, en viss Summa årligen, som åter, efter enahanda grund mellan Socknarne, genom Sockne-Berednings-Committéernes försorg borde fördelas.

Härförutan har till Ekonomi-Utskottet enskildt blifvit öfverlemnadt

Från Högv. Preste-Ståndet

Ett Memorial af Herr Professor Bexell, deruti han, på anförde skäl, lika med Herr Huldberg, ansett de nuvarande Läns Hospitallerne böra förvandlas till färre Central-

Hospitaler, såsom enda sättet, hvarigenom Inrättningar, i stället för att, såsom nu, blott utgöra förvarings-anstalter, att innesluta och från det allmänna undangömma de vansinnige, skulle blifva förbättringshus, som åt samhället återskänkte den sinnes-sjuka sansad. Under vidare utveckling af ämnet har Herr Professoren visat nödvändigheten af en oafbruten Läkare-vård äfvensom Herr Professorn hållit före, att en Prestmans oupphörliga samverkan med Läkaren borde beredas, hvilket lättast kunde ske derigenom, att Hospitals-Predikanten äfven ikläddes befattningen af Syssloman. Slutligen har Herr Professoren dels föreslagit, att vården och den närmare uppsigten om Central-Hospitalerne måtte uppdragas åt förvaltningar af lika sammansättning som Curhus-Directionerne, dels yrkat att, då anledning förekommit, att hvarjehanda egendom under tidernas lopp frångått Hospitalerna, undersökning härom måtte anställas; — och

Från Hederv. Bonde-Ståndet

Ett Memorial af Riksdags-Fullmägtige från Gothland, Conrad Larsson och Eric Dettlofsson, som under klagan öfver det usla tillstånd Gothlands, för 6 år tillbaka, utdömda Lazarettsbyggnad företer, samt otillräckligheten af de medel, som Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet, af de från Länet ingående betydliga inkomster, årligen disponerar till Lazarettets

underhåll, yrkat, att Gothlands Hospital och Läns Lazarett måtte skiljas från nämnde Gilles befattning, samt Hospitals-intraderne, på hvilka Lazarettet är funderadt, ställas under Lazaretts- och Curhus-Direction och endast granskningar af de deröfver upprättade räkenskaper tillhöra Gillet; Conrad Larsson och Eric Dettlofsson hafva för öfrigt ansett, att Hospitalsinkomsterne på Gothland borde destoheldre få bibehållas oförryckte inom Länet, enär sådant så väl instämmer med Kyrkolagens 28 Cap 2 §. som äfven blifvit särskildt, försäkradt genom Kongl. Privilegier, allt ifrån den tid Gothland hörde under Danska väldet.

Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, som först handlagdt desse särskildte Memorial, har då deruti blifvit framstälde ämnen, som rörde ett af menskliheten vigtigaste interesen, trott sig derät böra lemna en särdeles uppmärksamhet. Bland de ömmande föremålen för medlidande och hjelpsamhet intaga utan tvifvel de olyckliga, som förlorat sina sinnens bruk, främsta rummet. Deras tillstånd, för dem sjelva högst beklagansvärdt, måste vara förtjent af varkunsamhet och deras sak hos menniskovännen ej annat än väcka deltagande. Detta synes man ej eller hafva glömt, då man beredt fristäder till de vansinniges emottagande, men i stället att utöfva det slags välgörande, som kunnat åsyfta desse olyckliges förbättring, tyckes man hos oss i allmänhet endast hafva

varit

varit angelägne att befria deras lyckligare likar från den smärtade åsynen af dessa bevis på menskligheten förnedring; och churu vårt Land eljest gjort sig högaktadt genom utöfningen af alla dygder, som upphöjt menniskan, har man likväl, i motsats af den öma omvårdnad, som i åtskillige andra Länder blifvit skänkt de svagsinte, låtit Hospitalerne i Riket förblifva i deras af ålder egande ofullkomliga tillstånd, hvars brister sjelfva den Ämbets-myndighet, under hvars högsta vård Hospitalerne nu äro ställda, eller Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet, numera erkänt, då Ordens Gillet uti dess till Kongl. Maj:st den 3 December sistlidet år afgifne underdåniga Berättelse angående Läns-Lazaretterne i Riket och den så kallade Treskillings-afgiften, förklarat sig hafva, under fästad uppmärksamhet derpå, att allt för få anstalter varit vidtagne och allt för ringa möda använd till Hospitals-hjonens botande och återställande till förnuft och hälsa, funnit flere förbättringar vid Hospitalerne och förändringar i den method, efter hvilken Hospitals-hjonen behandlas, vara oundvikligen nödige.

Ekonomi-Utskottet, som i följd häraf ansett det utgöra ett vigtigt åliggande för Samhället, att söka bringa Hospitalerne till ett emot det numera erkända ändamålet med deras inrättande svarande skick, har för den skull till pröfning förehaft sättet för

åstadkommande af en nödig förändring härutinnan; och då Utskottet å ena sidan inhämtat, att Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet, uti dess ofvannämnde Berättelse anmält sig, oaktadt det insedda behofvet af Hospitals-inrättningarnes förbättrande, icke kunna, i anseende till de Hospitalerne anslagne medels otillräcklighet för bestridande af de derigenom uppkommande ökade utgifter, i författning derom ingå, på annat vilkor, än att nedsättning sker i de från Hospital-fonden till Lazaretterne utgående tillskott, och å den andra sidan, lika med Herr Professor Bexell, fann Hospitalernes närvarande organisation framställa ett ovilkorligt hinder emot deras fullkomnande, emedan, om äfven nödige tillgångar voro för handen, det blefve omöjligt att å de ställen der ett ringare antal Dårar förvaras, med framgång använda det i sednare tider beprövade medel till svagsintes botande, enär verkan af desse nödvändigt måste grunda sig på erfarenheten af försök, anställde med flere vansinnige af vexlande gradationer och ett under umgänge med ett större antal Dårar, förvärfvadt studium af hvarje medels särskilda användbarhet, med afseende på kropps beskaffenhet, lynne och sjukdoms orsaker; Så tror Ekonomi-Utskottet en fullständig omskapning af de nuvarande Läns Hospitalerne, med undantag af det på Gothland, hvarmed ett särskildt förhållande inträffar, och deras förenämde till bildandet af Central-Hospitaler, vara desto häldre nödig,

som derigenom icke blott den önskade förbättringen i desse Barmhertighets-inrättningar skulle kunne göras möjlig, utan ock de dertill erforderliga tillgångar beredas, medelst den besparing, som genom sjelfva sammanslåendet skulle vinnas.

Ekonomi-Utskottet anser sig likväl härvid icke kunna instämma i den tanke, som af Herr Huldberg blifvit yttrad, att antalet af Central-Hospitalerne borde inskränkas till ett eller högst trenne, och en Ö anvisas till deras anläggning; och hafva såsom skäl emot antagandet af detta förslag hos Utskottet framställt sig, i förra afseendet Sveriges vidsträckta läge, och i det sednare egenteligen saknaden af medel till beredande af nya etablissementer för Dårarnes förvarande. Under bristande kännedom af åtskillige hit hörande upplysningar, tror Utskottet sig icke böra meddela något bestämdt yttrande, hvarken i afseende på antalet af Central-Hospitalerne eller deras localisering, utan bör detta, i Utskottets tanke, bero af närmare undersökning och pröfning af de omständigheter, som med hufvudsaklig hänsigt till ändamålet af den föreslagne förändringen och förut befintlig tillgång till tjenliga Hospitals-Byggnader, kunna komma i betraktande.

Att hafva stadgat sättet för tillvägabringandet af en förbättring i Hospitalernes organisation finner Utskottet emedlertid icke

vara nog. För deras bibehållande i det goda skick man vill gifva dem, anser Ekonomi-Utskottet det utgöra ett nödvändigt vilkor, att en närmare tillsyn öfver dem finnes, eller, med andra ord, att vården om dem blifver anförtrodd åt en på stället organiserad Styrelse, som, i tillfälle att sjelf undersöka deras behof och brister, kan vidtaga nödige utvägar till dessas snara och ändamålsenliga afhjelpande samt vaka öfver gifne föreskrifters handhafvande; och under denna öfvertygelse, tror Utskottet sig böra föreslå att, i stället för det Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet hittills egt direct befattning med Hospitalerne i Riket, Central-Hospitalerne måtte ställas under omedelbart inseende och förvaltning af den till hvarje ställe närmast varande Lazaretts- och Curhus-Direction, i hvilken Stiftets Biskop bör intagas såsom vice Ordförande, eller den Prestman, han i sitt ställe kan utse, vinna inträde såsom Ledamot, då ock Directionen finge inom sig vällja annan vice Ordförande; samt Kongl. Seraphimer-Ordens Gillet med sistnämnda Hospitaler icke tillkomma annan åtgärd, än Ordens-Gillet, enligt Kongl. Instructionen den 17 December 1817, tillhör, i anseende till Lazaretterne i Riket. En sådan förändring i Hospitalernes förvaltning hafva Riksens Ständer, inseende bristerne af det förutvarande Styrelse-sättet deröfver, och redan vid förra Riksdagen hos Kongl. Maj:t anmält sig önska, ehuru Kongl. Maj:t, efter hvad Utskottet inhämtat, icke

funnit skäl att dertill bifalla, utan endast ansett nödigt, att en särskild Instruction blefve utfärdad för Läns Styrelsen af Hospitalerne, hvartill Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet, den 16 December 1818, erhållit Nådig Befallning att författa förslag.

Såsom en följd af Hospitalernes förändrade Organisation och Styrelse, anser Ekonomi-Utskottet äfven en bestämd reglering och fördelning mellan Central-Hospitalerne af Läns Hospitalernes nu egande fonder och inkomster böra företagas samt det hvarje Central-Hospital tillkommande belopp derefter öfverlemnas till Directionen deröfver, att förvaltas på det sätt, som genom ofvannämnde Instruction af den 17 December 1817, är i afseende på Lazaretts- och Curhus-medlen föreskrifvit.

Till hvad Herr Professor Bexell föreslagit, rörande Hospitals-Sysslomans och Hospitals-Predikants-befattningarnes framtida förenande, finner Ekonomi-Utskottet sig icke böra tveka att tillstyrka bifall, heldst sådant, i Kyrko-Lagen medgifvet, redan vid en del Hospitaler varit öfvadt utan någon deraf förmärkt olägenhet, och tillfälle derigenom gifves till vinnande af en mera jemn Presterlig vård vid Hospitalerne; men beträffande Herr Professorns hemställan att undersökning måtte ske, i afsigt att utröna om icke, under tidernas lopp, hvarjehanda egendomar obehörigen

frångått Hospitalerne, som till sin primitiva bestämmelse borde återföras, så tror Utskottet, med kännedom deraf, att Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet redan låtit anställa en sådan undersökning, hvilken ock haft till följd, att flere afsöndrade lägenheter blifvit till Hospitalerne åter lagde, sig icke böra i detta fall föreslå någon åtgärd.

Vidkommande sluteligen Herr Huldbergs förslag om förändrade stadgaden i afseende på dispositionen och utdelningen af de till fattige Barns uppfostran af Hospitals- och Barnhus-fonderne utgående medel, så finner Utskottet sig icke kunna tillstyrka något annat förfarande härutinnan, än som hittills egt rum, innan den föreslagna allmänna regleringen af Hospitals-fonden hinner tillvägabringas och det derefter visat sig, om och hvilka hufvudsakliga förändringar kunna erfordras i anseende till understödet för fattige Barns uppfostran.

Sedan Ekonomi-Utskottet nu utlåtit sig angående de af Herr Professor Bexell och Herr Huldberg väckte motioner, anser Utskottet sig jemväl böra meddela yttrande rörande Riksdags-Fullmägtiges, från Gothland, yrkande, om dervarande Läns-Hospitals skiljande från Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillets befattning, hvarom äfven vid de föregående Riksdagarne fråga blifvit väckt.

Af Ordens-Gillets förut åberopade Berättelse har Utskottet erhållit den upplysning: att nämde Hospitals inkomster för år 1820 bestigit sig till 145 Tunnor Råg och ett lika qvantum Korn, deraf för Hospitalets föremål disponerats 93 Tunnor af förra slaget och 100 Tunnor af det sednare; att lösen för öfverskotts-Spannemålen, som i Ordens-Gillets Cassa influtit, utgjort 1083 R:dr 14 sk. men att deremot af samma Cassa till Lazarettets i Wisby underhåll utbetalts 1000 R:dr samt att Ordens-Gillet dessutom i uppfostringshjelp för fattiga Barn inom Gothlands Län bestått en Summa af 227 R:dr 8 sk.

Med åberopande af hvad Utskottet förut andragit, rörande fördelarne af Hospitalers förvaltande genom local-Styrelser, tror Utskottet sig ega så mycket mera skäl att med sitt tillstyrkande understödja den af Gothlands Fullmägtige yttrande önskan om Läns Hospitalets och de dertill anslagne inkomsters ställande under Lazaretts- och Curhus-Directionens i Wisby uteslutande vård och inseende på sätt som om Central-Hospitalerne redan är föreslaget och mot lemnad frikallelse för Kongl. Seraphimer-Ordens-Gillet från alla framtida utgifter till Länet, som, enligt Ordens-Gillets ofvanberörde egna uppgift, Hospitals-intraderne på Gothland ej lemna något öfverskott och allmänna Hospitals-fonden således icke derigenom kan tillskyndas någon förlust. Om behofvet för Gothland, att snart

blifva försedt med en ny Lazaretts-byggnad, har Utskottet vunnit en fullkomlig visshet och med denna har förenat sig öfvertygelsen, att derest säkerhet finnes för Hospitals-medlens oförryckta bibehållande inom Länet, utväg lättare skall kunna beredas till afhjelpande af detta behof. Genom denna säkerhet skall ock, utan tvifvel, ett lifligare deltagande hos Länets innevånare väckas för de nu i förfall råkade Barmhertighets-verken, och den frikostighet, till hvars uteblifvande förut anledning kunnat finnas, åter utöfva sitt välgörande inflytande.

Ifall Riksens Höglofl. Ständer täckas bifalla hvad Utskottet i ena och andra afseendet föreslagit, anser Utskottet sluteligen Riksens Höglofl. Ständer böra hos Kongl. Maj:t anmäla deras underdåniga önskan om detta förslags antagande, med öfverlemnande till Kongl. Maj:t att förordna om de åtgärder, som för verkställigheten deraf kunna erfordras.

Då ifrågavarande ämne sålunda utaf Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet blifvit fullständigt utredt och besvaradt, samt en förändrad organisation af Hospitals-Inrättningarne i Riket och förvaltningens af deras fonder öfverlemnade till Lazaretts- och Curhus-Directionerne icke eger något inflytande på Stats-Verkets tillstånd, får Stats-Utskottet vördsamt tillkännagifva, att Utskottet anser

det

det icke tillkomma sig att häröfver meddela något yttrande. En Ledamots häremot anförda Reservation bifogas.

Stockholm den 18 Julii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet uti Riksens Höglofl. Ständers Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott den 18 Julii 1823.

S. D. Herr Huldberg anförde: "Emot den del af Utskottens beslut, som afhandlar den blifvande Sysslomannen vid Hospitalerne, får jag mig reservera och anhålla, att få denna reservation till de Respective Riks-Stånden bifogad."

"Jag har förslagit att Läkaren, den jag här anser för hufvud-person, måtte bli Sysloman och ingalunda Presten. Man synes nu mera vara allmänt öfvertygad om att vansinnet är en sjukdom, som medice bör och ofta kan botas. Med Läkarens pligt öfverensstämmer således framför alla andras, att tillse det ordning och beqvämlighet vid Hospitalen iagttages och således bör han dervid hafva den närmaste tillsyn. Någon fara för Controllen inser jag icke dervid. Läkaren är vanligen hederlig karl och behöfver då ingen annan controll än sin pligt och sitt samvete, — är han det icke, så hjelpa icke de konstigaste anstal-

ter af de i våra dagar öfver höfvan utsträckte controller."

Ex Protocollo
A. Fryxell.

Ankom den 6 Augusti 1823.

N:o 375½.

Riksens Höglofl. Ständers Stats-, Banco- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Utlåtande, i anledning af gjorde anmärkningar vid Utskottens Betänkande, rörande Grundernes bestämmande för ett Stats-Hushållnings-System.

Högv. Preste-Ståndet har genom Protocolls-Utdrag den 17 nästl. April till Stats-, Banco- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens handläggning återremitterat den af Herr Friherre Jacob Cederström väckte fråga, om bestämmande af Allmänna Grunder för ett Stats-Hushållnings-System, hvaröfver Utskotten afgifvit gemensamt Utlåtande den 29 sistlidne Martii.

Men som detta yttrande blifvit den 17 i berörde April Månad bifallet af de 3 öfrige Stånden; så hafva Utskotten, enär altså, lik-

mätigt 69 §. i Regerings-Formen, detta ärende är afgjordt, ansett sig icke kunna dervid någon ytterligare åtgärd lemna; hvilket Utskotten skolat vördsammeligen anmäla.

Stockholm den 16 Julii 1823.

Ankom den 6 Aug. 1823.

N:o 376.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående Recognitions-Skogarne.

Enligt ankomne Protocolls-Utdrag, hafva samtelige Respective Riks-Stånden till Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens gemensamma handläggning remitterat följande:

(Se 1:sta Samlingen.)

Till upplysning härvid få förenade Utskotten vördsamt anmäla, att, då vid 1809 och 1810 årens Riksdag, fråga väcktes om Recognitions-Skogarnes användande på ett för Staten mera förmånligt sätt, än dittils egt rum, förklarade Riksens Ständer, uti underdånig Skrifvelse den 16 December 1809, det de, såsom allmän grundsats, antagit, att, om, å ena sidan, egande rätten till den upplåtne Skogen vore Staten förvarad, nyttjande rätten

likväl, å andra sidan, med afseende å det för anläggningen oundgängliga behofvet, alltid blifvit Bergverken, emot åsatt Recognitions-afgift, försäkrad genom flere både äldre och nyare Kongl. Förordningar och Ständers förklaranden, samt att det vore ostridigt, att Staten, med stöd af nämnde Författningar, lika litet kunde ovilkorligen disponera om de till Berg-Verken upplåtne Skogarne, som desse kunde af Berg-Verken, utan förbehåll af Statens egande rätt, bagagnas. Då emellertid det sätt, hvarpå Skogarne blifvit Bruken tillslagne, föranledt dertill, att på flere ställen vidlyftigare trakter, än vederbordt, kommit, att Bruken tilldelas, och ändamålet med Skogarnes upplåtande måste bestämma gränsen för Bruksegarnes företrädesrätt till Skatteköp derå; ansågo Riksens Ständer, Bruksegarne ovilkorligen berättigade, att behålla så mycken Skog, som för Brukens drift och Smidets underhållande tarfvades; hvaremot, till den öfriga marken, en hvar borde lemnas öppet, att med lika rätt, som Bruksegarne, i köpet concurera; och, under desse åsigter, stadgades sådane Allmänna grunder, för de ömsesidiga förhållanden emellan Staten och Bruksegarne, att Staten, utan Bruksegarnes undergång, skulle af sin eganderätt kunna draga den största möjliga fördel; äfvensom Riksens Ständer öfverenskommo om visse åtgärder, hvilka borde föregå, innan Bruksegarne finge begagna den dem medgifne rättighet, att, emot 6 års Ränta, till Skatte

lösa de andelar af sina innehafvande Recognitions-Skogar, som för Brukens bestånd vore nödige; och skulle, bland annat, enligt 7:de puncten, rättigheten till Skatteköps erhållande, till en början, vara inskränkt till en tid af 6 år, med förbehåll för Riksens Ständer, att, vid nästa Riksmöte, i anseende till de Bruksegare, som ej inom denna tid ingått i Skatteköp, med Recognitions-Skogarne vidtaga sådane Författningar, som nödige pröfvades.

Sedan Riksens Ständer till Kongl. Maj:t i underdånighet öfverlemnat, att deras Beslut härom till verkställighet befordra, på sätt, som för ändamålet kunde anses tjenligast, täcktes Kongl. Maj:t, med hufvudsakligt godkännande af Riksens Ständers yttrande i ämnet, uti Nådig Kungörelse den 4:de Februarii 1811, föreskrifva, att så snart Kongl. Kammar- och Bergs-Collegiernes Utslag vunnit laga kraft, eller, i fall Målet droges under Kongl. Maj:ts Egen Höga pröfning, Nådigt Beslut blifvit meddeldt om hvad som under Bruken borde bibehållas eller icke, skulle Kronans och Brukens andelar afvittras, och med Rågångar skiljas, samt derest Bruksegaren då inkommit med ansökning om Skatteköp å den under Bruket bibehållne Skogmarken, med derå för dess räkning anlagde odlingar, skulle anstalt vidtagas med Markens indelande till Hemmantal och Skattläggning. Hade åter Skatteköps-ansökning då icke inkommit, och inkomme den ej eller innan nästa Lagtima

Riksdag, borde med Hemmantals-indelningen och Skattläggningen innehållas, samt Bruksegaren fortfara, att betala Recognitions-afgift derföre lika som förut, med afdrag för den del af Skogen, som kunde hafva Bruket frångått; men med denna sednare delen skulle då genast så förfaras, som Riksens Ständer föreslagit.

Vid sist öfverståndne Riksdag förekom å nyo frågan, om Recognitions-Skogarnes användande; och i anledning deraf förmälde Riksens Ständer, uti underdånig Skrifvelse, den 14 Julii 1818, sig hafva funnit, att endast de Bruksegare, som, inom 6 år efter 1811 års Kongl. Kungörelses utfärdande, och således inom den 4 Februarii 1817, hos vederbörande Collegier gjort ansökning om Skattesköp å sine Recognitions-Skogar, och emellertid fullgjort allt hvad samma Kongl. Kungörelse i sådant ändamål stadgar, skulle bibehållas vid rättigheten till Skatteköp efter de deruti utstakade grunder; dock lemnades Bruksegarne öppet att, inom ytterligare tvänne år, räknade från den dag då Riksdags-Beslutet undertecknades, mot vissa förhöjde vilkor, inköpa så stor del af desse Skogar, som till deras Smide erfordrades; men deremot borde de Recognitions-Skogar, hvilka ej, vid 1821 års början, vore försålde, i händelse Bruksegarne ej kunde lagligen bevisa det icke af dem hafva berott att desförinnan Skatteköp erhålla, utbjudas och försäljas

efter de grunder, som Riksens Ständer, uti deras underdåniga Skrifvelse den 13 nästföregångne Junii, för de öfrige Krono-Skogarnes försäljning bestämt.

Vid ett generelt bedömande af desse Riksens Ständers förordnanden, om dispositionen af Recognitions-Skogarne, visar sig altså, att Riksens Ständer, vid ofvannämde bägge Riksdagar, utgått från olika synpuncter i så måtto, att 1809 och 1810 årens Ständer väl velat bereda Staten en större inkomst, dels genom Skattelösen af de för Brukens drift erförderlige Recognitions-Skogstrakter, dels ock genom försäljning af de andelar utaf samma Skogar, som, i berörde afseende, icke vore nödvändige, men hufvudsakligen afsett den indirecta vinst, som Staten tillskyndades genom Bergshandteringens fortsatta bedrifvande på de ställen, der sådant, utan Recognitions-Skogars begagnande, ej låter sig verkställa; hvaremot föremålet för Riksens Ständers, vid 1817 och 1818 årens Riksdag, i detta ämne fattade Beslut uteslutande varit det, att skaffa Stats-Verket den högsta möjliga directa Penninge-afkastning af desse Skogar, utan afseende i hvars ego de finnas.

Förenade Utskotten medgifva, att Stats-Verkets ställning fordrar all möjlig uppmärksamhet derå, att de utvägar begagnas, som till förefallande Utgifters goaltgörande kunna

sig förete; men Utskotten äro dock af den tanka, att ögonblickets större vinst härvid mindre bör tagas i beräkning, än de fördelar, som, ehuru i början ej särdeles betydlige, i tidens längd, med säkerhet kunna påräknas, och derigenom blifva fullt motsvarande.

Då härvid jemväl i betraktande kommer, att den af 1817 och 1818 årens Ständer, i afseende på dispositionen af Recognitions-Skogarne, stadgade förändring, hvarigenom ifrågavarande större vinst skulle Stats-Verket tillskyndas, icke står tillsammans med Bruksegarnes, på äldre Författningar och Riksens Ständers, vid 1809 och 1810 årens Riksdag, lemnade, samt af Kongl. Maj:t i Nåder sanctionerade medgifvande, grundade rätt till begagnandet af desse Skogar för sine Bruks behof; Att Bruksegarne hvarken uti Riksens Ständers underdåniga Skrifvelse den 16 Dec. 1809, eller Kongl. Maj:ts på grund deraf, under den 4 Februarii 1811, utfärdade Nådiga Kungörelse, fått sig, såsom en skyldighet, ålagdt, utan endast, såsom en rättighet, medgifvet, att till Skatte lösa nödige delar af Recognitions-Skogarne; hvilket ytterligare styrker, att ändamålet ingalunda varit, att betaga Bruksegarne deras förut innehafvande nyttjande rätt till desse Skogs-andelar, men väl, att bereda dem en ökad förmån, genom möjligheten, att egande-rätten dertill sig förvärfva: Att den sålunda, mot bestämde vilkor medgifne,

rättig-

rättigheten till Skattelösen, för hvilken Riksens Ständer sjelfve ansett en tid af 6 år *till en början* böra bestämmans, enligt ofvan högstberörde till efterrättelse gällande kungörelse, ovilkorligen lemnats Bruksegarne öppen till nästpåföljande Lagtima Riksdag, hvilken nu först inträffat; och att samma Kongl. Kungörelse icke innehåller den föreskrift, Riksens, åren 1817 och 1818, församlade Ständer funnit vara enda vilkoret, hvarunder Bruksegarne kunde få tillgodonjuta nämnde lösningsrätt, att nemligen de hos vederböran-de Collegier bordt sine Skatteköps ansökningar anmäla; hvaraf Bruksegarne skäligen kunnat hemta anledning till den förmodan, att de med desse ansökningar, likasom uti andre Skatteköps frågor, jemnlikt Kongl. Förordningen den 19 September 1723, bordt vända sig till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Orten; kunna förenade Utskotten, på sådane, med de flere uti den Nådiga Propositionen utvecklade skäl, icke annat än instämma deruti, att vigtiga betänkligheter möta vid verkställigheten af Riksens Ständers, vid 1817 och 1818 årens Riksdag, rörande Recognitions-Skogarnes användande, fattade ofvan anmärkte Beslut.

En rättelse härutinnan synes altså blifva nödig; och då dervid, i öfverensstämmelse med hvad 1809 och 1810 årens Ständer stadgat, lika mycket bör afses, å ena sidan, att Bruksegarnes lagliga och billiga anspråk på bibehållandet

vid nyttjande rätten till de för Brukens bestånd nödige Recognitions-Skogs-andelar icke förnärmas, som, å den andra, att Staten för denna uppoffring, erhåller en skälig ersättning, hafva förenade Utskotten, med jemnväl hemtad anledning af Kongl. Maj:ts ifrågavarande Nådiga Proposition, trott sig böra tillstyrka det förklarande af Riksens Höglofl. Ständer, att alla de Bruksegare, som inom ett år, räknadt från den dag då Kongl. Maj:ts Nådiga Beslut i denna fråga varder meddeldt, hos vederbörande Collegier eller Landshöfdingar, antingen anmält sig till erhållande af Skatteköp å de andelar af innehafvande Recognitions-Skogar, som, efter behörig undersökning, för dem funnits nödvändige, eller ock, i sådant afseende, reservationsvis gjort sin talan anhängig, måga anses till Skatteköp derå berättigade, i enlighet med de hufvudsakliga grunder 1811 års Kongl. Kungörelse upptager, dock med den jemnkning i afseende på Skattläggnings-methoden, som Kongl. Maj:t här ofvan i Nåder föreslagit, samt med öppen rätt för vederbörande att, om de så för godt finna, den reserverade Skatteköpsrätten sig afsäga, så snart Skogslotterna blifvit vederbörande tilldelade och ordentligen afrösade; men att deremot de Bruksegare, hvilka i frågavarande præscriptionstid icke iakttaga, böra åläggas förhöjd Recognitionsafgift till sådant belopp, att densamma motsvarar de onera, som komma, att vidlåda i Orten varande Recognitions-Skogar af ena-

handa beskaffenhet, hvilka, efter föregången indelning till Hemmantal, blifvit till Skatte försålde.

Hvad Kongl. Maj:t för öfrigt i den Nådiga Propositionen täckts föreslå, i afseende på användandet såväl af öfverlopps-markerne, som af Grufve-Skogarne, jemte de Recognitions-Skogar, hvilka, genom Bruksegarnes afsägelse, till Kronan återfallit, anse förenade Utskotten sig jemnväl böra understödja; men, beträffande Kongl. Maj:ts tillika i Nåder gjorde framställning, att Riksens Ständers, vid sista Riksdag, lemnade föreskrift om de, genom Recognitions-Skogarnes Skatte-försäljning, inflytande medels användande till Försvars-verket och Arméens materiella behof, måtte till sin kraft och verkan blifva gällande; så, enär Rikets nu församlade Ständer icke lära underlåta, att, genom bestämda anslag, i den mån Statens tillgångar sådant medgifva, söka afhjelpa de behof, som för Försvars-verket kunna ifrågakomma, hemställer Stats-Utskottet, om icke desse Skatteköps medel böra till Riksens Ständers Riksgälds-Contoir aflemnas, för att derstädes disponeras i samma ordning, som, för andra Skatelöse skillingar, finnes föreskrifvet. I händelse Riksens Höglofl. Ständer bifalla förenade Utskottens nu meddelte yttrande, torde underdånig Skrifvelse, i enlighet dermed, böra till Kongl. Maj:t aflåtas.

Dock varder allt detta, jemte flere Ledamöters särskildta yttranden till Riksens Hög-

lofl. Ständers egen ompröfning vördsamt öfverlemnadt.

Stockholm den 16 Julii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet uti Riksens Höglofl. Ständers sammansatta Stats-, Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott den 30 Junii 1823.

S. D. Friherre Cederström, Jacob, anförde: "Då Stats- och Ekonomi-Utskottens Betänkande, rörande Recognitions-Skogarnes användande, bereder stora fördelar åt enskilde, på bekostnad af Statens tillgångar, så reserverar jag mig emot detsamma och hänvisar till Riksens Ständers Beslut i ämnet vid sista Riksdag, såsom i alla afseende med mera noggranhet uppfattadt, så i afseende på Statens interessen, som enskildes rätt, och då ämnet är af natur, att tillhöra Riksens Ständer, att ensamme afgöra och icke fordrar Konnungens Nådiga sanction, så och då inga giltiga grunder blifvit framstälde för ändring af Riksens Ständers beslut i ämnet vid 1818 års Riksdag, anser jag Utskottens Betänkande böra afslås och Ständernas vid 1818 års Riksdag fattade beslut blifva gällande. Ut Supra.

Ex Protocollo
A. Fryxell.

Utdrag af Protocollet, hållet uti Riksens Höglofl. Ständers Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott den 16 Julii 1823.

S. D. Föredrogs och justerades Förslag till Höglofl. Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens gemensamma Utlåtande, angående Recognitions-Skogarne i Riket.

Herr von Törne åberopade sin den 16 Julii ingifne reservation, hvaruti Friherre Ridderstolpe instämt, att han ansåg Riksens Ständers år 1818, fattade beslut om Recognitions-Skogarnes behandling vida nyttigare, än det nu tillstyrkta. I detta Utlåtande förenade sig samtelige Bonde-Ståndets Ledamöter.

Friherre Cederström, Jacob, yttrade: "Som jag finner, att Stats-Utskottet uti Betänkandet om Recognitions-Skogarne tillåtit sig, att enskilt göra tilläg utöfver hvad i Utskottets sammansatta plena blef beslutadt, innefattande tillstyrkande af afslag på Konungens Nådiga Proposition, rörande användandet af de för Recognitions-Skogarnes försäljande inflytande medel, på sätt Riksens Höglofl. Ständer vid 1818 års Riksdag beviljat, får jag emot detta förhållande, såsom otillbörligt protestera."

Uti detta yttrande instämde Friherre Ridderstolpe och Herr af Borneman. Ut supra

Ex Protocollo
A. Fryxell

Ankom den 6 Augusti 1823.

N:o 376½.

Rikets Höglofl. Ständers Stats- och Banco-Utskotts Betänkande, i anledning af förekommen fråga, om anslag af allmänna medel för Södertelje Canal-Verk.

Genom Nådig remiss af den 20 Februarii detta år, har Kongl. Maj:t täckts till Rikets Ständers Stats-Utskott, för att vinna det afseende som af förekommande omständigheter påkallas, öfverlemna en af Södertelje Canal-Bolag, genom dess Direction och Revisorer ingifven underdånig framställning af Verkets tillstånd i början af detta år, hvaruti derjemte blifvit i underdånighet framförd Bolagets anhållan, att antingen få öfverlemna Canalen och Sluss-Verket till Staten, emot en öfverenskommande skälig ersättning till Bolaget, som detta Verk grundlagt och utfört, eller ock hugnas med sådant understöd, att Canalen kan i en framtid för sitt vigtiga ändamål underhållas, och Bolaget njuta billig ränta för sine deruti instuckne penningar.

Stats- och Banco-Utskotten hafva i afseende på det sålunda af Kongl. Maj:t till Rikets Ständers omprövning öfverlemnade ärendes nära sammanhang med allmänna Finance-regleringen och beroende af de anslag till

allmänna arbeten och företag, hvarom beslut i sammanhang dermed komma att fattas, icke ansett sig annorledes än uti gemensam öfverläggning, kunna och böra detsamma företaga, ehuru handlingarne derom kommit endast Stats-Utskottet genom den Nådiga Remissen tillhanda, heldst som äfven dessförutan, genom ett från Vällofl. Borgare-Ståndet remitteradt anförande, en dylik fråga om beviljande af några lämpelige fördelar för Actie-egarne i Södertelje Canal-Bolag blifvit väckt och till Utskottens gemensamma handläggning remitterad.

Vid anställd granskning af de, den underdåniga framställningen bifogade, handlingar, äfven genom de upplysningar uti ämnet, som eljest sökts och vunnits, hafva Utskotten inhämtat, att Södertelje Canal-Bolags-Intressenter, ehuru tecknade beloppet af deras actier ifrån början ej uppgått till mer än 120,000 R:dr, likväl till Canalföretagets fullbordan bidragit med Contant insatte medel till ett belopp af 251,542 R:dr 21 sk. 4 r:st.; hvarförutan de till användande i och för samma ändamål upplåtit all den ränte-ersättning, som från och med år 1806 till och med år 1819, varit dem tillagd, eller tillsammans 144,455 R:dr 11 sk 8 r:st.; att, så väl genom desse bidrag, som genom de från Rikets Ständers Bank lemnade Lån, hvarföre 3 procents ränta likväl alltid blifvit erlagd, tillika med åtskillige tillfällige inkomster och i värde beräknade förmåner, anläggnings kost-

naden för Canalen ifrån Verkets början till Canal-fartens öpnande år 1819 blifvit bestridd med en sammanräknad summa af 550,746 R:dr 16 sk. 9⅓ r:st. Banco: Att äfven sedermera den till Canal-Bolaget anslagne årliga ränte-ersättningen från Stats-Verket, utgörande för åren 1820, 1821 och 1822, tillsammans 85,998 R:dr 16 sk. 3 r:st. blifvit använd, dels till fullbordande af ännu återstående arbeten, dels till afbetalning, ej mindre af annan skuld, än äfven å Bolagets sednare Lån från Banken; så att, i fullkomlig öfverenskommelse med vilkoren för beviljandet af detta Lån, detsamma vid innevarande års slut blifver till fullo betalde; att Canal- och Sluss-inkomster från Segelfartens öpnande till och med 1822 års slut, utgjort endast 2502 R:dr 16 sk. 4 r:st, hvaraf sista året influtit 2405 R:dr 8 r:st.; samt att sistnämde Summa torde vara den ungefärliga afkomst af Canal-Verket, som ännu i flere år kan påräknas innan flerfaldige omständigheter blifvit undanröjde, hvilke ännu måste anses vara hinderlige för den rätta fördel, som, ej mindre för det allmänna, än för de enskilde Bolags-Intressenternes, borde kunna af denna Canal-anläggning påräknas, och hvaribland Utskotten funnit särdeles afseende böra fästas å den omständighet, att Söder-Sluss här i Stockholm i ganska betydlig mån gör för större fartyg omöjligt att taga vägen hit genom Södertelje Canal, utan att vid af- och inlastningen få vidkännas flere besvärligheter.

Då

Då Utskotten för sin del ansett någon fråga icke böra uppstå, om inlösen och fortsatt förvaltning för allmän räkning af Söderteljes Canal-Verk, i anseende till de flere nogsamt, genom både sakens natur och erfarenheten styrkte anledningar, att dylike företag, under allmän förvaltning sällan uppfylla ändamålet, så fullständigt och med så lindrig kostnad, som då de under enskild administration få bero af en för egen räkning samt under Med-interessenters Controll ofta mera verksam omtanka; hafva Utskotten åter å andra sidan, på grund af det som förr blifvit anfördt, funnit Södertelje Canal-Bolags Interessenter hafva fullständigt uppfyllt alla de skyldigheter de åtagit sig, och genom betydlige bidrag äfven derutöfver med särdeles berömligt patriotiskt nit tillvägabragt fullbordandet af det arbete, i afseende hvarpå de förenat sig, utan att hittills af sine derpå använde penningar hafva hämtat den ringaste afkomst; samt sålunda gjort sig förtjente, att genom ytterligare allmänt understöd biträdas uti deras företag, som ännu på långt när icke kan anses vara afslutadt, enär Verkets underhåll och öfrige utgifter icke kunna bestridas genom inkomsten af Canalen och Sluss-Verket, än mindre alla de arbeten fullbordas, som ännu återstå för tillvägabringandet af den fullkomliga nytta, som af Canalen skulle kunna i allmänt och enskildt afseende hämtas och vid bestämmandet af det sätt, hvarpå

detta allmänna understöd skulle kunna lemnas, hafva Utskotten först ansett sig böra fästa sin uppmärksamhet vid Bolagets förhållande till Rikets Ständers Bank, enligt hvilket förhållande Bolaget, efter detta år skedd full inbetalning af dess senare Lån, likväl kommer att fortfarande vara i skuld hos Banken, för den detsamma vid 1815 års Riksdag beviljade Summa 100,000 R:dr, hvarå, enligt de föreskrifter, som då lemnades, utom genast löpande årlig 3 procents ränta, 4 procent å primitiva Capitalet bör årligen inbetalas, så snart Verket hinner så vida fullbordas, att någon revenue deraf kan erhållas, intilldess hela Lånet blifvit till fullo liqvideradt. Fullkomlig afskrifning och eftergifning af denna Låne-Summa hafva Utskotten ansett icke böra sättas i fråga, dels i anseende till det äfventyrliga præjudicat, som derifrån skulle, i anseende till åtskillige andre Bankens fordringar, kunna hämtas, dels med afseende å det ännu icke utredda skick, hvaruti frågan om en större eller mindre möjlighet af återbetalning genom betydlig inkomst af Södertelje Canal för närvarande visar sig, men att nu fastställa, det *till nästa Riksdag icke någon Ränte- eller Capital-afbetalning å berörde Bolagets skuld till Banken 100,000 R:dr komma att fordras*, hvarigenom en besparing af 3000 R:dr uti hittills vanlige utgifter tillskyndades Bolaget, hafva Utskotten funnit vara ett af de lämpligaste understöd, som nu kunde och borde Bolaget förunnas.

I afseende åter på de anslag af allmänna medel, som Utskotten derjemte ansett kunna blifva nödige, att nu liksom vid förra Riksdagen, göra till förmon för detta Canal-Verk, hvars behöriga underhåll och fullkomnande måste anses vara af högsta vigt; hafva Utskotten funnit ett sådant anslag ingalunda, såsom hittills, böra utgå under egenskap af ränta till Actie-egarne å deras insatte Capital, heldst som derigenom anledning skulle kunna gifvas till den åsigt, hvaraf följderne svårligen kunna beräknas, att Staten upptagit medel af Actie-egarne för att dermed fullborda arbetet, i stället för att desse sjelfve för detta ändamål förenat sig och af Staten njutit Lånebiträden; men i betraktande deraf att Södertelje Canal-byggnad, på sätt förut blifvit anfördt, ännu ej kan anses fullbordad, och med serdeles afseende å de stora uppoffringar Bolaget gjort, tillstyrka Utskotten ett årligt anslag för Södertelje Canal-Bolag af 15,000 R:dr B:co, från och med år 1824 till och med 1828, att utgå af tillgångar för dylike anslag, hvarom serskild framställning förut af Utskotten blifvit gjord, emot skyldighet å Bolagets sida, att till denna tiden hafva bragt Canalen i fullkomligen färdigt skick; hvilket tillika med åtskillige Ledamöters yttrade meningar till Rikets Ständers ompröfvande hemställes.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet vid Höglofl. Stats- och Banco-Utskottens sammanträde den 31 Julii 1823.

S. D. Vid justering af Betänkandet N:o 376 i anledning af väckt fråga om anslag af Allmänna medel till Södertelje Canal-Verk, yttrade *Herr Professoren m. m., Doctor Franzén:*

Jag instämmer med glädje i den allmänna röst, som höjt sig till understöd för Södertelje Canals förbättring, dock med det förbehåll, att vid dess fullkomnande begagnas, så mycket numera möjligt är, de genom en sednare erfarenhet vunna och vid Götha Canal använda och pröfvade förkofringar i konsten och arbets-methoden, hvarigenom utan tvifvel i en framtid kan besparas det nu nödige bidraget af Staten till en inrättning, som redan bevist sin möjliga förmåga, att, då den väl fulländas och rätt styres och vårdas, underhåller sig sjelf, och lika mycket gagnar som hedrar Fäderneslandet.

Herr Bergs-Mechanicus af Uhr.

I anledning af Herr Doctor Franzéns anförande anser jag mig böra anmäla, att under de egentelige Byggnads-åren för Södertelje Canal, hade jag äfven den önskan, att de arbets-methoder som blifvit antagne vid Götha, äfven måtte användas vid Södertelje

Canal, ehuru jag ganska väl visste, att de locala olägenheter, som försvårade arbetet på sednare stället, voro dels af den egna beskaffenhet, dels så ansenlige, att de vid Götha Canal använde methoder visst icke kunde afhjelpa desse; men de stora massorne af gräfning och muddring, hade åtminstone derigenom något lindrigare kunnat verkställas. De vid Södertelje Canal nu återstående arbeten äro likväl så föga betydande, att det visst icke för deras skull lönar mödan, att förändra Arbets-methoderne.

Och skulle, efter derom nu tillika gjord begäran, desse yttranden det afgående Betänkandet till Rikets Ständer åtfölja. Ut Supra.

Ex Protocollo
I. M. Spens.

Ankom den 19 Augusti 1823.

N:o 377.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Utlåtande öfver Herr Lagerhjelms motion, rörande grunderne för inrättande af Rikets försvars styrka.

Hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln har Herr Lagerhjelm, Pehr, uti väckt motion,

framställt nödvändigheten att, för inrättandet af Rikets försvars styrka, bestämma sådane grunder, att den under minsta möjliga ansträngning af National-kraft i fred, dock må uttrycka den högsta möjliga National-kraft i krig. Herr Lagerhjelm har äfven fullständigt utvecklat skälen till denna framställning samt uppgifvit några åsigter af ämnet, såsom möjligen ledande till ett önskadt resultat. Sålunda har Herr Lagerhjelm, i afseende på Sjöförsvaret, ansett Sverige, med dess vidsträckte kuster och Skärgårdar, först böra sträcka sin omsorg till utrustandet af tillräcklige Skärgårds-Flottor, hvilket vapen jemväl vore mera öfverensstämmande med landets tillgångar, och, beträffande Arméens Organisation, trott en del af Stammen kunna ställas på vacance, emot det att Beväringsmanskapets öfningar utsträktes så väl till tiden som till Classernes antal. Motionären, som genom bifogade Calculer närmare bestämt de åsyftade förändringarne, och ådagalagt det deraf uppkommande resultatet, har slutligen förklarat sig anse nödigt, det män, hvilkas kunskaper tillhörde alla frågan angående grenar och yrken, utsågos att undersöka: huruvida Rikets försvar, så till lands som sjös, är sammansatt efter menskliga reflectioners högsta fordringar i detta ämne, om uppbörden, förvaltningen och redovisningen af de härtill bestämda anslag ej tarfva förändring; och slutligen hvilka besparingar kunna åstadkommas, då försvaret noga afväges efter Nationens krafter

att bära dess tyngd, samt föreslagit, att Riksens Ständer om en sådan undersöknings verkställande, måtte hos Kongl. Maj:t göra underdånig anhållan.

Denna motion, jemte de deraf föranledde anföranden, hafva blifvit remitterade till Stats- och Ekonomi-Utskottens gemensamma handläggning; och det är, efter noggrann pröfning, af detta vigtiga och grannlaga ämne, som Utskotten nu gå att meddela det yttrande, att Utskotten väl anse föremålet för denna motion, eller organisationen af Rikets stridskrafter på det för Riket mest gagneliga och tillika minst betungande sätt vara ett ämne, som egenteligen tillkommer Kongl. Maj:ts Nådiga förordnande; men tro dock, att Riksens Ständer icke böra tveka, att inför Kongl. Maj:t öppet tillkännagifva, det Rikets Ekonomiska ställning icke medgifver någon tillökning, utan fasthellre, under fredens lugn, påkallar minskning uti Stats-bidragen, samt, med anledning häraf och med afseende på Rikets framtida sjelfbestånd, och det behof hvarje folk äger af besparad och färdigvarande kraft till sitt försvar i farans stund, hos Kongl. Maj:t underdånigst anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes så organisera Rikets Landt- och Sjö-försvar, att det med minsta möjliga uppoffring under freden, dock må medgifva ett kraftfullt motstånd i händelse af fiendteligt anfall.

Då derjemte, dels genom redan vidtagne försvars anstalter, dels genom den förening, Kongl. Maj:t ärofullt verkställt med ett tappert folk, Sveriges trygghet blifvit så väsenteligen försäkrad och ett kraftigt understöd, i händelse af krig, Riket beredt, anse Utskotten Riksens Ständer, i sammanhang med nyssnämde underdåniga anhållan, nu böra, med tillförsigt om Nådigt afseende, yttra den lifliga önskan, att Kongl. Maj:t, vid Arméens organisation, måtte vara öfvertygad, att Svenska folket, för fattigt att täfla med rikare Nationer i underhållandet af en stor stående Armée, vill och skall genom en allmän beväpning bidraga till försvaret af sina Landamären; samt, vid Flottans åter, taga i Nådigt betraktande de fördelar våra kuster erbjuda, så i afseende på mindre Fartygs hastiga uppbyggande, som på deras bemannande med sjövandt folk.

Detta är hvad Utskotten, med utelämnande af alla detailler, såsom ensamt tillhörande verkställande Magten, trott sig böra anföra och tillstyrka, i anledning af Herr Lagerhjelms i frågavarande motion, och få Utskotten blott tillägga, det Utskotten äro fullt öfvertygade, att Riksens Ständers härom tillgörande underdåniga framställning, skall med Nådigt välbehag anses utaf en Konung, som sjelf säkrast och bäst känner medlen, att så ordna Rikets stridskrafter, att de på en

gång

gång bidraga till landets försvar och folkets trefnad.

Detta underställes vördsamt Rikets Höglofl. Ständers beprövfvande. Några Ledamöters häremot anmälda reservationer bifogas.

Stockholm den 23 Julii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet i Riksens Höglofl. Ständers sammansatta Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott, vid sammanträdet den 30 Junii 1823.

S. D. Vid föredragning af förenade Utskottens Beredningsförslag, till Utlåtande öfver Herr Pehr Lagerhjelms Motion, rörande grunderne för inrättandet af Rikets försvars styrka, uppläste Herr Lagerhjelm följande skriftliga anförande:

"Friherre Björnstjerna har, inför Höglofl. Ridderskapet och Adeln, sökt ådagalägga otjenligheten af den utväg jag förslagsvis uppgifvit, såsom grund för min uppmärksamhets väckande uppå behofvet, af en undersökning om Försvars-Verket i Riket. Jag hade uti min Motion och såsom ett rättfärdigande af min öfvertygelse i detta ämne anfört: att indragning af 6000

numror Indeldt Infanteri skulle medföra tillgång för en tillräckligen omsorgsfull exercice af hela Bevärings-styrkan Friherren anför: 1:o att förhållandet emellan Stam och Beväring blifve för liten, samt att en på tre möten exercerad Beväring ändå vore recrut. Detta är väl svårt för mig att vederlägga, som ej kan åberopa erfarenheten; men då jag besinnar, att våra Indelde Soldater högst i 2:ne år lära stå i Recrutplatsen; att Soldaten vanligen lärer exerceras bäst, korrt efter insättandet bland de gamle i Compagniet, samt att kroppens smidighet och sinnesfattlighet tillhör Ynglingen, som följaktligen lär hastigt, så tror jag mig kunna påstå, att en tre år efter hvarandra exercerad Yngling, ej bör stå långt efter den Indelde Soldaten i färdighet, heldst då de 2:ne sista årens exercice sker Regementsvis; hvadan det förminskade förhållandet emellan Stam och Beväring ej blir så vådligt, och hvaraf följer, att de indragne 6000 man rikligen ersättas af 3:ne Classer väl exercerad Beväring, som enligt Friherrens uppgift, skall år 1822 hafva utgjort 32,232 man; 2:o Att härdighet saknas hos Bevärings-Ynglingarne. Ehuru detta ej lärer kunna nekas, bevisar det likväl intet i sjelfva saken, efter som Beväringsåren lätteligen förflyttas. Efter min tanka är karlen dugligast emellan 25 och 35 år, hvaremot likväl Ynglingens eldiga vilja och glädtiga lynne torde ersätta något af hvad som i härdighet kan brista. Vid den jemnförelse Friherre Björnstjerna gör

med Landtvärnet, får jag anmärka, att de uttogos 18-årige, och att deras mortalitet snarare torde kunna härledas från vanvård än från ungdom och svaghet. 3:o Bristande förtroende emellan Befäl och Troupp, samt otillräckligheten af 3:ne års Bevärings-exercice, samt Kyrkoparader deremellan. Efter det af mig Förslagsvis uppgifna, skulle 3:ne års exercice uppgå till 50 dagar, och om jag antager, att Bevärings-Ynglingen, som hvarje Söndag borde infinna sig vid Kyrkan, icke träffade sitt Befäl oftare än hvar 3:dje vecka, så uppkommer ändå på 3:ne år 50 dagar, hvadan Befälet träffar Trouppen 100 dagar under hela tiden, hvilken tid synes mig tillräcklig att bibringa ett föreningsband emellan Befäl och Trupp. Jag är öfvertygad om, att det rättvisa, alfvarliga och bildade Svenska Krigs-Befälet, snart vinner karlens förtroende och agtning, heldst äfven jag med fägnad förnummit, att den efter ett års exercice hemkommande Bevärings-Ynglingen med värma och fröjd omtalat en rättvis, vördsam och fogsam behandling.

Befälets tillräcklighet att bestrida Kyrkoparaderne kan jag naturligtvis icke bedöma; likväl vet jag, att, utom de af Friherren nämnde 3:ne Officerare, finnas 5 Under-Officerare, 6 Corporaler och 6 vice Corporaler i Compagniet och om man af Befälet vid Kyrkoparaderne endast skulle fordra eftersyn, (efter Exercice der ej skall vara möjlig,) att

alla äro tillstädes snygge och nycktra, samt underrättelse i de föreskrifter, som tillhöra Soldaten att känna, så bör ju Under-Befälet dertill ganska väl kunna användas, särdeles sedan man genom Vexel-Undervisnings-methoderne öfvertygat sig derom, att hvar och en kan lära ut, jemnt så mycket, som han rätt vet sjelf. Skulle Befälet ändå vara otillräckligt, så vore det ju möjligt, att, efter första årets exercering uttaga de mest bildade och skicklige af Beväringen, använda dem till Befäl, hvaraf Staten hade den vinst, som alltid åtföljer användandet af hvarje Individ, der, hvarest han åstadkommer sin högsta verkan. Likväl kan jag ej fatta, hvarföre ej samma Befäl, som nu vid Kyrkan öfverser och instruerar Soldaterne, på samma gång skulle kunna öfverse och instruera Beväringen, då, som jag hört sägas, de förre ej commenderas utan nödfall, till annan än Socken-Kyrkan. Att sista årets exercice vore nästan bortkastad, kan jag ej finna, ty jag tror, att de första 2:ne åren blifva, i händelse af en mägtig Grannes anfall, de mest afgörande, och tillstår gerna, att jag genom 3 års exercice, som jag hoppas ger nog öfning att för lifstiden inplanta Krigslydnad och sjelfförtröstan, äfven åsyftar möjligheten, att genom resning i massa, genast afvisa en fiendtlig påhälsning från Fosterjordens område. 4:o Krigsvanans uteblifvande är visserligen en betänklig omständighet. Under fortfarande frid är likväl hela stående Hären underkastad verkan af

denna anmärkning. Krigsvana vinnes likväl snart af ett tappert Folk, som genom en allmän skicklighet att föra vapen och en krigisk National-anda anser striden för en lek. 5:o Krigslydnaden anser jag betydligt befrämjas genom Manskapets skyldighet, att hvarje Söndag ovilkorligen infinna sig under Befälets tillsyn, hvarigenom vanan, att anse all befattning verkställbar och oemotståndlig bibehålles. 6:o De œconomiska skäl, som Herr Friherren anför, nemligen: om Arbetscommenderingarne, äro visserligen af vigt; likväl bisaker, heldst ingen torde anse den stående Hären vara till för Canal-gräfning, ehuru den bör sysselsättas med allmänna arbeten.

Sedan jag vördsamt anfört de skäl, som förmå mig att fortgå i min öfvertygelse, att anledningar äro för hand, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet framställa önskan, om den undersökning hvarom min Motion handlar, skall jag söka att till ziffran rättfärdiga min uppgift. Till en början får jag härvid anmärka, att jag ställer Calculen på den styrka, som Beväringen utgjorde 1822, samt att jag endast fäster mig vid Landt-Beväringen:

11,000 man Häradsvis i 14 dagar, 154,000 portioner à 8 sk.	25,666: 32. —
Marsche-kostnad upptages ej, emedan de ej aflönas förr än vid Marsche från Häradets Samlingsplats.	
	25,666: 32. —

Transport	25,666:	32.	—
22,000 Man med Regementet i 18 dagar, 396,000 à 8 sk.	66,000:	—	—
Marsche-kostnad fram och åter à 1 R:d.	22,000:	—	—
Sjukvård för 11,000 Man à 6 sk.	1,375:	—	—
Sjukvård för 22,000 à 8 sk.	3,666:	32.	—
Lägerhalm för 11,000 man i 14 dagar, à ½ Lisp:d per Man à 4 sk. Lisp:d. . .	458:	16.	—
D:o 22,000 i 18 dagar, à 1 Lisp:d	1,833:	16.	—
Tobaks-Skillingen 550,000 .	11,458:	16.	—
Marsche- och Rese-kostnad för Befälet upptages icke, emedan de, som exercera ena Classen, ej komma utom Compagnierne, och de, som exercera de öfrige 2 Classerne, ej göra annan Marsche än den vanliga till Regements-mötet.			
Befälets aflöning blir af samma grund ingen, utom för de Corporaler, Trumslagare och Spel, som begagnas vid Exercice på Härads-platserne. För 4 Corporaler, 2 Trumslagare och 1 Pipare på 100			
	132,458:	16.	—

Transport	132,458:	16.	—
man afgår denna omkostnad för 11,000 till 770 Corporaler och Spel, samt 10,780 portioner à 9 sk. med Tobakspenning . .	1,965:	—	—
Mönstrings-kostnader . . .	6,000:	—	—
Oeconomi-Administrationen, Afskrifning å Proviant, Lägerhalm, Förluster genom olyckshändelser . . . ,	8,000:	—	—
S:a R:d. B:co	148,423:	16.	—

Om denna summa af Marsche-, Mönstrings- och Mötes-underhålls-kostnaderne droges från värdet af 6000 indragne Numror, d. v. s. 36,000 T:r Säd, som torde knnna tagas till $6\frac{2}{3}$ R:d. per Tunna 24,000:
samt hittils använde Statsmedel . 116,535:
356,535: — —

så återstår . . . . . 208,111: 32. —

som, fördelade på 33,000 man, motsvara 6: 14. $8\frac{1}{2}$. per man, att använda till Beklädnad, Utredning och Gevär.

Enligt Friherrens uppgift, gör Beklädnaden för 12 dagars möte per man . 4: — 2.
Utredning . , ... — 37. 6.
S:a 4: 37. 8.

Och om kostnaden för desse persedlar, som, i mån af längre brukningstid, hastigare åtgå, *ehuru icke i rakt förhållande efter tiden*, beräknas efter tiden, uppgå de till 6 R:d. 32 sk., samt torde med skäl kunna nedsättas till . . . . . 6: — —

hvartill kommer Geväret, som troligen håller 30 år, oaktadt längre exercice än 12 dygn — 32. —

Så uppkommer en Summa af R:d. 6: 32. —

per man, hvaremot endast . 6: 14. $8\frac{1}{2}$.

finnes alltså en brist af . . — 17 sk. $3\frac{1}{2}$ r.

Men då jag besinnar, att flere här uppförde poster äro högt beräknade, såsom t. ex. sjukvården, som näppeligen lärer uppgå till 6 à 8 sk. per man, enär sjuk-antalet för Beväringen hittills varit ganska ringa, och Oeconomi-Administrationen jemte afskrifningarne ej böra gå högt, då Trouppen provianteras och underhåll verkställes af Entrepreneurer, samt att Beklädnaden, som i Calculen är upptagen till 144 dagars förbrukningstid, Tälten till 240 dagar o. s. v., troligen i verkställigheten gör längre tjenst, hvarförutan de cassabla Persedlarnes värde ej blifvit tagne i beräkning; så förmodar jag, att denna brist skall helt och hållet försvinna. Dessutom gifves ett ganska verksamt och till vigtiga följder i framtiden ledande besparingsmedel, nemligen förenkling af den nu brukliga Beklädnaden. Det beror af Kongl. Maj:t om Han så för godt finner,

finner, att anbefalla att Beväringens beklädnad göres enfärgad, liknande den, som Allmogen i hvarje Landskap nyttjar, endast att den motsvarar fordringarne af ledighet, betäckning m. m., samt att tillåta hvar och en, som är eller varit i Beväring, att nyttja sådane kläder. Deraf skulle, enligt min föreställning, hända, att större delen af Beväringen innan korrt skulle emot en låg slitningspenning, sjelfve hålla hela sin beklädnad på samma sätt, som nu sker med småpersedlarne, och snart skulle Hufvudbonaden, Bandoleret och Geväret vara det enda, som skiljde den exercerande Medborgaren från de öfrige. Då skulle Konungen, i farans stund, endast behöfva öppna sine Bevärings- och Utrednings-Förråder, samt låta Budkaflarne gå, för att hafva lika många Krigare, som Undersåtare.

Vi äro ett fattigt Folk, omgifne af en sträng natur. Ett manligt lynne och Konungars storhet utgör det arf våra Förfäder lemnat, vårt namn, de minnen vi bära; ty af rikdomar och en yttre verldslig magt veta vi intet. Vi ega icke magt att underhålla en tillräckligt talrik stående Armée och en stor Örlogs-Flotta, utan måste bygga vår säkerhet på en allmännelig förmåga, att föra vapen, på en krigisk National-anda, på korta, mer afgörande fälttåg, på ett väl beräknadt central-försvar och slutligen på *enighet* d. v. s. system i Försvars-Verket, taget såsom ett helt, således till Lands och Sjös.

Den allmänneliga förmågan att föra vapen vinnes derigenom, att Beväringen blir så fullkomligt inöfvad, att den enär krig utbrister, genast kan med stående Arméen införlifvas och rycka mot fienden. Till denna fullständiga inöfning erfordras: 1:o *Kroppens härdande* genom Gymnastiska öfningar och påkännande rörelser; 2:o *Sinnets böjande under krigisk ordning* (discipline) genom samband emellan befallande och lydande, hela året om, hvartill skall fordras minst 14 dagars möte årligen och Kyrkoparader så ofta som möjligt. Den som vunnit krigisk färdighet under Beväringsåren, bibehåller den hela lifstiden, och frihetssinnet hos mannen har i nödens stund sin hållning och högsta yttre kraft.

Ju högre grad af duglighet Beväringen eger, jemnförelsevis med stående Arméen, desto större andel kan den utgöra af det hela; dess mindre tynges Nationen af det ordinaira försvarets underhållande, Stammen. Efter godkände Författare lärer Stammen böra utgöra $\frac{1}{5}$ à $\frac{1}{6}$ af hela Infanteriet; bör så utses och bildas, att den kan biträda vid Beväringsexercice och vid början af ett krig leda det unga, i Fälttjensten mindre öfvade Beväringsmanskapet. Men vårt fattiga Land förmår icke göra större anslag för krigsväsendet än som redan finnes. En Redaction af Arméen, t. ex. 6000 Nummer synes alltså nödig, på det att Beväringen måtte vara bragt till full

duglighet och icke halfnyttig varda mot dender förd.

Den krigiska National-andans underhållande och fälttågens hastiga utveckling tillhör så helt och hållet Konungens personliga egenskaper, att Folket i detta hänseende endast kan bedja Försynen, att förtjena att föras af en tapper Konung, hvars storhet och ära aldrig kan skiljas från Folkets.

Enhet i Försvars-Verket, taget såsom ett helt, således till Lands och Sjöss, vinnes icke utan den nogaste afvägning af Landets natur och Folkets tillgångar. Att underhålla ett så fullständigt Sjöförsvar, att Landet deraf skall uteslutande tryggas, kan endast utföras i rika och mägtiga Stater, och sjelfva England har sett sig nödsakadt att underhålla en stående Landt-Armée och en ansenlig Landtmilice. Ett fattigt Land bör icke dela sina inskränkta tillgångar till 2:ne systemer, som hvart för sig fordrar fullkomlighet, om de skola göra tillbörligt gagn, och hvart för sig kräfva, måhända, *alla* de tillgångar, som Riket mägtar lemna till Försvarets iståndsättande och vidmagthållande. Örlogs-Flottan fordrar dessutom *Befäl och Manskap*, som icke kunna användas till Lands; Hären deremot, Befäl och Manskap, som föga kunna användas till Sjöss. Örlogs-Flottan fordrar kostsamma *Etablissementer*, som föga gagna Härens rörelser; denne åter sådane (centrala,)

som icke gagna Örlogs-Flottan. Örlogs-Flottan fordrar befästade *Hamnar* och *Sjö-Fästningar*, hvilkas Garnisoner minska Hären, och hvilkas betäckning kan leda Härens operationer från en fördelaktigare rigtning, (t. ex. i otid från det *inre* till *gränsorne*.) Landt-Försvaret deremot fordrar *Centrale Fästningar*, som icke gagna Sjökriget. Jag upprepar: endast mägtiga Stater kunna bära 2:ne Försvars-System; enhet i Sveriges, påkallas högt af detta Lands knappa tillgångar. Här torde altså böra i öfvervägande tagas, om icke ett betydligare antal snällseglande Fregatter och Cutter-Briggar, i förening med en ansenlig Skärgårds-Flotta, kunde genom kryssningar mot fiendens Sjö-transporter, och genom Skärgårds-ledernes tillstängande, lemna ett verksammare biträde vid Landt-Försvaret, än en *ofullständig Örlogs-Flotta*, och derjemte tjena till Stam för upprättandet af en fulltalig och fullständig Örlogs-Flotta i framtiden. Nödvändigheten af Örlogs-Flotta för oss, af sjö omgifne Öboer, kan icke nekas, enär man betänker, att det krigiska National-lynnet nödvändigt förutsätter möjligheten af ett anfallskrig, hvartill detta vapen *för oss* är oundgängligt; men jag upprepar: att man *först och främst* är nödsakad att vara väl försvarad. Och må vi, sedan Statens angelägnaste Försvars-anstalter kommit till sin höjd, och Nationen genom en tilltagande idoghet och sparsamhet samt återgång till ett enklare lefnadssätt vunnit en nu saknad inre styrka,

med kraft äfven arbeta på denna vigtiga fast secondaira gren af krigsväsendet."

Och skulle detta yttrande, på begäran, till Riks-Stånden åtföljа det Utlåtande Utskotten i ämnet komma att fatta. Ut supra.

Ex Protocollo
L. C. af Sillén.

Utdrag af Protocollet, hållet inför Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Allmännna Besvärs- och Economi-Utskott, vid gemensamt sammanträde den 28 Julii 1823.

S. D. Justerades det beslutna Utlåtande öfver Herr Pehr Lagerhjelms motion, angående grunderne för inrättande af Riksts försvars styrka, hvarvid anfördes af Herr Nordensköld, Ö. G.:

"I det af Höglofl. Stats- och Ekonomi-Utskotten, i följd af Herr Lagerhjelms 8:de motion fattade beslut, kan jag för min del ej instämma, heldst Motionären egentligen endast åsyftat en underdånig önskan, om undersökning i hvad, som rörer Rikets försvar till Lands och Sjöss genom Män, hvilkas kunskaper tillhöra alla, frågan angående, grenar och yrken, men det fattade beslutet tyckes gå vida längre och utvisar resultatet af en redan föregången undersökning.

Mogen och noggrann bör i sanning den undersökning vara, som bör föregå en så vigtig handling, som en del af den indelta arméens indragning, eller blott aningen om den från Rikets Höglofl. Ständer, denna är ej skedd, ej förelagd Ständerne och för min del eger jag ej tillräckliga insigter att så lösligt och hastigt fatta eller bifalla ett så vigtigt Beslut, som det närvarande, heldst det deraf skulle synas, som arméen hittills varit desorganiserad och nu skulle behöfva en organisation. Men väl kan jag från Europas allmänna ställning i detta ögonblick och det åskmoln, som tyckes hota hvarje constitutionel Stat med säkerhet tilltro mig göra den slutsats, att detta beslut nu är i högre grad olämpligt än det i andra omständigheter kunde vara, jag reserverar mig således deremot, äfven som för den sednare delen som angår Sjö-försvaret och deri Utskotten tilltro sig att, likasom på Nationens vägnar, afgöra hvad som hädanefter bör utgöra hufvudförsvaret till Sjöss.

Kuster äro rika eller fattiga jemnförelsevis. Sveriges kuster jemförde med Grönlands, huru folkrika, huru florerande äro de ej — åter jemförde med Englands, huru försvinner icke detta flor hvaröfver man yfdes — skulle kustens innebyggare ensamt bygga och ensamma besätta en folk fordrande Skärgårdsflotta, så blir Riket säkert illa försvarat. Hela Regeringens omtanka, förenad med Nationens bästa vilja fordras att åt Sjövapnen ge styrka

och samband och så ordna dem att den högsta reela och politiska kraft kan vinnas med den minsta ansträngning.

Som Sjömän endast rätt kunna dömma om hvad Sjömän kunna göra, så tror jag att hvarje utpekning af Nationens representanter, för eller emot ettdera af Sjövapnen i denna stund i min öfvertygelse är så mycket origtigare, som en Sjöcorpsernas sammanslagning bör föregå och till dem lemnas att rigtigt med hvarandra förenas, hvarefter först en rätt Sjömanna-esprit kan suponeras uppkomma, stark nog att ge ljus och ledning åt Nationen.

Emedlertid blir det alltid Konungens i Grundlagarne tillagde rättighet, att om Rikets försvar till Lands och Sjöss ordna efter sitt godtfinnande, Ständerne endast förbehållet att anslå medlen, och då detta är gjordt, blir måhända det enda som återstår, att underdånigst underrätta Kongl. Maj:t, att den anslagne summan är det högsta Nationen för det närvarande kan åtaga sig, och att anhålla att Kongl. Maj:t täcktes låta, genom alla möjliga åtgärder och besparingar, göra dessa anslag så dryga och tillräckliga som möjligt.

Denna reservation anhåller jag ödmjukast må till Stånden få åtfölja Höglofl. Utskottens Betänkande, så mycket heldre som 31 Röster vid voteringen utgjort pluraliteten emot 40 som voro i Minoriteten."

Häruti instämde Herr Grefve Rosen, A., så väl som Bonde-Ståndets samtlige närvarande Ledamöter.

Herr Friherre Ridderstolpe, F.: "Emot det alternativ, som medelst omröstning blifvit gällande, får jag äran härmed reservera mig, med upprepande af de tänkesätt, hvilka jag under descussionen yttrat heldst jag är öfvertygad om, att på ingen af Europas throner sitter nu en så snillrik och lycklig Härförare, som på Scandinaviens; jag kan derföre ej förena mig med dem, som tilltro sig att meddela vår nu varande Konung nya idéer, lyckligare än hans, till begagnande af Fäderneslandets Försvarsmedel."

Friherre Cederström, Jacob, med hvilka Herr von Törne sig föranade:

"Då sammansatte Utskotten, i anledning af Herr Lagerhjelms Motion, rörande Rikets Försvars-anstalter, ingått i yttranden, som borde fordra föregångna undersökningar, och en fullständig kännedom om den Försvarsplan som vore förmånligast, och detta allt icke är fallet; så anhåller jag, att min reservation emot beslutet må få åtfölja Utskottens Betänkande till Riksens Höglofl. Ständer, hvarvid jag tillika får förklara, att jag anser alla frågor hvilka angå Rikets Försvars-plan, vara olämpliga såsom öfverläggnings-ämnen för Ständerna, heldst sådane öfverläggningar alltid måste medföra yttranden i detailler, hvilka klokheten icke borde medgifva."

Grefve

Grefve Posse, *A. A*

Då detta ämne den 30 sistl. Junii hos sammansatte Utskotten förevar, upplästes ett deri af Utskottens Beredning afgifvet Förslag till Betänkande, hvilket dock, efter omröstning, af pluraliteten ogillades; men som jag dervid röstade för det alternativet i Förslaget, enligt hvilket, med fästad förtjent uppmärksamhet å Motionärens framställning rörande Rikets Sjö-försvar, Utskottens medverkan i frågan, i allt öfrigt, borde inskränkas blott till den underdåniga anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes anbefalla de undersökningar, som kunde anses nödiga, samt i öfrigt vidtaga sådane åtgärder, hvarigenom Rikets Försvars-styrka, under minsta möjliga ansträngning af National-kraft i fred, dock måtte medföra högsta möjliga National-kraft i krig; så får jag reservera mig emot det beslut hvari Utskotten nu sluteligen stadnat.

Ut supra.

Ex Protocollo

L. C. af Sillén.

Ankom den 10 Augusti 1823.

N:o 378.

Memorial, i fråga om Pension till framlidne Riks-Rådet Grefve Lil-

jencrantz's Dotter, Friherrinnan Tornerhjelm.

Till Stats-Utskottets den 27 nästlidne Junii afgifne Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om Pensions anslående för framlidne Riks-Rådet Grefve Liljencrantz's Dotter, Friherrinnan Maria Charlotta Tornerhjelm, har, enligt ankomne Protocolls-Utdrag, Högv. Preste-Ståndet den 12 i denne månad lemnat bifall, men samma Utlåtande deremot blifvit förkastadt af Vällofl. Borgare-Ståndet den 10 och af Hederv. Bonde-Ståndet den 12 sistberörde månad. Ifrån Höglofl. Ridderskapet och Adeln åter har frågan blifvit till Utskottet återremitterad, med anmärkningar, som åsyfta en förhöjning till dubbelt belopp emot det af Utskottet med 250 R:d. föreslagne och till grund derföre åberopas aflidne Herr Riks-Rådet Grefve Liljencrantz's utmärkta förtjenster.

Hvad nu uti anmärkningarne blifvit anfördt, har vid ärendets behandling inom Stats-Utskottet första gången, ganska väl varit kändt och utgjordt de egentliga skälen för det beslut hvaruti Utskottet stadnat, att för Fru Tornerhjelm tillstyrka en Pension af 250 R:d, årligen, hvilket också inhemtas af Utskottets Utlåtande; och Utskottet finner således ej anledning att göra någon derifrån skiljaktig hemställan, utan får endast detsamma åberopa.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 10 Augusti 1823.

N:o 379.

Utlåtande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Pehr Pehrssons för sig och Medlöftesmän sökta befrielse från betalning af bristande Arrende för Wendtholms Hof-Stall-äng.

Under den 16 innevarande månad har Kongl. Maj:t i Nåder till Stats-Utskottet öfverlemnat en af Riksdags-Fullmägtigen för Färentuna Härad af Stockholms Län, Pehr Pehrsson, i underdånighet ingifven Skrift, deruti han andragit, huruledes han vid föredragning i Hederv. Bonde-Ståndet af Stats-Utskottets den 22 sistl. Februarii afgifne Betänkande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om framtida disposition af Wendtholms Hof-Stall-äng, till beprófvande hemstält, om icke befrielse från skyldigheten att ersätta bristen uti det Arrende för åren 1820 och 1821, som nu mera aflidne Arrendatorn, Sven Jansson Engblom, bordt för nämnde Hof-Stall-äng utgöra, kunde förunnas honom Pehr Pehrsson jemte de öfrige trenne personer, som i afseende på detta Arrende gått i Borgen, samt att, i följd borde af denna dess framställning och åtskillige i Högv. Preste-Ståndet gjorde anmärkningar, berörde Betänkande blifvit återremitteradt till Stats-Utskottet, som derefter uti ytterligare den 21 sistl. Mars afgifvet och

bifallet Utlåtande, ibland annat anfört, att Utskottet ej kunde ingå i pröfning af den utaf Pehr Pehrsson väckte fråga, enär den ej hade ovilkorligt sammanhang med Nådiga Propositionen, utan egde han eller Löftesmännen, att hos Kongl. Maj:t derom göra underdånig anmälan; hvarförutan Pehr Pehrsson i underdånighet tillkännagifvit, att Löftesmännen redan för ifrågavarande Arrende måst under åren 1818 och 1819 utbetala en summa af 1,613 R:d. 28 sk. 6 r:st. Banco, derigenom tvänne af dem blifvit fullkomligt ruinerade, och att ett lika öde utan tvifvel äfven skulle träffa de öfrige, så vida återstoden af Arrendet för åren 1820 och 1821, om hvars utbekommande ansökning redan blifvit gjord, skulle uttagas, men att sådant icke vore billigt, enär berörde Äng under sistnämnde år, sedan Arrendatorn aflidit, blifvit för Kongl. Maj:ts och Kronans räkning afbärgad.

I anledning häraf, samt uppå de flere uti Bonde-Ståndets den underdåniga ansökningen bilagde Protocolls-Utdrag för den 28 sistl. Februarii anförde skäl, Pehr Pehrsson grundat sitt hopp, att Kongl. Maj:t skulle finna hans och öfrige Borgensmännens sökte befrielse från ifrågavarande Arrende-afgift förtjena Nådigt afseende, med underdånig anhållan derjemte, det täcktes Kongl. Maj:t i Nåder meddela Rikets Ständer eller deras Stats-Utskott en sådan Nådig Proposition i ämnet, som med billighet och de anförde ömmande omständigheter kunde vara förenlig.

Kongl. Kammar-Collegium, som erhållit Nådig befattning att häröfver afgifva Utlåtande, har vid verkställigheten deraf i underdånighet anfört, att som Wendtholms Hof-Stall-äng, sedan Arrendatorn deraf, Sven Jansson Engblom, med döden afgått, blifvit åren 1820 och 1821 disponerad och afbärgad för Kronans räkning; och Löftesmännen för Engbloms Arrende icke förbundit sig till ansvar, äfven i den händelse Arrendatorn under Borgenstiden skulle aflida; så syntes Löftesmännen, vid sådant förhållande, icke skäligen kunna förpligtas att ofvannämnde 2:ne år för Arrendet ansvara, hvarföre Kongl. Collegium trodde sig ega anledning att i underdånighet tillstyrka bifall till den underdåniga ansökningen, särdeles som kändt är, att den Arrende-afgift 4,333 Lisp:d Hö, som Engblom sig åtagit, var öfverdrifven, hvilket äfven bestyrkes deraf, att vid de flere sedermera anstälde Auctioner, intet högre anbud än 1500 Lisp:d Hö för Ängen kunnat erhållas.

Stats-Utskottet har noga öfvervägat denna fråga, och då Utskottet icke kan instämma uti Kongl. Kammar-Collegii yttrade tanka, att Löftesmännen för den af Arrendatorn af Wendtholms Hof-Stall-äng, Sven Jansson Engblom ingångne Arrende-förbindelse, icke skäligen skulle kunna förpligtas, att för Arrendet ansvara, emedan ifrågastälde 2:ne år som förflutit efter Engbloms död, enär de ej förbundit sig till ett sådant ansvar, äfven i

den händelse Arrendatorn under borgenstiden afled, utan deremot finnes, att de åtagit sig ovilkorlig ansvarighet derföre, att det bestämda Arrendet för denna Äng, som Engblom under Arrende-brukning inropat, skulle de 5 första åren ordentligen utgöras, hvaraf klarligen följer, att Löftesmännens förbindelse var gällande för viss tid, oberoende af Engbloms lifstid, hvarföre de icke i rättegångsväg blifvit förpligtade, att i följd af samma förbindelse godtgöra Kongl. Maj:t och Kronan bristen uti den på grund af det afslutade Arrende-Contractet från Ängen påräknade inkomst; anser Utskottet deremot, att enär Kronan öfvertagit Ängen och de tvenne år för hvilka eftergiften nu är i fråga, besörjt bärgningen samt afkastningen begagnat, och dessutom vid flere anstälde Auctioner, högre Arrende-anbud för Ängen icke kunnat erhållas än 1000 Lisp:d Hö emot Borgen och 1500 Lisp:d utan sådan säkerhet, hvaraf synes att det af Engblom utfäste Arrende varit vida högre än som från Ängen kunnat utgöras eller påräknas, skälig anledning vara för handen att tillstyrka eftergift för Löftesmännen från den ersättning de i följd af sin tecknade Borgen eljest måste utgifva för den mindre afkastning Staten under åren 1820 och 1821 njutit än de 4,333 Lisp:d Hö, som Arrendet utgjorde och Staten sålunda afsäga sig en fördel som uppkommit på enskildes bekostnad, och hvars fortsatta utkräfvande möjligen kunde bringa flere trefne jordbrukare

på obestånd. Om Riksens Höglofl. Ständer gilla denna Utskottets åsigt, lärer underdånig anmälan hos Kongl. Maj:t göras, att Riksens Ständer den sökta eftergiften medgifva; hvilket allt vördsamligen hemställes till Riksens Höglofl. Ständers beprövande.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom den 10 Aug. 1823.

N:o 380.

Utlåtande, angående förrättad granskning af Tull-Verkets räkenskaper.

Sedan Kongl. Maj:t, uti till Riksens Ständer aflåten Nådig Skrifvelse den 28 nästl. Februarii, bifallit Deras, vid sistl. Riksdag gjorde underdåniga anmälan i fråga om Revision af Tull-Verkets samt de under Kongl. Krigs-Collegii förvaltning stående Militiæ-Boställs- och Krigsmanshus-Cassornes Räkenskaper, har Stats-Utskottet, i den ordning 42 §. Riksdags-Ordningen föreskrifver, begärt Tull-Verkets Räkenskaper från och med år 1818, samt deruppå ifrån Hof-Cancellers-Ämbetet den 20 sistl. Maji, till svar erhållit, att desse Räkenskaper för år 1818, redan blifvit så väl af dertill förordnade särskilde Revisorer, som ock af Kongl. Kammar-Rätten granskade, hvarefter Kongl. Maj:t derför täckts lemna Nådig

decharge, men att befallning om öfverlemnande till Utskottet af både 1818 och de påföljde årens Räkenskaper vore gifven; i följd hvaraf Utskottet ock fått desamma emottaga.

Vid handläggningen häraf, har Utskottet funnit, att då ifrågavarande Räkenskaper för år 1818 redan undergått revision, ej mindre i afseende på Verkets förvaltning än ock till ziffran i Kongl. Kammar-Rätten, samt Kongl. Tull-Directionen jemnväl undfått Kongl. Maj:ts Nådiga decharge, någon ytterligare granskning-åtgärd härvid vore utan ändamål, samt att Revisionen alltså borde inskränkas till de påföljde årens afslutade Räkenskaper eller för 1819, 1820 och 1821; vid verkställigheten hvaraf Utskottet erfarit, att, sedan Kongl. Maj:t, i anledning af Riksens Ständers sista Riksdag gjorde underdåniga framställning om åtskillige ändringar och förbättringar uti den förut varande methoden för Tull-Räkenskapernes afslutande, täckts förordna en Committé att granska förhållandet och i ämnet afgifva yttrande, har, uppå dess dertill afgifne Förslag, ett förändradt Bokföringssätt blifvit fastställdt och vidtaget med 1820 års början, hvarigenom fullkomlig upplysning, säkerhet och fullständig redovisning för Tull-Verkets både inkomster och utgifter vunnits.

Enär Kongl. Maj:t jemnväl i Nåder förordnat, det Tull-Räkenskaperne, lika med alla

andre

andre öfver Statens Allmänna medel afgifvande Redogörelser, böra undergå granskning i Kongl. Kammar-Rätten, hvarest den speciella Revisionen häraf alltså förrättas, har Utskottet trott sig egentligen tillkomma den generella öfversigten af Tullmedlens förvaltning; och då densamma, för ifrågavarande 3:ne år, funnits till alla delar instämma med gällande Författningar och Kongl. Maj:ts på grund deraf, i särskildte frågor meddeldte föreskrifter, har följagtligen ej förekommit något att anmärka vid Tull-Styrelsens åtgärder, hvilka deremot vittna om fullkomlig nit och noggrannhet uti hvad på denna Styrelse ankommit.

I afseende åter på Verkets föremål och omfattning, till inbringande af Stats-Inkomster, får Utskottet härvid upplysningsvis anföra, huruledes den, genom Kongl. Förordningen om Lurendrägeri och Tullförsnillning af den 12 Februarii 1820 vidtagne förändring med confiskerade varors försäljning, att desamma skola till Utrikes ort afföras och der förytt-ras, finnes hafva, i anseende till de bestådde dryga beslagare-andelar och de med sådan utförsel och försäljning å fremmande ort förenade kostnader, samt ofta inträffade sjöskador och låga försäljningar, ej allenast medtagit hela värdet af varorne utan ock förorsakat Staten förluster; och ehuru i beräkningen af en sådan anstalt med det till införsel förbudne eller förbrutne godsets användande,

må hafva ingått, att aflägsna möjligheten af detsammas qvarblifvande i Riket, samt detta sätt, till de inhemske näringarnes skyddande, visserligen synes böra bibehållas, har likväl Utskottet trott sig ega anledning ifrågaställa, om icke ändamålet skulle med lika säkerhet vinnas, utan omförmäldte förlust för Staten, om försäljningen af varorne skedde inom Riket, under vilkor af deras exporterande, samt med iagttagande af de controller derå, som utesluta allt missbruk i verkställigheten.

Vidare har Utskottet funnit huruledes, sedan Riksens Ständer, sista Riksdag, uppå förekommen fråga, om tillökt Stats-anslag för Spinnhus- och Corrections-Inrättningens här i Stockholm underhållande, genom underdånig skrifvelse den 9 Maji 1818 föreslagit, att en viss mindre afgift, som med Tractater och Författningar vore enlig, måtte åläggas Ved och Victualier, som till Stockholm införas från Finland, och att denna afgift jemte Tull-Intraderne kunde uppbäras och levereras till den förordnade Directionens disposition; i följd hvaraf öfverlemnades till Kongl. Maj:ts Nådiga åtgärd, att låta vidtaga en sådan utväg för ändamålet samt bestämma afgiftens belopp, så har Kongl. Maj:t, enligt Nådiga Skrifvelser till Kongl. Tull-Directionen, af den 18 Junii samma år, och den 4 Augusti påföljde år 1819, förklarat, att, som Tull-afgifterne för Finska till Sverige inkommande producter och deribland Victualievaror, redan

blifvit bestämde, så väl som Tullen för Ved, samt någon särskild ytterligare afgift å desse artiklar alltså då icke kunde ega rum, funne Kongl. Maj:t den af Riksens Ständer föreslagne utväg till Spinnhus- och Corrections-Inrättningens underhållande icke kunna annorlunda användas, än att Kongl. Maj:t, för att gå Riksens Ständers afsigt till mötes, ville i Nåder tillåta, det en viss lämplig andel af Tull-Uppbörden för nämnde Artiklar, som från Finland till Stockholm införas, finge årligen, intill dess annorlunda kunde föreskrifvas, utbetalas till det af Riksens Ständer upptagne belopp af 20,611 R:d. 32 sk., såsom, enligt gjordt förslag, erforderligt till fyllande af bristen uti Inrättningens tillgångar för underhållandet af 400 personer; och har på grund häraf en sådan summa, de sedermera förflutne åren från Tull-Inkomsten directe blifvit till Spinnhus- och Corrections-Inrättningens Direction inbetald.

Då det af Riksens Ständer, i berörde måtto, medgifne sätt till åstadkommande af tillökning i nämnde Inrättnings tillgångar, sålunda i verkställigheten funnits olämpligt; och den i stället vidtagne utväg, att af ordinaire Tull-umgälderne å Ved och Victualier från Finland, tilldela Inrättningen motsvarande summa, innefattar en med afsigten icke förenlig förminskning af Tull-Intraderne, hvarigenom i verkställigheten uppkommit, ett direct ålitande af Stats-medlen, ehuru ej under

formen af Stats-anslag; så och enär Riksens Ständer sista Riksdag något sådant anslag icke beviljade, emedan behofvet af tillökningen för Inrättningens utgifter var tillfälligt och beroende af Corrections-Arrestanternes då varande högre antal; samt Stats-Utskottet finner sig dess mindre kunna tillstyrka, att något vidare bidrag af Statens medel må till denna Inrättning utgå, som, enligt Directionens uppgift sista Riksdag, till Inrättningens underhåll äro att påräkna andre inkomster till en summa af 25,276 R:d. årligen, hvilka, vid ett minskadt antal Arrestanter, och i jemnförelse till det för 300 Arbetsfångar vid Wadstena Correctionshus bestådde anslag af 20,000 R:d., må anses tillräckligt; så är Utskottet af den tanka, att ofvanberörde begifvande af Riksens Ständer, sista Riksdag, och den deraf härledda utgift af Tullmedlen bör, vid nu anförda förhållande. med innevarande års utgång upphöra, samt underdånig anmälan derom hos Kongl. Maj:t göras.

Utskottet, som funnit att expectance Staten vid Tull-Verket ifrån år 1819 till och med 1821 blifvit ökad, från 11,981 R:d. 29 sk. 4 r:st. till 18,482 R:d. 4 sk., har förthy, och enär utan tvifvel en så betydlig tillökning härleder sig deraf, att flere åldrige *och nära uttjente* personer blifvit constituerade till Sysslor vid Gränse-Tull-Bevakningen, ansett sig böra härå fästa uppmärksamhet, med hemställan det Riksens Ständer i underdå-

nighet derom göra anmälan hos Kongl. Maj:t i afseende på den åtgärd, som må finnas ledande till möjligaste inskränkning i desse expectance-aflöningar för framtiden.

Då härvid jemnväl förekommit, att all utgift, som, ehuru anvisad å Tullmedlen, likväl drabbar Stats-Verket, genom direct afdrag å dess inkomst, bör synas i Kongl. Stats-Contoirets Räkenskaper, samt alltså hela beloppet af Statens Tull-intrader deri upptagas, hvaremot utbetalningarne i allmänhet, samt deribland de till Götheborgs Hospitals understöd, i stället för hvad genom Sill-fiskets upphörande förlorades, anslagne 500 R:d. årligen, och bidraget till Höganäs Stenkols-Verk med flere dylike, komma att afföras, såsom vid Tull-Verket utbetalte; så föreslår Utskottet, det Riksens Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att sådant måtte till iagttagande vid Tull-Räkenskaperne i Nåder anbefallas.

För öfrigt har Utskottet trott, att den till Kustbevakningen, i och för controllen mot Lurendrägeri hittills använde betydlige kostnaden, 60 à 70,000 R:d. om året, hvilken endast till summan afföres i Tull-Räkenskapen, såsom utgående till Förvaltningens af Sjöärenderne disposition, bör redovisas i sammanhang med öfrige utgifter och omkostnader för Tull-Verket, medelst bifogande af räkningar och verificationer, heldst sådant,

efter hvad Utskottet inhemtat, icke skall möta någon svårighet i verkställigheten, men deremot lända till mera lättnad vid en fullständig öfversigt af hvad till Tullväsendet hörer; äfvensom Utskottet funnit huruledes bland de åren 1819 och 1820 åtgångne utgifterne till Kust-Bevakningen, blifvit utbetaldte särskildte poster, såsom månadshyror för dervid begagnade mindre Fartyg eller Båtar, hvilken kostnad synes kunna undvikas, så vida Kronan ej saknar tillgång å dylike för ändamålet tjenlige Farkoster; hemställande Utskottet derföre, att Riksens Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, om Dess Nådiga förordnande, att Kust-Bevaknings-kostnaderne måtte sålunda varda redovisade samt i afseende på nämnde Båtars förhyrande, inskränkt så vidt med ändamålet och Statens fördel står att förena. Hvilket allt vördsamt öfverlemnas till Riksens Höglofl. Ständers beprövande.

Stockholm den 31 Julii 1823.

Ankom d. 13 Aug. 1823.

N:o 381.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Utlåtande, i anledning af Friherre Franc Sparres Motion, i

afseende på, att tillvägabringa en öfvergång af de mera bildade Folk-Classerna till de productiva.

I anförande af den 28 Februarii, hvilket Höglofl. Ridderskapet och Adeln till Statssamt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten remitteradt, har Herr Franc Sparre, B., under medgifvande af missförhållandet emellan Statens närande och tärande Medlemmar, och af dess skadlighet för Stats-kroppen, ansett det böra undersökas, om, (hvilket ock är den i sig sjelf ädla orsaken till de öfvergångar från den närande till den tärande Classen, öfver hvilka vi klaga,) det aldrig hvilande begäret till lyftning, odling och förädling icke kunde få en annan rigtning, sannare i sin princip, värdigare personen och nyttigare för Staten, och om icke, mot hvad man påstått, Staten kan å sin sida göra något, att leda det. Att mechaniskt arbeta är icke ovilkorligen nödigt för att höra till den närande Classen; ty den som leder andras arbeten i productiv väg, är likaså närande medlem, som den sjelf arbetande; och den som genom öfverlägsenhet i förstånd och kunskap förstår, att till högre product använda den handarbetandes råa kraft, är, lika så närande som denne, och i en vida högre grad gagnelig för samhället. Hittills har likväl hos oss, samhällets producerande yrken föga synts tilldraga sig den mera bildade Classens uppmärksamhet. Denna Class sträfvar till Sta-

tens tjenster, men får ej rum der. Fråga uppstår således, huru detta öfverskott af personer med mera vårdad uppfostran kan, nyttiga för sig och samhället, användas i productiva yrken och om ej, utom Handeln, som redan skötes af denna Class, äfven Landtbruk, Bergsbruk, Manufacturer och Handtverkerier, vid desse Näringars practiska handläggning, kunna nyttigt använda desse för sig och Staten så besvärliga öfverskotts-personer. Om personer af bättre uppfostran, men ringare förmögenhet, eger tillfällen att från ungdomen studera Landtbruks-yrket och ville nöja sig att med eget rörelse-capital sköta andras jord till dess de kunde förvärfva egen, skulle snart bildas en Class af Arrendatorer, som Jordegare skulle vara glada att emottaga. Bergsbruket, i sin natur mera Vetenskapligt än Landtbruket, eger redan, mera än det sistnämnde, bildade personer vid sin närmare handläggning, dock finnas äfven der många platser för den omtalade Classen; Manufacturer och Fabriker kunna visserligen icke umbära Vetenskaperne; ju mera personer af uppfostran kunde dragas till deras skötande, ju mera skulle desse Näringsgrenar vinna. Många personer af den omtalade Classen skulle rymmas inom Handtverkeriernas område, om bruket och ställningeu vore sådan, att de kunde gå dit. Handtverkare-Classen skulle vinna på upptagande af personer med någon primitiv uppfostran och på de famille-förbindelser,

som

som skulle helt och hållet inflytta dem på de odlades gebit; sjelfva yrkena skulle vinna, om till deras handläggning kommo personer med någon grad af Vetenskap, bildning och med Capitaler, försmå att begagnas i mera upplyftade syftningar, men tillräckliga att upprätta Verkstäder. För att vinna afsigten, fordras att en ny rigtning till lefnads-föremål skulle gifvas. Det skulle blifva ett föremål för uppfostran, att ej allenast hos den i verlden inträdande ynglingen såsom högsta ändamål inplanta begäret *att lära något för att blifva något;* dertill skulle äfven läggas begäret, *att lära något för att genom skicklighet och omtanka förvärfva något*, för att skaffa sig en oberoende existence, och för att derigenom blifva något för sig och samhället. Många Stats-dygder hvilkas saknad man beklagar, såsom tarflighet i lefnadssätt, redbarhet i sysselsättning, måtta och klokhet i speculationer skulle uppväxa, som nödvändiga frukter ur den på dessa principer beroende förändring af allmänna tänkesättet; och Statens tjenster skulle upphöra att, icke så alldeles riktigt, vara ansedde som en särskild Näringsgren. Emellan de genom slägt-förbindelser sammanknutne Medborgare-Classerne skulle en ömsesidig aktning uppkomma, och man skulle vänja sig att söka menskovärdet, ej i det man är, utan i den fullkomlighet hvarmed man är det, som man kan

och bör vara; men all förändring af allmänna tänkesättet är en oponions fråga; det återstår att undersöka hvad allmänna Styrelsen dertill kan göra. Det gafs ett tidehvarf, då allmänna Styrelsen ansåg med skäl nödigt, att draga in ett större antal i den bildade Classen, och Författningar vidtogos att understödja allt slags vetenskaplig uppfostran och göra den åtkomlig äfven för den fattige. Men det är nu tid att inse, att en ny samhällets ställning fordrar nya åtgärder; att man icke mer behöfver uppmuntra det idkeliga och derigenom ofta nog ändå måttliga studerandet till Lärdoms- och Stats-yrken; att man icke skall borttaga odlingen men att man skall rigta den till de productiva näringarne. I detta afseende föreslås: att Riksens Ständer, med en underdånig anmälan af behofvet att draga personer af bättre uppfostran till samhällets productiva yrken, ville hos Kongl. Maj:t underdånigst anhålla:

1:o. Att i allmänhet Kongl. Maj:t, som i sin vishet bäst inser hvad som kan tjena till detta ändamål, i Nåder dertill ville vidtaga alla nödiga Författningar och specielt:

2:o. Att inträdet i Statens tjenster måtte försvåras, genom strängare Examina och uppsatte fordringar på högre kunskaper.

3:o. Att antalet af Extra Ordinarier i alla publika Verk måtte bestämmas och inskränkas, på sätt redan skett i Militairen.

4:o. Att Kongl. Maj:t i Nåder ville låta undersöka hvilka Stipendier och Stiftelser, som tillkomma af allmänna medel, för att uppmuntra vetenskapligt Studerande, nu skulle kunna i stället anslås till understöd för de ynglingar, som sökte en uppfostran, lämpad till Statens productiva yrken.

5:o. Att en practisk Landtbruks-Schola, på något dertill inköpt eller upplåtet hemman, i grannskapet af Stockholm, inrättades under Landtbruks-Akademiens ledning, der ynglingar vunno inträde, efter någon förut i andra Scholor, eller genom privat uppfostran inhemtad och bestämd Elementar-undervisning; att Hushållnings-Sällskaperne i Länen uppmuntrades att hvar i sin ort söka inrätta dylika Scholor, och att de vid dessa Stiftelser studerande ynglingar fingo tillgodonjuta de enligt förra Momentet; från Lärdomsverken disponibla blifvande Stipendii-Fonder.

6:o. Att Kongl. Maj:t i Nåder ville anbefalla dess Befallningshafvande att med Hushålls-Sällskapernes biträde, söka hvar i sin ort befordra desse genom publik omsorg danade ynglingars antagande i Egendoms-Herrars tjenst eller till Arrendatorer.

7:o. Den redan inrättade Bergs-Scholan i Fahlun, synes hafva samma syfte för Bergsbruket som det här blifvit antydt för Landtbruket. Det återstår alltså härvid blott det

tillägg, att den efter behofvet måtte utvidgas till alla grenar af en practisk undervisning och handläggning i verkstäder för dertill hörande Mechaniska yrken.

8:o. Att med en lika tendence för bildandet af practisk undervisning i hvad som för Manufacturerne och en del Handtverkerier erfordras, må här i Stockholm inrättas ett techniskt och mechaniskt Central-Institut.

9:o. Att med enahanda afseende Handels- och Navigations-Schola måtte upprättas eller de redan befintlige reorganiseras, efter ett, för alla gällande gemensamt system, så att undervisning i det practiska egenteligen åsyftades.

10:o. Att vid den, troligen snart förestående, öfversigt af Skrå-Författningarne, Kongl. Maj:t ville Nådigst låta anbefalla, att ett särskildt och alfvarligt afseende fästades vid alla de omständigheter som kunna bidraga att till Handtverkerierne draga ynglingar af bättre uppfostran; hvartill icke mer synes fordras, än de bestämde läroårens borttagande, husagans uteslutande och en ovilkorlig tillgång att få lära Handtverk för betalning och utan servitud, hvilket väl äfven nu är anbefaldt, men ej verkställes eller kan verkställas.

Motionären tror att, då ämnet är af den beskaffenhet, att det egenteligen hörer till

allmänna nationella tanke-utvecklingen behöfves vid Förslagets, som det synes, inskränkthet endast något göras på Stats-Auctoriternes sida, så skall det öfriga göra sig sjelft. Om öfvergångarne förberedas genom Styrelse-åtgärder och verkställas genom allmänna tankars utbildning och ett, på öfverläggning grundadt, handlingssätt, så blifva de nyttiga för samhället, befordra allmän odling och allmän välmåga; men skola de tillvägabringas af ett till nöd uppgående allmänt behof, hafva de intet annat inflytande på allmänna ställningen, än att bilda en stor tiggare-class, som hvarken duger till intellectuellt eller materiellt arbete.

I Memorial af d. 3 Martii, hvilket Högv. Preste-Ståndet till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet remitteradt, har Herr Biskopen Doctor Almqvist, med öfverklagande af förut nämnde missförhållande emellan Statens så kallade tärande och närande lemmar påkallat Riksens Höglofl. Ständers uppmärksamhet och mellankomst, att en väg snart måtte öppnas för den så kallade tärande Classens Söner, att utan förkränkning af deras uppfostran och sedlighetskänsla, kunne ingå ej blott i Handel, hvilket hittills icke mött synnerliga svårigheter, utan ock i Handtverks-Professionen och Handaslöjder. En billig afsky och fasa för den servila behandling och förnedrande osnygghet, som vanligen är de fleste Skrå-Lärogossars lott, har hittills afhållit

den förståndige Ämbetsmannen att låta sine Söner blifva Handtverkare. Vid annat förhållande skulle en Fader, som sjelf erfarit långsamheten, obehaget och den ringa belöningen på Ämbetsvägen, heldre bereda sina söner den säkrare utväg till nödig utkomst, som åtskillige Handtverks-Professioner erbjuda. Mången Fader skulle ock kunna gifva sin son, då han träder i Handtverks-rörelsen, en artig medgift till ett nyttigt och frugtbärande förlag, i stället för den frugtlösa kostnad han nu vanligen måste använda på denna, för att efter många frugtlösa expetanceår blifva illa lönad och torftig Tjensteman.

Det är derföre Biskopen föreslår, att, likasom i Hamburg skedde under den berömde Professor Bousch's ledning, en technologisk Handtverks-Schola måtte inrättas, uti hvilken, af för ändamålet betingade Handtverks-Mästare, under en skicklig technologs inseende och mot en måttlig betalning, välfrägdade gossar och ynglingar af alla stånd, vissa timmar dagligen kunna få lära de Handaslöjder, till hvilka de finnas hugade, och der tiden för Lärlingarne endast får upptagas af den sysselsättning, som rakt hörer till Professionen, men alla förnedrande servila bitjenster strängeligen förbjudas, samt ordning och renlighet, både i kläder och seder, tillbörligen iakttagas. Endast den gosse eller yngling, som bevisligen inhemtat tillräckelig undervisning i Christendomen, räkna och

skrifva, Fäderneslandets Historia och andra stycken, nödvändiga för en Medborgerlig bildning, skulle, efter föregången pröfning, ega tillträde till Institutet. Denne, sedan han hunnit graden af Gesäll och som sådan vidare så fullkomnat sig i sitt yrke, att han erhållit Intendentens Approbation och formliga betyg, såsom utlärd och skickelig, samt hunnit stadgad ålder borde, i stöd af detta betyg utan all vidare kostnad, få Patent såsom Mästare och ega enahanda rättighet som andre Skrå-Mästare i samma Profession, emot årliga afgifter till Staten, lämpade efter hvars och ens yrke och rörelse. Nämnde Handtverks-Institut, först organiseradt i Stockholm, såsom en Central-Schola för alle dylike blifvande technologiska anstalter i Riket, kunde, om företaget omfattas af Regeringens och Riksens Ständers välvilja, måhända sättas i förbindelse med Kongl. Landtbruks-Akademien, i anseende till local och flere technologiska berörings-punkter. Tiden synes vara inne, emedan vi ega bland oss den förtjente technologen, Schwartz. Något hinder af Vällofl. Borgare-Ståndet väntar sig Herr Biskopen så mycket mindre, som Kongl. Commerce-Collegium egt att utfärda så kallade Frimästare-Bref, och Ståndet nogsamt inser nyttan och nödvändigheten att afhjelpa det allmänt tryckande missförståndet mellan Statens tärande och närande antal.

För att, å andra sidan, betydligen förebygga sjelfva första inträdet ibland Statens

tärande Medborgare, föreslår Herr Biskopen förbättrade Undervisnings-anstalter på Landsbyggden, hvarigenom skulle hända, att ynglingen stadnade i hemorten och icke behöfde, för bildnings vinnande, besöka den aflägsna Lärdoms-Scholan. Till Läro-method borde Vexel-Undervisningen antagas och Klockare till Lärare.

Hvad dessa vigtiga Motioner innehålla, har Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet i behörigt öfvervägande tagit. Antingen man låter gälla Stats-Lemmarnes indelning i närande och tärande, eller man anser denna såsom så mången annan arbitraire skillnad, icke uppdraga någon tillförlitlig gräns, så mycket är dock visst, att om, för längre tid sedan, man i Sverige saknade och derföre behöfde uppmuntra ämnen till Statens tjenster, men nu af dem har ett öfverflöd, som på lämpligt sätt bör inskränkas. Ett, endast enligt behofvet medgifvit, inträde i Läroverken, alfvar i profven, öfver allt, och sluteligen urskiljning och rättvisa vid befordran skola samfäldt medverka till öfverdriftens hämmande. Dock vid någotdera Correctivets uteblifvande eller eftergift återstår alltid, värd uppmärksamhet, den utväg Motionärerne föreslagit, att, till närings-yrken leda det öfverskott af den bildade Classens ungdom, hvilket icke kan upptagas i Statens Tjenst. Den enskilda omtankan, borde och torde, af erfarenheten

och

och tidens tryckning, sjelf vidtaga den, och Utskottet kan endast såvida billiga anspråken på Statens mellankomst, genom anvisning af medel, som denna enskilda omtanka behöfver ledning och understöd. Att Staten inblandar sig i denna, då den är behörigt verksam, blir aldrig önskansvärdt, men äfven så litet, att denna skulle öfvergå till sorglöshet med en otillbörlig väntan, att Staten skall allt ordna, allt bekosta. Staten har fullgjort sin egentliga undervisnings-skyldighet, då den stiftat ordenteliga Lärdoms-Scholor för sina tjenste-ämnen, och till dessas utbildning och allmänhetens högre odling, Universitetet. Den första undervisningen i det, som tillhör menskan och Medborgaren, är bland föräldrapligterne, och underlättas i vårt Land af de mindre Barn-Scholorne i Städerne och Klockares undervisnings-skyldighet på Landsbyggden. Barnhus, Fattig-Fri-Scholor i Städerne, Fattige Barns deltagande i Scholgång på Landsbyggden, äro fromma anstalter, som ersätta den saknade, eller oförmögna föräldraomsorgen. Att på allmän bekostnad högre och lägre Apologist-Scholor, närmast för blifvande Närings-idkare, blifvit inrättade, är skedt, mindre af en gällande grundsats, än af behofvet i ett fattigare Land.

Det är ock förnämligast denna sistnämnde betraktelse, som, utan något åliggande, ovilkorligt att utkräfva, kunde förmå Staten

att ombesörja Undervisnings-Verk för särskilda yrken. Hvad af dessas enskilda Idkare eller Corporationer kan vinnas, bör först komma i fråga, och om Staten, med afseende på ett för hand hafvande ouppfyldt behof eller eftergift för opinionen skulle finna sig föranlåten, att inrätta en central-anstalt för Undervisning i något sådant ämne, bör det ske, då Närings-Idkare äro för få, att kunna bekosta den, då den öfverlemnad åt enskilda, skulle uteblifva eller otillräckligt bestyras, då den, i stället för att bilda blott Rutinier's för hvardags-behofvet, behöfver höjas till vetenskaplighet och förnämligast, då den skall blifva en Plant-Schola för Lärare, som från den böra utgå till skiljda håll. Utskottet yttrar denna tanka endast för att från början inom tillbörliga gränsor ställa fordringarne. Der de äro billiga skola de erkännas och i allmänhet företrädes värdet framställas.

Utskottet vänder sig nu till Motionärens särskilda afdelningar, och får tillkännagifva, att det billigar och således vördsamt föreslår, såsom af behofvet påkallad, en så beskaffad underdånig Skrifvelse, Herr Friherre Sparre i 1 och 2 puncterne af sitt Memorial uppgifvit.

Hvad bestämningen och inskränkningen af Extra Ordinarier i alla publika Verk vidkommer, så synes detta ännu tillhöra före-

målen för det särskildta Utskottet vid nu varande Riksdag, och lärer detta Utskott icke underlåta att härom afgifva lämpelige och med Civila Tjenstemannens arbete, befordrande, aflöning, pensionering m. m., öfverensstämmande Förslag; hvilket alltså icke för närvande tillhör Ekonomi- och Allmänna Besvärs-Utskottets befattning.

Då i 4:de puncten blifvit tillstyrkt att undersöka Stipendiernas af allmäna medel beskaffenhet, och att anslå dem till understöd för de ynglingar, som sökte en uppfostran lämpad till Statens productiva yrken, får Utskottet tillkännagifva, att efterforskningen synes öfverflödig, heldst det är kändt hvad Staten gifver i de så kallade Kongl. Stipendier, samt att en afvikande disposition vore obehörig. Om förra tiders frikostighet gifvit åt Lärdoms-Idkaren och Stats-yrkenas Ämnesvän, ett understöd, hvaraf han ännu och i närvarande omständigheter af allmän förlägenhet, mer än någonsin är i behof, så tillkommer det vår tids välgörenhet, att, väckt till denna omtanka, begåfva Industri-Scholor och dess Elever. Staten åter, på sin sida, bör icke undandraga ämnena till dess tjenster, hvad den åt dem i föregående tid förunnat, hvilket ock jemnfördt med magnaters gåfvor och nu tillvuxna behof, blir föga betydligt. Den enda förändring, som skulle kunna användas, vore, om dessa små Kongl. Stipendier förenades till färre och således

komme att i betydligare mån understödja det inskränktare antal af ynglingar, hvilket hädanefter torde befinnas tillräckligt för Statstjenstens behof.

Den practiska Landtbruks-Schola, Herr Sparre i 5 puncten föreslagit, och hvars beskaffenhet han i en utförligare Plan, som härhos följer, för Utskottet förklarat, synes så mycket mera öfverflödig, som Kongl. Landtbruks-Akademiens Vetenskaps-afdelning, enligt Kongl. Kungörelsen af den 28 December 1811, har sig ålagdt, att förbättra den jordbrukande Classens undervisning i allmänhet, samt i synnerhet i de ämnen, som tillhöra dess yrke till en särskild vårdad bildning af blifvande Rättare, Gårds-Fogdar och Arrendatorer, samt till den högre eller vetenskapliga Undervisningen för förmögnare Ståndspersoner uti de Landthushållningens grunder, som hemtas ur Chemi-, Physik- och Natural-Historien; och är äfven ett Experimental-fält för detta ändamål upplåtet. Om, för utöfning af Landthushållning, någon nytta kan vinnas genom så beskaffad Undervisning, synes den för hand varande anstalten, hvars åtgärder lärer vara inskränkta, först sättas i full verksamhet, innan behofvet af utvidgning kan komma i fråga.

Utskottet, som anser Kongl. Landtbruks-Akademiens Experimental-fält, heldre böra användas att utröna hvilka trädslag och växter

i vårt luftstreck kunna trifvas, än till något egentligt Landtbruk, tror, för förstnämnde behof egorymden vara tillräcklig.

Med uppmuntringar till Hushållnings-Sällskaperne, att inrätta Landtbruks-Scholor och till Landshöfdingarne att bereda anställandet af dessa Scholors Elever, anser Utskottet böra hafva anstånd, till dess Landtbruks-Akademiens Undervisnings-anstalt hunnit gifva efterdöme och bilda Lärare.

Ett och annat Hushålls-Sällskap har väl gjort försök med sådane practiska Institut, hvilka dock icke lära kommit till stånd, eller i fall verksamhet fortfarit. Vid ringheten af de fleste Sällskapsmedel, lärer ock svårligen någon mera omfattande verkställighet vara att vänta, hvilken i allt fall beror af Ledamöternes eget för godt finnande.

Till upplysning om den utvidgning af Undervisningen i Fahlu Bergs-Schola, Motionären i 7 puncten och äfven Herr Landshöfdingen Järta, i sin Femårs-Berättelse, önskat, får Utskottet af begärdte uppgifter meddela följande hedrande beslut, hvilket Bruks-Societeten, vid nyligen här i Hufvudstaden hållen sammankomst, fattadt.

1:o. Att Jern-Contoirets Fullmägtige, intill nästa Allmänna Sammankomst, ega att årligen, uppå Professor Säfströms förslag, och

deras pröfning af hvad föreslaget blifvit, utbetala till den eller de Lärare, hvilka uti åtskilliga delar af Undervisnings-anstalter, antingen i Fahlun eller annorstädes sitt biträde lemna, en summa af 1000 R:d. B:co.

2:o. Att såsom belöningar för de skickligaste Elever och såsom bidrag till torftiga Studerandes underhåll kunna, efter Professorns förslag eller hörande, utdela 500 R:d. årligen.

3:o. Att till uppköp af Böcker och Instrumenter för Chemiska Laboratorier och till andra behof, kunna årligen biträda med 500 R:d.

4:o. Att hvad som ena året af dessa anslag besparas, kunde det följande året användas, så framt Fullmägtige finna anledning dertill vara.

5:o. Att denna utbetalning börjar från och med år 1824, och fortfar till och med år 1826.

6:o. Att en årlig redovisning för Medlen insändes så tidigt det påföljande året, att Bergslagernes Deputerade kunde vid hvarje års Revision erhålla kännedom om dess innehåll.

7:o. Att i Jern-Contoirets annaler, en korrt öfversigt af Bergs-Scholans göromål meddelas.

Denna för Bergsrörelsen vigtiga Inrättning, hvars nytta redan skall hafva visat sig, synes, enär den eger en skicklig Lärare, och uppmuntras af Jern-Contoirets upplysta och frikostiga biträde, icke för närvarande föranleda önskan af några åtgärder, dem icke förvaltningen sjelf påtänker och verkställer, då behofvet fordrar och omständigheterne medgifva.

Det Techniska och Mechaniska Institut för practisk Undervisning å hvad som för Manufacturerne och en del Handtverkerier fordras, hvilket Herr Sparre i 8 punkten omnämner, och Herr Biskop Almqvist gjort till hufvudsakligt ämne för sitt Memorial, har länge varit önskadt och skulle, väl organiseradt, fylla sitt dubbla ändamål, att såsom rådförings-anstalt för sjelfva Slöjd-idkarne, höja handteringen närmare fullkomligheten, och såsom Undervisnings-anstalt införa ungdom af alla Classer i dessa productiva yrken. Utskottet delar Motionärernes mening att ett Centralt sådant Institut bör vara i Hufvudstaden, men anser sig icke böra lemna oanmärkt, att ock i Rikets andra Handelsstad, och i dess andra Fabriks-stad, anledningar äro till sådane Inrättningar. Genom framlidne Cancelli-Rådet och Commendeuren W. Chalmers Legat, äro, nemligen: i Götheborg omkring 3,000 R:d. B:co att årligen för en Industri-anstalt använde, och af Ebersteinska Testaments-Medlen är en afkomst till

300 Tunnor Spannmål anslagne till en Söndags-Schola i Norrköping, som bör anordnas till nytta för Slöjd-idkare. På dessa ställen synes således saken, så att säga, göra sig sjelf, det återstående vigtigaste är att i Hufvudstaden få Inrättningen fullständig, så att, utom annat, äfven Lärare för andra orter, derifrån må kunna vinnas.

Att ock gifva en ledning för omdömet och en plan för deras utlåtande, som kunna öfver densamma hörde blifva, har Utskottet, af vår berömde Technolog, Öfver-Directeuren Schwartz, mottagit ett Förslag till en practisk Undervisnings-anstalt för Slöjderne eller Technologisk Inrättning, hvilket härhos bilägges. En Mechanisk Schola förefinnes, ställd under Landtbruks-Akademien. Den eger, enligt de uppgifter Utskottet kunnat erhålla, utom en Directeur, som är lönlös, en Lärare i Theorien, en för Practiken, hvilken ock bör förevisa Modell-kammarens tillbehör, samt en Lärare i Machine-Ritning, hvardera med 100 R:d. Lön. Till Materialier och Verktyg användas 75 R:d. och Stipendierne bestå af 2:ne som utdelas af Landtbruks-Akademien, det ena af 60 R:d., det andra af 40; 2:ne af Commerce-Collegium och 2:ne af Bergs-Collegium med hvardera 133 R:d. 16 sk., och äro de sistnämnde fyra Stipendiaternes göromål, att biträda vid Modellernes framvisande, ehuru denna Schola, hvars verksamhet ock lärer vara

mindre

mindre vidsträckt, är för det af Motionärerne åsyftade ändamål för inskränkt, kan den dock på lämpeligt sätt utvidgas till ett så beskaffadt technologiskt Institut, som föreslaget blifvit, eller ingå som beståndsdel i ett sådant af fullständigare omfattning. I öfverensstämmelse med hvad Utskottet förut yttrat, tror det således Riksens Höglofl. Ständer böra i underdånighet anhålla hos Kongl. Maj:t, om vederbörandes hörande öfver den i Motionerne åsyftade och af Öfver-Directeuren Schwartz utförligen meddeldta Plan, samt anser för sin del, att, om detta Förslag vinner mognad, och blir, såsom sig bör, utfördt, de medel, som för dess fullständighet torde brista, med största skäl kunna hemtas, antingen af Manufactur-Discontens vinst och hvad af Arbetshus-Fonden kan vara disponabelt, heldst en mera påtagelig nytta, än af en så beskaffad Rådförings- och Undervisnings-anstalt icke lärer kunna erhållas af något företag i Slöjde-väg, eller ock att af Kongl. Landtbruks-Akademiens oanvände tillgångar, anslag lämpeligen göras.

De Handels- och Navigations-Scholor, Herr Friherre Sparre i 9:de puncten önskar upprättade, eller, der de förefinnas, reorganiserade, tillkomma egentligen Handels-Societeternes eller Skeppare-Societeternes och Sjömanshusens omsorger. Genom Elementar-

Scholan i Gefle har framlidne Commerce-Rådet Bränström gifvit ett aktadt minnesprof af upplyst frikostighet. Andre, hvilka såsom han, genom Handel samlat förmögenhet, göre sammaledes, hvar i sin ort, eller enligt den berömliga föresyn, Bruks-Societeten gifvit, förena sine bemödanden för att biträda vid stiftningen af ett Central-Handels-Institut, hvartill uppmuntringar och strödda Förslag ofta blifvit gifne. Det är icke blott de Sjöfarandes men ock Skepps-Redarnes bland de Handlande förmån, att Navigations-Scholor finnas och motsvara sitt ändamål, hvilka ock således borde hållas i godt skick af så förknippade intressen. Likväl, på det uppmuntran till verksamhet i desse tvänne magtpåliggande ämnen må blifva allmän och likformighet beredas åt Inrättningarne i orterna, torde Riksens Höglofl. Ständer finna för godt, att i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t Allernådigst täcktes af sakkunnige låta utarbeta Förslag till Central- Handels- och Navigations-Institut, och så väl öfver Planen, som tillgångarne för verkställigheten, höra vederbörande Societeter, hvilka i tillfället torde böra uppmanas att med alfvar omfatta ämnet; skulle för hand varande medel icke finnas vara tillräcklige, torde en framställning af ämnet i sin helhet, och behofven komma att Riksens Ständer vid nästa Riksdag allernådigst göras.

I 10:de puncten har Herr Friherre Sparre, och i större delen af sitt Memorial Herr Biskop

Almqvist yrkat, att vid öfversigt af Skrå-Författningarne, Kongl. Maj:t ville Nådigst anbefalla, att ett särskildt och alfvarligt afseende fästades vid alla de omständigheter, som kunna bidraga att till Handtverkerierna leda ynglingar af bättre uppfostran, och att för detta ändamål vissa former af servitud måtte upphäfvas, eller eftergifvas. Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet får härvid tillkännagifva, att grunderne till den yrkade Närings-Friheten, öfver hvilken, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, och Riksdagsmäns gjorde Motioner det ålegat Utskottet med Höglofl. Lag-Utskottet sig utlåta, redan blifvit af Utskotten stadgade; och komma Förslag till Handels- och Handtverks-Ordningar, att i enlighet med dem, Riksens Höglofl. Ständers pröfning hemställas. Hvarföre ock på det ämnen af samma trängande beskaffenhet måtte på en gång öfvervägas, Utskottet får i denna del af förevarande Motioner hänvisa till hvad af förenämnde 2:ne Utskott yttradt blifver öfver frågorne om Närings-frihet.

Sluteligen, hvad angår Herr Biskop Almqvists yrkade förbättring af Undervisningen på Landsbyggden, har Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet sig öfver ämnet yttrat i särskildt Betänkande, hvilket Utskottet således får åberopa.

Sedan Ekonomi-Utskottet sålunda fullständigt utredt och besvarat Friherre Franc

Sparres samt Herr Biskop Almqvists ifrågavarande Motioner, på ett sätt, hvarigenom de föreslagne förändringarne icke föranleda till något nytt anslag af Stats-Verkets medel, anser Stats-Utskottet sig icke hafva, att i anledning deraf meddela något yttrande, utan varder ärendet vördsamt öfverlemnat till Riksens Höglofl. Ständers beprövande.

Stockholm den 30 Julii 1823.

Plan

till en Landtbruks-Schola, i grannskapet af Stockholm, under Landtbruks-Akademiens ledning.

1 §. Om Kongl. Maj:t i Nåder gillade Inrättningen af en sådan Schola, och Riksens Höglofl. Ständer, till denna Inrättning, ville upplåta någon Kungsgård, Drottningholms hemman, eller annan Kronans lägenhet, som hittills varit under Arrende utlemnad, kunde Konungens Befallningshafvande i Stockholms Län erhålla Nådig befallning, att uppvisa en sådan som kan vara tjenlig och tillika snart ledig.

Stället bör hafva 150 à 160 Tunneland odlad och odlingsbar jord, utom betesmark och skog, så att derpå i stort kan etableras åtskillige circulations-methoder med Foder och Rotväxter. Om möjligt vore borde en Lägen-

het sökas, som medgåfve anläggning af Tegelbruk och Vattenverk. Trädgård och åtminstone något egne jordfaste arbetare borde äfven vid denna Egendom finnas. *)

2 §. Till Elever i detta Institut, antagas Ynglingar af minst 16 års ålder, hvilka förut i andra Scholor eller genom privat Undervisning inhemtat nödig och vanlig underbyggnad i Christendoms-kunskap, Moral, Historia, Mathematik, något Natural-Historia, och som fullkomligen kunna räkna och i skrift uttrycka sina tankar, samt kunna läsa och förstå ett af de trenne språken Tyska, Franska eller Engelska. Afsigten är ej att härmed hjelpa fattige; ett behöfvande tillstånd skulle således icke gifva någon förmånsrätt till inträde; utan antagandet skulle ske, utan afseende på stånd och vilkor, genom Examen en gång om året, hvarvid den finge företräde till inträde, som kan ådagalägga de mesta kunskaper och den mest vårdade uppfostran.

3 §. Elever skulle vid Institutet fritt njuta Logis, Ljus och Värma. Genom Inrättningens försorg skulle på stället mathållning finnas, men Eleverne sjelfve betala sin förtäring. Om någon får publikt understöd skulle det ske genom Stipendier. Hvarje Elev skulle få vistas 3 à 4 år vid Institutet.

4 §. Institutet skulle ställas under en Directeur, som tillika är Professor i Practiska

*) Så läses i ordagrant i den Exped. Utskottet tillhandakomna afskriften.

Landtbruks-Vetenskapen och Förvaltare af Egendomen. Han skulle hålla föreläsningar i Vetenskapen efter ett af Akademien gillat Program. Föreläsningarne böra inrättas i form af läxe-läsning, hvarföre Eleverne i ofta skeende förhör göra redo.

Vid Egendomens skötsel, som han besörjer på ett med föreläsningarne öfverensstämmande Systematiskt sätt, användas Eleverne till arbetens efterseende och bedrifvande, Ladugårdens Inspecterande och allt hvad eljest tillhörer Inspectorer och Fogdar. Äfvensom de begagnas till räkenskaps-föringen på stället. Det är ej ändamålet att Eleverne skola lära sjelfve handarbete, men det är väl om de något vänja sig att sjelfva handtera yxa, plog, spade och lia, för att så mycket bättre kunna framdeles derigera andras arbeten.

Till Lärare sökes en Practisk Agronom, bildad och underbyggd man, icke projectmakare, icke purt empirist.

5 §. Från det i Stockholm föreslagne Techniska Institutet skulle skaffas en der bildad Lärare i de delar af Technologien, som kunna röra Landtbruket. Denna Lärares undervisning kunde ställas under ledning af den Stockholmska Technologen, och Eleverne i Landtbruks-Institutet kunde äfven ega rätt att i det Techniska i Stockholm söka mer detaillerad undervisning.

6 §. En Bokhållare skulle antagas vid Institutet. Han borde undervisa Eleverne i Bokhålleri, och föra Institutets räkningar. Ej på ett invecklad sätt, för att draga problematiska slutsatser af ovisse rön och försök, utan på det sätt som redogörelsen vid hvarje Egendom bör föras, att neml. räkningen visar, hvarje grens af rörelsen vinst och förlust, och huru de särskilde grenarne Åker, Ladugård, Trädgård, Skog, Bränneri och andre Industrie-afdelningar, sammanföras under ett Bokslut för hela rörelsen.

7 §. Kostnaden.

Kronan skulle upplåta Egendomens afkastning till Inrättningen; blefve derpå vinst, inginge den till Landtbruks-Akademien, blefve derpå förlust, fyldes bristen af Akademiens öfrige Fonder

Directeuren skulle få fritt underhåll på stället, och 1000 R:d. Banco Lön. Technologen och Bokhållaren underhåll på stället och hvardera 500 R:d. B:co Lön. Desse 2000 R:d. skulle utgå af Landtbruks-Akademiens Fonder.

Stockholm 1823.

B. Franc Sparre.

Förslag

till en Practisk Undervisnings-anstalt för Slöjderna, eller Technologisk Inrättning.

I.

1. Föremålet för denna Inrättning är, att genom Undervisnings och Upplysningars meddelande åt Slöjde-Idkare bidraga till förkofran af Fäderneslandets Näringar. Den bör först och främst vara en Slöjde-Schola för ynglingar, som ämna ingå i Närings-Ståndet och för det andra, utgöra en practisk Rådförings-anstalt för sjelfva Slöjd-Idkaren.

2. Ynglingen skulle i Slöjde-Scholan på de vanligen så kallade Schol-fri-dagar: Onsdag och Lördag genom egen handläggning inöfvas i sådane Slöjde-förrättningar hvilka, kunna anses såsom de allmännaste eller mest förefallande, och icke allenast egna sig till en underhållande sysselsättning vid hans ålder, utan ock förmå gifva hans arbetsförmåga en rigtning af ändamålsenlighet, noggrannhet och smak; omständigheter hvilka vid den vanliga utöfningen af Slöjder i synnerhet vanvårdas. Dernäst skulle honom, efter ålder och fallenhet, genom Modellers företeende, genom besök i Verkstäder och genom besigtning af de förnämsta i bruk varande Machiner, beredas en

allmän

allmän eller mindre ensidig kunskap om de vigtigaste Förrättningar, som i Slöjderna förefalla. En kunskap, som icke allenast är väsentlig vid Näringars idkande utan ock under andra förhållanden af lifvet högst gagnande, ehuru den ty värr allmänt saknas.

3. I anseende till Slöjd-Idkaren sjelf, skulle han vid förefallande behof, kunna vid denna Inrättning inhemta råd och upplysningar, samt practisk undervisning och vägledning i enskildta ämnen; äfvensom det i allmänhet borde Inrättningen åligga, att genom uppmärksamhetens fästande på de vigtigare framstegen i Slöjderna, gifva anledning till nyttiga förbättringar och nya företag, så vidt allt detta af Inrättningens verkningsförmåga billigt kan fordras.

II.

Till en sådan Inrättning fordras:

1. En man som med Vetenskaplig underbyggnad och närmare kännedom, om Slöjdernas tillstånd och behof, förenar practisk fallenhet och håg att egna sig till deras förkofran.

2. Biträden för honom af en person till Mechaniska ritningars uppgörande och till renskrifning, och en annan vid undersökningars och försöks anställande i Laboratorium, samt

af tvänne Arbetare, en i träd och en i metall till hvarjehanda redskapers och kärls förfärdigande, och för att göra modeller, hvilka personer tillika skulle vara Under-Lärare i Scholan.

3. Tillgång af de förnämsta Utrikes och i Fäderneslandet utkommande Skrifter, som omedelbart angå Slöjder och Hushållning, deras tillstånd och utöfning, framstegen i dem och tillämpningar, som till deras nytta af Vetenskaperna kunna göras.

Utväg till försöks anställande, för att i smärre Scala pröfva allehanda nyttiga utgifter innan de till efterföljd föreslås; för att vid förefallande behof utfinna förenklade, förbättrade eller nya methoder och tillverkningssätt, och sådane, som ehuru på andra ställen verkstälde icke här i Riket äro kände och för att upplysa och vägleda Närings-Idkarne.

Tillfälle att, så vidt möjligt är, på stället låta göra den erforderliga försöks-redskapen, ändra och reparera den, äfvensom att förfärdiga Modeller, föreställande icke allenast sådane väsendtliga delar, som ingå i redskap och Machiner i allmänhet, och vid valet och verkställigheten, af hvilka man som mest felar, utan ock i synnerhet, nya uppfinningar och förbättringar, som lättare och säkrare i Modell kunna fattas och bedömas.

III.

Omkostnaderne för en sådan Inrättning, efter den minsta Scala den kan verkställas, för att i någon mån blifva gagnelig, och icke stadna vid ett vanmägtigt företag utan båtnad för det allmänna, men blott förstörande för den person, som sig dess utförande med nit åtager, äro af tre slag, för localen, för inredningen och för Inrättningens bedrifvande.

1. Inrättningen bör förses med en egen local der utrymme finnes, icke allenast för en Läro-Sal, för Verkstäder, Laboratorium, Förvaringsrum för Böcker, Modeller och en samling af Slöjde-producter, utan ock till Boningsrum för de nödvändigaste vid Inrättningen anstälde personer.

2. Med afseende på Inrättningens bestämmelse, att tillika vara en Schola för Ynglingar och en Rådförings-anstalt för sjelfva Närings-Idkaren fordras ock för hvardera af dessa bägge föremål en särskild tillställning.

Till första uppsättningen af en Slöjde-Schola för mellan 50 och 100 Ynglingar fordras till diverse redskaper och verktyg (hvaraf flera af samma slag måste göras) samt till rummens inredning, en summa af minst 2000 R:d.

Till en practisk Rådförings-anstalt för sjelfva Närings-Idkaren fordras deremot ett

Bibliothek, af helt annan art än de för vanliga lärdoms-yrken; Verkstäder och Laboratorie-Aparater likaledes af särskildt beskaffenhet, och ändtligen en samling af Modeller, Techniska preparat och producter; utan hvilket allt ingen ting kan företagas. Omkostnaderne derföre äro vida större än de föregående och kunna icke i hast beräknas. Med undantag af hvad som är enskildta personers tillhörighet, eger Staten ännu ingen ting annat som skulle kunna dertill användas, än de på Kongl. Modell-Kammaren uppstälde till större delen föråldrade Modeller.

3. Den årliga omkostnaden för Inrättningens drifvande blefve:

För en Föreståndare med famille, hvilken helt och hållet öfverlemnar sig åt ifrågavarande Inrättning och således icke kan hafva några andra tjenster eller befattningar, hvilket är ovilkorligen nödvändigt, lön R:d.	2000.
För ofvanbemälde 2:ne personer, Föreståndare till biträde, och för de 2:ne Arbetarne, ett arfvode af 250 R:d. till hvardera	— 1000.
Till inköp af de under II Art. 3 Mom. hörande Böcker, Redskap och Materialier för försöken, Verktyg och Materialier för Verkstaden och Scholan, samt andra tillfälliga omkostnader, ett årligt anslag, som,	
Transport	3000.

Transport 3000.

derest Föreståndaren, likt vanliga Ämbetsmän, skall kunna använda sin Lön endast till sin bärgning, och så framt han verkligen skall vara i stånd uträtta något, icke kan upptagas till mindre än . . . . 3000.

S:a B:co R:d. 6000.

Ehuru denna summa af enskilda individer icke sällan förtäres, skall den måhända likväl i allmänna omdömet synas öfverdrifven, då fråga är att använda den för ett ändamål, som i anseende till dess vigt, är, i sjelfva den Medborgare-Class, hvars nytta dermed omedelbart åsyftas, endast af några få upplyste medlemmar insedd.

Det bör åligga Föreståndaren vid ifrågavarande Technologiska Inrättning, att, vid Kongl. Landtbruks-Akademiens sammanträde på dess årliga högtidsdag uppläsa en Berättelse, om de åtgärder hvarmed denna Inrättning det förflutna året sökt verka för dess ändamål; och torde denna Berättelse i det påföljande häftet af Kongl. Akademiens Annaler böra upptagas.

Ankom den 13 Aug. 1823.

N:o 382.

Riksens Höglofl. Ständers Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-

Utskotts Betänkande, i anledning af Herr Montgomerys Memorial, om upphörande af Krigs-Akademien, m. m.

Bland de hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln gjorde Motioner, om förändringar uti Militair-Läroverken, hafva följande blifvit till gemensam behandling af Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten öfverlemnade:

1:o. Memorial af Herr Grefve Cronhjelm, Polycarpus, i hvilket yrkas, hvad och förut skall vara påtänkt, sammanslagning af Undervisnings-anstalten för Ingenieur-Corpsen, och den på Mariebergs Krono-Styckgjuteri förlagde, för Artilleriet. Såsom skäl anföres, att det sammanräknade antalet af båda Corpsernes Elever ej är större, än att det vid ett Läroverk kan undervisas; Vetenskaperna, som vid dem båda studeras, äro desamme, och deras Studium skulle säkert vinna vid, om den enhet och grundlighet åstadkommes, som onekligen skulle blifva en följd af Läroverkens sammanslagning. Ett Bibliothek kunde finnas, gemensamt för båda Corpsernas Elever; gemensamma Lärare bespara dubbla Statsanslag, och den enhet i principer vinnas, hvilken beklagligen ofta saknats vid Artilleri- och Ingenieurs-Officerares gemensamma tjenstgöring i Krig. Å dessa gemensamma högre Militair-Läroverk, egas förträfflige exempel i de Fransyske.

Sluteligen föreslås en underdånig Skrifvelse i ämnet.

Herr von Hartmansdorff, August, tillstyrker Förslaget och erinrar, att Hans Maj:t Konungen gifvit en dylik organisering åt den högre Militair-Undervisningen i Norrige, der Officerare, som söka anställning vid General-Staben, äfven begagna den.

Deremot anför Herr Franc Sparre, B. E., att detta Förslag blifvit inför Hans Kongl. Höghet Kron-Prinsen, såsom högste Befälhafvare för Artilleriet discuteradt, men att befunnits, det af ett enkelt sammanslående af dessa Läroverk, icke någon synnerlig nytta kunde uppkomma, hvarken i anseende till undervisningen eller kostnaderne, emedan bägge Corpsernas Elever skulle fordra en vidare sträckt undervisning i hvarderas särskildte, ehuru nära hvarannan liggande yrken, och emedan Ingenieur-Corpsens Läroverk endast kostar 1,200 R:d. på ordinarie Stat, hvaraf så mycket mindre någon indragning kunde ega rum, som Professoren för sin 1,000 R:d. lön är pligtig att verkställa Triangelmätningarne och för de 200 R:d., som äro anslagne till Lections-arfvoden, äfven bestrides vården af Archiverne. Deremot har man funnit sammanslagningen skulle medföra mycken olägenhet, dels i anseende till Ingenieur-Elevernes individuella förhållande, emedan de icke skulle kunna begagna Undervisningen på Marie-

berg, utan att bo på stället, dels ock hufvudsakligast, i anseende till de olika grundprinciper, som, i afseende på Corpsernas särskildta förhållande vid de bägge Scholorne nu följas, nemligen: att Artilleri-Eleverne, sammandragne från 3:ne Regementen, flytta till Marieberg och bo der oafbrutet, till dess Coursen är slutad, hvaremot Ingenieur-Eleverne endast arbeta vid Scholverket om vintren, och under sommarmånaderne öfvas och begagnas i verklig tjenstgöring vid Byggnader eller Topographiska arbeten. I stället för det enkla sammanslåendet, har uppstått en annan fråga, om, nemligen, icke alla de särskilda grenar af publika tjenster och äfven enskildta Närings-yrken, som fordra kunskaper i Mathematiska, Physiska och Chemiska Vetenskaper, skulle kunna med fördel få sine Elever underviste i en gemensam Schola, uppstäld på de principer, som den Polytechniska i Frankrike. Denna fråga har dock blifvit ansedd fordra mognad och tid, att i allt sitt sammanhang med öfriga Stats- och Uppfostrings-förhållanden betraktas, och framför allt mycken öfverläggning, för att ej brådstörtadt rubba hvad man egde, innan man med full säkerhet visste hvad man satte i stället, en försigtighet i synnerhet nödig i penningfattiga Länder, der man ej har råd att göra försök som kunna misslyckas.

I anförande den 7 Martii, har Herr Grefve Cronhjelm, emot hvad Herr Franc Sparre

yttrat,

yttrat, rörande Förslaget, att förena Artilleriets och Ingenieur-Corpsens Undervisningsverk, åter anmärkt, att större delen af de Studier som behöfvas, äro för båda Corpserne gemensamma; att vissa af de för hvardera särskilda, dock till ensidighets förekommande, böra af båda inhemtas; att då Ingenieur-Corpsens Elever äro commenderade, begagnas äfven sommarmånaderne af Artilleriets Elever till Practiska öfningar, såsom utvidgad ritning, Canongjutning, Krutprobering, Gevärstillverkning och Recognosceringar m. m.

De olika Practiska öfningarne skulle således ej vålla något afbrott i sammanbandet emellan bägge Corpsernes gemensamma Theoretiska Undervisning. Dessutom anmärker Herr Grefven, att hans Förslag icke är bundet vid Mariebergs local; fast heldre önskade han, att det förenade Institutet blef förlagdt till Hufvudstaden.

2:o. Memorial under den 3 Martii af Herr Montgomery, Gustaf, som, anseende den särskilda eller rättare sagdt enskilda uppfostran man orätt lämpar på särskilda mennisko-classer, böra gifva vika för en allmän liberal uppfostran och bildning, icke den som åstadkommer Stånds-skillnaden, delade intressen, och ej sällan delade tänkesätt för, och grundsatser om Statens bästa; tror Krigs-Akademien

på Carlberg i hög grad bära stämpeln af denna ogillade ensidighet i bildning. Att välgörandet varit åsyftningen, och att förvaltningen varit god och förbättrande, erkännes. Ensidig är dock bildningen, emedan den är endast Militairisk, och den, nödtvungen i en ålder, då fallenheten ännu icke utsagt sig. Den falska äran, flärden, fåfängan inverka tidigt, innan det är uppdagadt, om bestämmelsen är träffad eller förfelad. Man må icke säga, att en blott Militairisk uppfostran är nödig, om man skall kunna påräkna användbara Officerare och skicklige Generaler. De, som utgångne från Carlberg, banat sig en ärofull väg till högre befäl, skola erkänna, att bildningen de erhållit på Carlberg, dertill varit mindre verkande, än deras derefter fortsatta egna bemödande, att grundlägga, rotfästa, öka och utsträcka de kunskaper, de vid Krigs-Akademien blott ytligt fått inhemta. Sveriges Krigsära under Gustaf Adolph och Carlarne hade ingen Krigs-Akademi till ursprung, och bland de Franske sednare tidens stora Fältherrar, hade få erhållit endast en Militairisk uppfostran. Den skråmässiga uppfostran strider emot tidens anda och väcker känslan af en Esprit de Corps, som föranleder till en söndring och skiljaktighet från andre Stånd och Medborgs-Classer. Ändamålet bör vara motsatt, ty det är genom den allmänna föreningen ibland Statens särskildta Stånd, som den varma kraftiga Fosterlandskänslan och intellectuella, likasom den stora

Physiska styrkan hemtar sin egentligaste och orubbligaste grund. Men som alla magtpåliggande ändringar böra ske småningom, och icke förr än något bättre, icke endast är uppgifvit, utan, såsom nyttigare profvadt och godkändt, så tillstyrker väl Herr Montgomery Krigs-Akademiens upplösning, men föreslår en efter hans tanka, både mindre kostsam och ändamålsenligare uppfostrings-method för de Ynglingar, som vilja studera de Militaira kunskaperne, utan att behöfva, alldraminst vara tvungne, att åsidosätta de öfriga Vetenskaperna. Dessa vigtige fördelar kunna vinnas helt enkelt derigenom, att 2 Militair-Professorer antagas vid hvarje Universitet, samt en Militair-Assessor vid hvarje Gymnasium i Riket. På detta sätt skulle den enskilda Militaira uppfostran kunna gå i bredd med den allmänna, och Ynglingen icke tvingas att endast lära sig det, hvartill han till äfventyrs icke har anlag, utan tvertom finge han derigenom ett vidsträckt fält, för att pröfva sin fallenhet på, och välja den bana, som syntes honom lämpligast. Den Fond, som nu utgår till underhåll af Fri-Cadetter, skulle då, med en ändamålsenligare välgörenhets åsyftning, kunna användas såsom Stipendier åt medellösa Ynglingar, hvilkas fäder gjort sig dertill förtjente. Detta uppfostrings-sätt skulle sammansmälta allas intressen till ett Fosterländskt och blott en Ståndskänsla, inom få mansåldrar komma att finnas hos alla Medborgare, ehuru i verkningskrets delade i högre

och lägre Militaira och Civila befattningar, under gemensam trohet och nit för Konung och Samhället.

Skulle denna totala förändring af Militaira Undervisnings-Verket icke komma att ega rum, föreslås: 1:o Att åtminstone Krigs-Akademien må flyttas från Carlberg till en ort, som icke är så nära Hufvudstaden, att Ynglingarne, genom så många förströelser och förförelser, må ega tillfälle att försämras till deras moral och finna obehag för ett träget studium; och 2:o Att Sjö-Cadetterne måtte flyttas till Carlskrona, der de ega tillfälle att practiskt öfva, hvad de theoretiskt inhemtat, väl vetandes, att det förra är lika så nyttigt och kanske nyttigare, än det sednare.

Herr von Hartmansdorff, August, som ogillar, att i de lägre Classerne af Krigs-Akademien, de allmänna Elementer föreläsas, hvilka borde vara förut inhemtade, instämmer med Herr Montgomery i dess mening om enslighet, såsom följd af det särskildta uppfostringssättet; önskar ock Militair-Undervisningen flyttad till Universitetet, samt anslag derstädes af Stipendier, hvilket allt dock skulle, efter gjord beräkning, bespara Staten minst 8,000 R:d. årligen. Herr Hartmansdorff finner ock ett missförhållande deruti, att endast 2 eller 3 Sjö-Cadetter kunna årligen utexamineras, då likväl per medium 10 Ynglingar ingå i Sjötjensten. Ett högre Under-

visnings-Verk borde för desse gifvas i Carlskrona, der man bevisat det kända behofvet genom anstälde tactiska föreläsningar. Såsom Välgörenhets-anstalt, uppmuntrande till Krigs-Ståndet, synes Krigs-Akademien icke vara behöflig, så länge Armèen har en mängd öfvertaliga Officerare.

Herr Friherre Ankarsvärd, C. H., anser frågan om Krigs-Akademiens indragning icke kunna afgöras, utan i samband med Försvarsverkets organisation. Den Militaira undervisningen borde först inträda, då den allmänna är fullbordad, den fordrar ock intet särskildt Institut. Om ensidighet, som uppstår af denna uppfostran, hyser Herr Friherren samma tankar, som Motionären. Genom Krigs-Akademiens stiftning hafva tillfällen betagits lofvande Ynglingar, att genom conditionerande vinna understöd till Studiernes fortsättning.

Herr Franc Sparre, B. E., varnar för nedrifning af Läroverket, innan man har annat att sätta i stället. Ingen ensidig eller skråanda har uppstått af den särskilda Militair-Undervisningen. Kunskaper hafva deremot genom Krigs-Akademien blifvit allmännare hos Militairen.

Herr Hohenhausen medgifver, att hvarje uppfostran bör till en viss grad vara allmän, men om, sedan den blifvit fullbordad, man icke fästadt sig vid något visst yrke, så blir

man, så vida denna allmänna uppfostran längre fortfar, ej skicklig till något. Militairekunskaper äro nödvändiga i det utbildade skick, Krigs-systemet i Europa nu uppnått, men ännu nödvändigare blifva de hos oss, än i stora Riken, då Krigs-Theatern, i vårt couperade Land, på få ställen erbjuder användandet af stora massor, utan fordrar mindre styrka och mera enskilda insigter och skicklighet hos Befäl och Troupp.

Herr Lefrén, J. P., som vitsordar Krigs-Akademiens nytta och goda skick, förr och nu, sysselsätter sin uppmärksamhet egentligen vid tillrättavisande af vissa, som det honom synes, mindre valda talesätt i Herr Montgomerys Memorial. Till svar derå, har den sistnämnde gjort ett slutligt anförande.

Sedan Ekonomi-Utskottet således utförligt uppgifvit, hvad i ämnet hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln förevarit, anser det sig kunna kortare fatta den vidlyftiga discussion, som derefter den 15 Maji på Riddarhuset åter anställdes, och äfven föranledt sednare anföranden.

Herr Friherre Björnstjerna, Magnus, anför mot Herrar Montgomery och Hartmansdorff, att, då så många Gymnasier finnas, i Friherrens tanka, bestämde för den Theologiska bildningen, så många Apologist-Scholor för blifvande Närings-Idkares undervisning,

en Undervisnings-anstalt för Krigs-yrket icke bör synas olämplig. Att förstöra denna, vore att utbryta en länk ur kedjan. Intet af våra nu egande offentliga Undervisnings-Verk egnar sig till den oväldiga allmänna Elementar-bildning man önskar. Vid anställd analys inhemtas, att den brist som skulle uppstå, i händelse Akademien på Carlberg upphäfdes, icke för närvarande kan ersättas. *Universitetet* passar icke, ty det bör först mottaga Ynglingar af 16 eller 17 års ålder, hvilken ålder icke innehafves af $\frac{1}{4}$ Cadetter. Ferierne, dem Herr Friherren beräknat till 6 månader, kunde användas, af den förstnämnde åldern, till sjelfverksamhet, icke af Cadetten, vid 13 eller 14 år. Den Tyska Philosophien, hvilken hos den, som icke gör den till hufvudsak, har menligt intryck på begreppet, smaken och uttrycket, anses icke såsom tjenligt bildningsmedel för den blifvande Militairen. *Gymnasierne*, använda, efter Friherrens förmodan, i veckan 18 timmar till Theologi och dithörande ämnen, och endast 12 till de ämnen, som skulle kunna gagna Militairen. Gymnasisten eger för sin bildning mera frihet än Cadetten bör hafva, emedan den sednare inspecteras vid bord och i boning. *Trivial-Scholorne* skulle kunna förbindas till Militair-studierne, heldst då Wexel-Undervisningen, enligt hvad Herr Friherren förmenat, i dem blifvit införd, men Ynglingen utgår ur dem icke mera underbyggd än den, som intages på Carlberg. *Apologist-*

Scholorne skola vara otjenlige, emedan i dem icke skall läras Mathematik. Den enskilda uppfostran är ej för mannen, som ämnas till det offentliga lifvet. Ett allmänt Polytechniskt Institut skulle blifva kostsammare och ändå sedan fordra Applications-Scholor för hvarje särskildt yrke. Kostnaden till en Cadetts-utbildning, är mindre, än för en Theologiæ-Studiosus. Långt ifrån att Cadetternas antal skulle vara för stort, utexamineras årligen endast 20 till 25, ehuru afgången vid Arméen varit omkring 100 Officerare om året. Erkännande bristen vid Krigs-Akademien, men troende sådane vidhäfta alla våra offentliga Undervisnings-Verk, föreslår Herr Friherren, att Riksens Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, icke allenast låta undersöka Krigs-Akademiens nu varande skick, men äfven tillika, med alla våra offentliga Undervisnings-Verk, ifrån och med Universiteterne till och med Pedagogierne, samt sakkunnige och redlige män, till nästa Riksdag, låta utarbeta ett Förslag till deras förbättrande, samt ställande i system och sammanhang med hvarandra, så att Sveriges uppväxande generationer må kunna danas till alfvar i lynne, grundlighet i kunskaper, flit för arbetet och medborgerlighet i sinnet, så nödvändigt för ett folk, hvilket, omtänkt att följa civilisationens framsteg, vill upprätthålla sin frihet och försvara sin sjelfständighet.

Herr

Herr Hartmansdorff svarar på den del af desse anmärkningar, som rörde hans anförande. Om Cadetternas ungdom lägger hinder i vägen för Universitetets begagnande, borde det stadgas, att ingen finge blifva Officer, innan han vore 20 år. Det är åldern för Conscription, och borde vara det för Commando. Något menligt inflytande af Tysk Philosophi på Officerns tydlighet i uttryck, befaras så mycket mindre, som denne har Reglementet och Formulair att följa. Friherre Björnstjernas misstag om Gymnasiernas och Apologist-Scholornes bestämmelse rättas. Om till de 3,000 R:d. en Cadett på 5 år kostar, lägges extra utgifter för honom, och Slottets underhåll, så uppgår det till samma summa, som Herr Grefve Schwerin beräknat för en Theologiæ Studiosus. Då man ansett vissa af de kunskaper, som meddelas i de Lärda Scholorne, icke nyttige för Militairen, gör Herr Hartmansdorff uppmärksam på den grundsats, att, om de, som icke äro dertill användbare i det dagliga lifvet, men som ligga till grund för de practiska Vetenskaperne, också icke kunna till sin nytta så noga uppskattas, de likväl äro mycket värda, heldst de äro nödvändiga för öfverskådningen af menskliga angelägenheter och tingens sammanhang i det hela, samt att bildning utan dem är mer eller mindre grundlös.

Friherre Björnstjerna förklarar närmare sin tanka, och att Herr Hartmansdorff irrat

sig, då han lämpat på Universiteten, hvad Herr Friherren sagt om Gymnasierne.

Herr Lefrén, J. P., instämmer så mycket heldre i den af Herr Björnstjerna yrkade allmänna revision af Undervisnings-Verken, som Herr Lefrén varit, vid tillsyn af ett ibland dem, i tillfälle att inhemta, huru föga sammanhang emellan dem är rådande, och huru väl de tåla en ändamålsenligare reglering, samt vitsordar, att icke allenast Mathematik, men ock humaniora läsas vid Krigs-Akademien.

Herr Grefve Schwerin, F. B., upplyser sin beräkning af kostnaden för en Theologiæ Studiosus, och bestämmer föremålen för lägre och högre Läroverk. Så skola dock icke Gymnasier och Scholor vara inrättade, att de Akademiska Lärarne skola kunna fylla sin plats. Herr Hartmansdorff motsäger detta sista yttrande, heldst en betydlig förbättring skall vara verkställd genom nya Schol-Ordningen.

Till Höglofl. Ridderskapet och Adelns Protocoll den 21 Maji, har Herr Montgomery besvarat Herr Friherre Björnstjernas anmärkningar, så vidt de rörde hans Memorial af den 3 Martii. Om det är sannt hvad Friherre Björnstjerna påstått, att en olika uppfostran bör gifvas den Andlige och Krigaren, blir det dock alltid orätt, att för tidigt och utan anlagens och hågens pröfning bestämma

Ynglingen till ettdera yrket. Den jemnförelse Friherren gör emellan Lärotimmarne vid Gymnasierne och Krigs-Akademien, tyckes vara mycket ofördelaktig för de förra, om man icke dervid, med erfarenhetens vittnesbörd, kunde göra det önskadt, att öfverhopade utanläxor gagna vida mindre, än efter förståndet och tankeutvecklingen afpassade studier, och i synnerhet en uppöfvad sjelfreflexion hos de Studerande; och efter denna förutsättning torde 12 timmars studier i veckan under loppet af 5 månader (bör vara 7,) ej sällan kunna svara emot 30 timmars öfverhopande studier i veckan under loppet af 11 månader, hvilket sednare lär vara fallet på Carlberg, men hvarigenom Ynglingen blir brådmogen och hastar till målet, nemligen Fändriks-Fullmakten, utan att besinna vigten och myttan af hvad han, för att snart hinna till detta lockande mål, öfverhopande lagt på minnet, och sedan ofta icke vidare ämnar begagna och utveckla, efter som omdömet till äfventyrs blifvit mindre uppöfvadt än minnet. Också vore det icke onyttigt, om man kom litet långsammare till nämnde mål, hvarigenom följande fördelar vinnas: 1:o Hunne ungdomsvärman afsvalna och med detsamma många deraf härrörande utbrott och förhastanden förekommas. 2:o Finge tjensten derigenom mera anseende, då den med mognadens värdighet blefve utöfvad. 3:o Blefve derigenom mera likhet med den trögare civil-banan, hvarpå man icke så hastigt hedras med Kongl.

Fullmakt. 4:o Skulle kunskaperne medhinna att blifva grundligare; och 5:o Sjelfpröfningen af ens anlag vara utvecklade, och således ett säkrare val af yrke blifva möjligare. Om man derefter, i följd af utmärkande egenskaper, vunne hastigare framsteg, skulle det mera öfverensstämma både med rättvisa och billighet än om, då så mycket afseende göres på ålder i tjensten, eller åtminstone såsom förevändning begagnas, då särskilde recommendationer eller favoritskap saknas. Herr Montgomery instämmer i den af Herr Friherre Björnstjerna yrkade allmänna revision.

Mot hvad Herr Montgomery anfört, anmärker Herr Lefrén, att Läromethoden med utanläxor, är på Carlberg afskaffad; att det årliga Officers-behofvet endast till en del förses från Krigs-Akademien, är en äfven i Frankrike följd grundsats, med afseende på så väl Ynglingars inträde från andra Undervisnings-Verk, som förnämligast Under-Officers-Corpsens befordran till Officers-grad.

Herr Friherre Adlerbeth, Jacob, fäster uppmärksamheten derpå, att sjelfva namnet Universitet innebär omfattning af alla bildnings-tillfällen, och att således, vid ett sådant böra finnas Militair-Lärare. Utom annat, i hvilket Friherre Björnstjerna misstagit sig om Schol-Verkets syfte och beskaffenhet, anmärker Friherre Adlerbeth, att en från Trivial-Scholan afgående, föregifves icke hafva

flere kunskaper än den, som intages på Carlberg. I de lärda Scholorne, Gymnasium inbegripet, läres, utom annat, Latin, hvilket fordras för skrifprofven vid Akademiens, icke blott Theologiska, utan alla Faculteter, och hvilket språk, efter Friherre Björnstjernas eget medgifvande, innehåller de yppersta mönster för ett enkelt och vackert skrifsätt. Friherre Adlerbeth vitsordar Gymnasiernes goda beskaffenhet, åtminstone det han närmast känner, Linköpings, och anser den föreslagna undersökningen vara så mycket mera öfverflödig, som Kongl. Maj:t anbefalt en Revision af Schol-Verket, att hvart tredje år hållas af män, som äro sakkunnige och utöfvat yrket.

Herr Grefve Posse, C. H., medgifver väl Herr Friherre Adlerbeth, att, vid Gymnasierne icke läres endast Theologiska Vetenskaper, men ock Latin. Dock anser Grefven våra allmänna Undervisnings-anstalter, vara bristfälliga, i synnerhet i Natur-Historien, Chemi, Mathematik, Mechanik, Physik och Technologi, i hvilka stycken Utländska Läro-Verk, synnerligen Ecoles-Polytechniques-Schola hafva ett stort företräde. Före en allmän reform af Undervisnings-Verket, anser Herr Grefven den föreslagna reformen af Krigs-Akademien vara skadlig.

Herr Grefve von Platen, B. B., styrker, med det val han träffat för sine Söners upp-

fostran, att ett Gymnasium väl förbereder till Militair-yrket, men anser att Application-Undervisnings-anstalterne böra fortsätta, hvad de allmänna grundlagdt.

I anförande till Höglofl. Ridderskapet och Adelns Protocoll den 23 Maji, yttrar Herr Stjernstolpe, J. M., att en Yngling med någorlunda fattningsgåfva, och som användt flit, skall, genomgående de Lärda Scholorne, vinna mera kunskaper i allmänhet, än hvilken Cadett som heldst. Om vid Krigs-Akademien läses 11 månader och i Lärda Scholorne endast 5 (bör vara 7,) så är ock den förra coursen kortare och sednare börjad, än den sistnämnde. De öfverklagade ferierne begagnas nyttigt af den flitige, icke en gång sjelfva lärotiden af den late. Ehuru Krigs-Akademien icke kan nekas sine förtjenster om Militairers bildning, hafva ock duglige sådane från andra ställen kommit och komma. Att utan undersökning upphäfva Krigs-Akademien vore onödigt, men genom annorlunda afskaffad Militairisk undervisning, kan den framdeles blifva öfverflödig. Emedlertid önskar Herr Stjernstolpe samma allmänna undersökning, som af Friherre Björnstjerna blifvit föreslagen, och att en berättelse om alla Läroverks skick, måtte till nästa Riksdag vara färdig,

Hvad af några Ledamöter blifvit yttradt, om företrädet af den enskilda eller allmänna

uppfostran, Ynglingars förtidiga sändande till Universitetet, Informatorers beskaffenhet, m. m., hvilket väl vidrör ämnet, men icke ingår uti detsamma, anser Ekonomi-Utskottet sig icke böra upptaga.

Instämmande i öfrigt med Herr Bråkenhjelm och Herr Friherre Adlerbeth, om Militair-Lärares anställande, har Herr Grefve Cronhjelm, ehuru Grefvens Motion om dessa Lärares anställande, för närvarande blifvit af Stats-Utskottet och sedan af Rikets Ständer afslagen, hemstält, om icke samma Motion kunde, såsom en modification få åtfölja Herr Montgomerys Motion, och sedan komma under Ekonomi-Utskottets pröfning; öfver hvilken begäran dock Höglofl. Ridderskapet och Adeln icke sig yttrat, äfvensom Ekonomi-Utskottet ifrån början icke haft någon del af Herr Grefvens Memorial i förenämnde ämne. Ekonomi-Utskottet, som först handlagt detta ärende, har med större utförlighet framstält detsamma, på det, om än Riksens Höglofl. Ständer icke skulle finna sig för närvarande i tillfälle att antaga någon hufvudsaklig åtgärd, uppmärksamheten dock till denna angelägenhet må blifva kallad, och omdömena efter hand förena sig. Utskottet bör nu utsäga sitt: ehuru det är ovilkorligt sannt, att menniskan, såsom sådan, först bör uppfostras, innan dess särskildta läge i det yttre lifvet får påtänkas och förberedas, är det ock med detsamma afgjordt, att den första undervis-

ningen bör, utan biafsigter, vara rent mensklig; å ena sidan, väcka så väl de theoretiska, som practiska själskrafternes utveckling; å andra sidan, lära det positiva, som är mensklighetens gemensamma angelägenhet. Detta är grundadt inom sig sjelft, men det har ock en yttre bevisning deraf, att ingen särskild undervisning, för tidigt och utbrutet meddelad, blir grundlig, emedan den icke har något rotfäste i en förberedd allmänn själs-odling. Det är ock mindre det materiella som inhemtas, än det formella som bildar, hvilket i den första åldern förtjenar afseende. Den, som med öfvadt förståndsbruk och af grundsatser vägledd sedekänsla, träder till ett särskildt yrke, skall snart lyckas att utöfva det, och ändå i hela lefnaden följa omfattande åsigter; då deremot den, som, efter en i förtid gifven bestämmelse, blifvit afpassad, merendels endast för denna är till, utom den, ofta är en icke hemmastadd främling, som icke fattar mensklighetens allmänna föremål, icke lefver efter dess i stort föreskrifna seder, icke har nog liflig känsla för dess gemensamma behof. Förr än det särskildta yrkets tillämpade lärostycken meddelas, bör således undervisning i de med skäl kallade humaniora, vara gifven. Denna vinnes säkrast i de offentliga Undervisnings-Verken, hvilka ega en måttlig driffjäder att använda, den det enskildta huset och pensions-anstalten saknar, täflan emellan ett större antal likar. Den i Scholan

rådan-

rådande jemnlikheten, som, för ett gemensamt högre syfte, upphäft alla de tillfälliga det yttre lifvets skillnader, och det, icke blott till en viss Class inskränkta, men hela den älskvärda ungdomskretsen omfattande Broderskap, som der knytes och genom alla åldrar oafbrutet fortvarar, äro bland den offentliga undervisningens företräden, hvilka i ett constitutionelt samhälle i synnerhet böra värderas. Här vore det skadligt, såsom det äfven öfver allt är onaturligt, att, på det bildsamma ämnet truga en gifven form, hvilken ovedersägligt då har ensidighet med sig, och om Catholicismen, conseqvent men straffvärdt, enligt hvad Herr Hartmansdorff rätteligen anmärkt, redan börjar bilda Chorgossen till Prelat, är det icke mindre orätt, åt hvilket håll man ser, att, ifrån barndomen, utan pröfvad kallelse, den blifvande Militairen tillvänjes. Om icke följderne af det sist nämnde förhållandet hos oss visat sig skadliga, torde orsaken böra sökas i det fördomsfria och samhälliga i Folklynnet, Ledares och Lärares sorgfällighet att mildra Undervisnings-anstaltens ensidighet och sedan, det Nationliga i vår Krigsväsende-inrättning. Det är dock icke sagt, att den befarade ensidigheten alltid skall uteblifva, hvarföre, och då den allmänna andan, som är lifvet i en Constitutionel Stat, måst väckas och underhållas i de offentliga Undervisnings-Verken, Utskottet anser det

vara af vigt, att icke, utan der den enskilda omtankan fullt förberedt subjectet, undantag egde rum i den regel, att Statens blifvande Ämbetsmän, äfven i dess allmänna Läroverk undervisades, och således äfven Officerare, för så vidt de icke supleras af Under-Officerare, der förbereddes. Till det sistnämnde ändamålet erbjuda sig Apologist-Scholorne såsom tjenlige, heldst Löro-ämnena, enligt Kongl. Schol-Ordningens 1 Sut. 2 Cap. 1 §., äro Christendom, Välskrifning, Svenska språkets rättskrifning, Mathematik, Historien och Geographien, åtföljd af Elementar-kännedomen af Naturens alster och allmänna Phenomener, hufvudbegreppet af Fäderneslandets Lag och Statskunskap, åtföljande Svenska Historien, samt Fransyska och Tyska språken. Då samma Kongl. Författning, för lägre Lärdoms-Schola föreskrifver Christendom, Välskrifning, Svenska språkets rättskrifning, Latinska och Grekiska språken, Mathematik, samt Historien och Geographien, åtföljd af Naturens Elementar-kännedom. Och för högre Lärdoms-Schola tillägger "Theologi och Hebreiska språket, äro bland dessa stycken egentligen intet, som för den bildade Militairen är rent af öfverflödigt, utom Hebreiskan, ty Latin borde hvarje Yngling kunna för språkets, Författarnes och Romerska Historiens skull. Att Militair-Studerande lära sig något Grekiska, är, om icke mera, åsminstone prydande, och bibringar honom bekantskap med en fullkomlig Språklära, konst-termer, äfven i hans yrke

och Historien om det mäst bildade Folk. För en rätt tänkande man, anställd hvar som heldst, är det af vigt, att göra sig redo för sin tro och lära känna dess grunder; detta, utan synnerlig lärd tillrustning, heter i Lärdoms-Scholorne, såsom på Carlberg, Theologi. Vid Gymnasierne äro Läro-ämnena desamma, med tillökning af Philosophi samt Elementaira Physiken och Natural-Historien. De tvenne sednare äro för hvar och en nyttiga, och det förstnämnde, såsom vigtigast för själskrafternas utveckling, lärer ock med mindre skäl uteslutas från den blifvande Militairens sysselsättningar, som det inskränker sig dertill, att Philosophiæ Lectorn föredrager. Logik i samband med allmän Språklära, samt dessutom de Elementer af Practiska och Theoretiska Philosophiens särskildta Lärostycken, med deras tillhörande Historia och Terminologi, som kunna för Lärjungarne vara fattlige, och för deras ålders bildning tjenlige." Tidsförlusten af Läroverkens genomgående är mindre, heldst äfven år åtgå till dessa Elementaira ämnen i Krigs-Akademiens lägre Classer. Den ersättes ock rikligen af en fullständigare själs-odling och större omfattning i kunskaper.

I värsta fallet föranleder den ett uppehåll, det vi likväl böra önska, i den brådska, hvarmed en oberedd ungdom störtar sig in i Ämbetslifvets fordringar och äfventyr. Utskottet anser således, att det allmänna Läro-

Verket företrädesvis bör väljas, och att hvilkendera af dess Scholor som anlitas, den är en tjenlig Elementar-Undervisnings-anstalt för Militairen. Men, emedan skälet härtill är Läro-ämnenas allmänneliga nytta, både i deras innehåll och såsom bildnings-medel, kan Utskottet icke annat än i högsta måtto afstyrka Militair-Lärares anställande vid dessa Läro-Verk, hvilket skulle förrycka deras allmänneligt menskliga syftemål, och skulle, sedan förebråelsen, det Läro-Verken äro Seminarier för Prester, längesedan upphört att träffa, nu ådraga dem den nya, att de öfver höfvan inledde ungdom i Krigs-yrket, hvartill den ändå är nog böjd och af flere retelser lockas. Förslaget att anställa Lärare i Militair-Vetenskaperne vid Universitetet, understödjes deremot af flere skäl. Allmän anda och täflan skola i synnerhet här blifva verksamma. Universitetet innebär i sin idé och sitt namn, åliggandet att öppna alla bildnings-tillfällen. De för Lärdoms-Idkaren i allmänhet och Militairen gemensamma fundamentala Vetenskaperne, utom de öfrige, föreläsas här i sin fullständighet. Physiska Instrument-samlingar, Chemiska Laboratorier, m. fl. Apparater förefinnas, och undervisning gifves i flere Konster, lefvande Språk och Kroppsöfningar. Af allt detta kunde, med den öfriga ungdomen, Militair-Studeranden hafva gemensamt gagn, och han i det egentliga, för kunskaperne till sitt yrke, handledas af särskilde Lärare. Huruvida dock Militair-Undervisningen vid Uni-

versitetet, anställd både i Upsala och Lund, eller blott på förra stället, skulle göra Inrättningen på Carlberg, äfven i det fall, att den omformades till sin egentliga bestämmelse af Krigs-Akademi, och således högre samt applicativ Militair-Undervisnings-anstalt öfverflödig; om Krigs-Akademien och Militair-Undervisningen vid Universitetet skulle tills vidare fortfara täflande, för att gifva Utslaget om någonderas företräde; om den välgörenhet, Carlberg bereder medellösa Föräldrar, genom kostnadsfri uppfostran åt deras Barn, kunde ersättas genom Stipendier och andre förmåner åt Militair-Studerande vid Universitetet, äro magtpåliggande frågor, hvilka fordra en så mycket grundligare undersökning, som intet i Motionerne till en sådan blifvit förberedt, och det vore obetänksamt, att, utan bättre ersättning, upphäfva Krigs-Akademien, hvilken, enligt sakkunniges, och ibland dem Herr Sparres vitsord, betydligen bidrager till en större kunskapshåg och insigt bland Militairen, än före dess stiftning egde rum.

Då ock Utskottet icke kan anse så beskaffad enkel sammanslagning, som den Grefve Cronhjelm föreslagit af Ingenieur-Corpsens och Artilleriets Undervisnings-anstalter, vara att nu företaga, fastmer en Militair-Verkens Centralisering, dervid alla enskilda applicativa delar, förknippade i en högre enhet, visar sig mera önskansvärd; men till ett så vigtigt företag, hvilket ock, enligt Herr Grefvens

önskan, förde de nämnde Corpserne närmare hvarandra, ingen plan är gifven, men för verkställigheten bör vara moget eftertänkt, anser sig Utskottet böra föreslå Riksens Höglofl. Ständer, att till Kongl. Maj:t ingå med underdånig anhållan, det täcktes Konungen låta genom sakkännare undersöka Militair-Undervisnings-Verket i hela dess omfattning, hvarefter de ock egde, att sig yttra om beskaffenheten af den till Militairens egentliga yrke förberedande Undervisningen, lämpligheten af Militair-Lärares anställande vid Akademierne, behofvet af Applications-Scholor för de scientifike Corpserne, desse Läroverks organisation till särskilda Scholor eller till en Central-Inrättning m. m., hvarefter och sedan allt blifvit bragt till ett fullständigt Förslag, Kongl. Maj:t, så väl med afseende på sakens beskaffenhet såsom National-angelägenhet, som den förändring af Fonder och anslag, deraf kan föranledes, torde täckas inhemta Ständernas tanka härom vid nästa Riksdag. Att utsträcka denna undersökning så vidt Herr Friherre Björnstjerna yrkat, lärer så mycket mera blifva öfverflödigt, som den af Kongl. Maj:t i Schol-Ordningen anbefalda Revision af Elementar-Läroverken, tvifvelsutan dessförinnan kommer att sammanträda.

Då de uti ingressen till detta Betänkande upptagne Motioner och särskildte anföranden alla innefatta framställningar, ensamt åsyftande förändring uti Militaira Läroverken och

deras organiserande på det för den Militaira bildningens fullkomnande mäst tjenliga sätt, och detta ämne nu utaf Ekonomi-Utskottet, till hvars behandling det ock egentligen lärer höra, blifvit afhandladt och besvaradt, anser Stats-Utskottet sig icke behöfva att häröfver tillägga något yttrande; och öfverlemnas ärendet nu till Riksens Höglofl. Ständers eget bepröfvande.

Stockholm den 30 Julii 1823.

Ankom den 13 Aug. 1823.

N:o 383.

Rikets Höglofl. Ständers Stats- och Banco-Utskotts Betänkande, i anledning af väckt fråga om Låne-understöd af allmänne medel för Hamnbyggnaden uti Ystad.

Riksdags-Fullmägtigen för Ystad, Herr Commerce-Rådet Hemberg, har uti till Vällofl. Borgare-Ståndet ingifvet, och derifrån till Stats- och Banco-Utskotten remitteradt, Memorial, hemstält, att ett Lån af 20,000 R:d. B:co måtte från Banco- eller Riksgälds-Verken blifva beviljadt Staden Ystad, till fyllande af bristen i de betydlige kostnader, som blifva för ett fullständigt fullbordande af den företagna Hamnbyggnaden derstädes nödige,

med samma förmån af 4 procents ränte- och 2 procents Capital-afbetalning, som flera andra Verk och Inrättningar fått tillgodonjuta, och emot erbjuden säkerhet, förutan Stadens Äldstes med ansvarighet en för alla och alla för en undertecknade revers, äfven af Inteckning uti de Staden enskildt tillhörige jordegor, i värde vida öfverstigande Låne-Summan.

Genom de af Landshöfdinge-Ämbetet i Malmöhus Län, uppå begäran af Ystads Borgerskaps Äldste, meddelade, och för Utskotten upptedde intyganden, hafva Utskotten inhemtat, att, efter det Ystads Borgerskap allt ifrån år 1796 varit omtänkt att åstadkomma en för behofvet tjenlig och högst nödig Hamn-Inrättning vid Staden, samt underdånig anmälan derom hos Kongl. Maj:t blifvit gjord, och en utaf sedermera aflidne Herr Öfverste-Lieutenanten af Lidströmer för en sådan Hamnbyggnad uppgjord plan, vunnit Kongl. Maj:ts Nådiga stadfästelse, arbetet dervid blifvit begynt år 1803, sedan Kongl. Maj:t Nådigst beviljat ett allmänt understöd af 20,000 R:d. uti Riksgälds-Sedlar, att utgå på 10 år, med 2000 R:d. årligen, hvilket understöd likväl i så måtto blifvit ökadt, att detsamma de sista åren utgått i Banco, så att hela sammanräknade beloppet utgjort 16,666 R:d. 32 sk. B:co; att med detta understöd och med Stadens egna, tid efter annan ökade, tillgångar, Hamnarbetet blifvit fortsatt till år 1816, då Byggnaden

enligt

enligt den fastställde planen ansågs vara full färdig, sedan kostnaden derföre uppgått till en summa af 78,466 R:d. 32 sk. B:co; men att tvänne år derefter knappast voro förflutne, innan det befanns att hamnen dagligen uppgrundades, oaktadt tvenne Mudder-verk oupphörligen begagnades, då årstiden sådant medgaf; att till afhjelpande af detta onda, som med fullkomlig förstöring hotade det redan med så mycken kostnad verkstälda arbetet, en ytterligare byggnad funnits nödig från vestra sidan af Landet, dels med pålverk och vattenportar, dels ock med nedsänknings-kistor, hvarförutan det ena inloppsgalret Nord-Nord-Väst och Syd-Syd-Ost skulle med tvenne stycken nedsänknings-kistor igenstängas, hvarigenom hela hamnen blefve kringbyggd; att, efter en af Kongl. Förvaltningen för Sjöärenderna gillad och godkänd plan, denna byggnad blifvit påbörjad år 1819 och derefter fortsatt med en uppå det redan deraf fullbordade använd kostnad af 38,800 R:d. B:co, så att hela Hamnbyggnads-kostnaden för till närvarande tid verkstäldt arbete, uppgår till 117,266 R:d. 32 sk. B:co; hvarförutan ännu ytterligare 53,924 R:d. B:co, enligt öfver återstående arbeten af Herr Major Mechanicus Polheimer uppgjordt kostnads-förslag, till Hamnbyggnadens fullkomliga iståndsättande efter den fastställde planen erfordras; att denna kostnad icke blifvit ansedd kunna af Ystads Borgerskap utan Lånebiträden åstadkommas, i

anseende till de flera publika och kostsamma Byggnader Staden i sednare åren måst vidkännas; att Ystads Hamn är till sitt läge, och den säkerhet, med hvilken Fartyg der kunna öfvervintra, högst fördelaktig, äfven derföre, att den bland Skånska Hamnarne sednast tillfryser och tidigast för Sjöfarten är öppen, hvadan ock Post-Jagts-farten emellan Ystad och Stralsund, den sena årstiden, är verkställbar; att denna Hamns allmänna nytta således är fullkomligen erkänd, men att det hela af Hamnbyggnaden måste fullbordas efter uppgjorde planen, för att uppfylla ändamålet, och trygga det redan nedlagda kostsamma arbetet, samt, för framtiden bereda all den säkerhet, som af localen kan påräknas, under det Hamnen årligen göres djupare, och uppgrundningar, härflytande af vissa vindar, förekommas, samt att sluteligen, hvad den säkerhet för Låne-biträdet som af Staden blifvit erbuden, beträffar, Landshöfdinge-Ämbetet för sin del ansett en sådan säkerhet vara tillräckeligen förvarad genom Stadens Äldstes Revers, enär den å Borgerskapets vägnar utgifves och underskrifves af en för alla och alla för en, heldst då, i fall Inteckning tillika skulle sättas i fråga, en sådan icke kunde utsträckas till Stadens donerade jord, och icke utan medgifvande af alla dem, som inom Stadens Territorium äro jordegare, beviljas.

Desse sålunda vundne upplysningar, om förhållandet med Hamnbyggnaden i Ystad,

hafva Utskotten ansett sig böra härigenom äfven inför Rikets Höglofl. Ständer framlägga, såsom innefattande och utvisande de skäl och anledningar, hvilka föranledt Utskotten, att, med afseende å nödvändigheten af Hamnanläggningens i Ystad snara fullbordande på ett emot ändamålet svarande sätt, samt de betydliga kostnader Ystads Borgerskap redan af egne medel nedlagdt å detta företag, hvilket äfven för Rikets Sjöfart och Handel i allmänhet måste anses vara af betydlig vigt, vördsamt föreslå, det Ystads Borgerskap, för fullbordandet af Hamn-anläggningen derstädes, må, af de medel, hvilka Rikets Ständer vid allmänna Finance-Regleringen, utan förökning af den beräknade Sedelstocken, bestämma såsom Fonder för dylika anslag, erhålla ett Lån af 20,000 R:d. Banco, emot afgifvande af Borgerskapets Äldstes, å Borgerskapets vägnar, med ansvarighet en för alla och alla för en, undertecknade förbindelse, att för denna Låne-Summa erlägga årlig ränta efter den beräkning deraf, som kommer att blifva gällande för de Statens upplåningar, hvilka vid denna Riksdag kunna blifva beslutne, samt derjemte af 2 procents afbetalning å Capitalet hvarje år, till dess detta varder till fullo godtgjordt.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Ankom den 14 Augusti 1823.

N:o 384.

Rikets Höglofl. Ständers Stats- och Banco-Utskotts Betänkande, i anledning af väckt fråga om förändrade vilkor för det af Rikets Ständer vid sistlidne Riksdag beviljade Låne-anslag till Consistorium i Calmar, för uppbyggandet af ett Gymnasii- och Scholæ-hus derstädes, äfvensom om tillökning af detta anslag.

Till Stats-Utskottet har Kongl. Maj:t, medelst remiss af den 26 sistl. Martii, i Nåder täckts öfverlemna en från Consistorium i Calmar i underdånighet afgifven Skrifvelse, tillika med det från Uppfostrings-Committéen infordrade underdåniga Utlåtande deröfver; enligt hvilka Handlingar, Consistorium finnes hafva hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmält, att, till bestridande af kostnaden för uppbyggande af ett Gymnasii- och Scholæ-hus i Calmar, enligt den af Kongl. Maj:t gillade plan och ritning, erfordrades en summa af 30,000 R:d. B:co, hvaraf tillgång endast funnes till 23,000 R:d., genom det af Rikets Ständer år 1818 beviljade Banco-Lån, då den nu varande Byggnads-Cassan, såsom utgörande blott 5,102 R:d. 26 sk. 10 r:st. B:co, måste upptagas till

andra föremål, och således 5,000 R:d. brista, samt att för räntornes utgörande å förenämnde beviljade Banco-Lån inga säkra utvägar finnas, då Byggnads-Cassans inkomster nästan alle äro tillfällige, och, på sådant sätt mentagne, hvarken för detta eller andra nödvändiga behof skulle blifva tillräcklige; utaf hvilken orsak äfven Consistorium icke kunnat förbinda sig, att, enligt Banco-Fullmägtiges fordran, såsom för Proprie Skuld ansvara för nämnde räntas ordentliga betalande; och sedan Consistorium sålunda fullgjort sin pligt att detta allt i underdånighet tillkännagifva, har Consistorium i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t i Nåder måtte täckas afhjelpa hindren för en så angelägen och af behofvet högt påkallad Byggnads verkställande, som icke på lång tid skulle kunna företagas, utan erhållande af ett ytterligare Låne-understöd, stort 5,000 R:d., samt hela Låne-summans räntefria begagnande, för åtminstone 5 à 6 år.

Då Banco-Utskottet äfvenledes fått ifrån det Högv. Preste-Ståndet emottaga remiss af den Motion, Riksdags-Fullmägtigarne från Calmare Stift, Herrar Prostarne Fornander och Wahlbom, framstält till vinnande af enahanda beviljande af Rikets Ständer i afseende på Gymnasii- och Scholæ-hus-Byggnaden i Calmar, som dem, hvilkas oundvikliga nödvändighet Consistorium i underdånighet hos Kongl. Maj:t anmält; hafva begge Utskotten ansett

sig böra gemensamt behandla den väckta frågan om ytterligare anslag af 5,000 R:d., såsom tillökning uti det år 1818 beviljade Låne-biträdet; och enär någon särskild tillgång, såsom säkerhet för det begärde tillökade Låne-anslaget, icke blifvit uppgifven, samt den, som vid sistlidne Riksdag uppgafs till Pantförskrifning för det då såsom tillräckligt antagne Lånets återbetalning, bestående uti de till Byggnads-Cassan för Lärohusen i Stiften, enligt så väl allmänna Författningar som särskilda Kongl. Maj:ts Nådiga tillåtelser, inflytande inkomster, nu förmäles icke kunna ens lemna tillgång till ränte-betalning de första åren; hafva Utskotten, som äfven i allmänhet ansett dylika Låne-biträden, som det ifrågavarande, mindre lämpelige att från Rikets Ständers Bank meddela, såsom med dess egentliga egenskap icke öfverensstämmande; så mycket mindre funnit skäl att tillstyrka förökandet af det Calmare Consistorium beviljade Låne-anslag.

Beträffande åter den väckta frågan om ändring af det, som år 1818 af Rikets Ständer föreskrefs, i egenskap af vilkor för utbekommandet af då beviljadt Lån; hafva Utskotten samfält funnit detta ämne, såsom beträffande endast Förvaltnings-sättet af Banken, och ett tillbörligt iakttagande af dess nödiga säkerhet, tillhöra Banco-Utskottets enskilda behandling; och detta Utskott får ock deröfver framdeles afgifva särskildt Utlåtande;

men hvad förenade Utskotten nu anfördt, varder Rikets Höglofl. Ständers ompröfning vördsamt underställdt.

Stockholm den 8 Augusti 1823.

Ankom den 14 Augusti 1823.

N:o 385.

Rikets Höglofl. Ständers Stats- och Banco-Utskotts Betänkande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående Låne-understöd för Städerne Norrköping och Borås.

Samtelige Riks-Stånden hafva till Utskotten remitteradt följande:

(Se Kongl. Proposition 1 Saml. 1 B.)

Derjemte hafva äfvenledes blifvit till förenade Utskotten remitterade 2:ne af Riksdags-Fullmägtigerne för Städerne Norrköping och Borås inom Vällofl. Borgare-Ståndet, hvar för sig väckte Motioner, om beviljande af de ifrågavarande Låne-biträdena, uppå de vilkor, som kunna finnas tjenlige, så väl för säkerheten af en ordentlig och ofelbar återbetalning, som ändamålet af Städernes snara återuppbyggande och återkommande välstånd.

Fullkomligen erkännande vigten af de skäl, som föranlåtit Kongl. Maj:t att till Rikets

Ständers behjertande framställa nödvändigheten af ett åt de brandskadade Innevånarne uti Norrköping och Borås meddeldt allmänt understöd, hafva Utskotten äfven för sin del ansett sig böra vördsamt tillstyrka, att ett sådant måtte af Rikets Ständer beviljas, genom Lån, som af de medel, Rikets Ständer, i anledning af det förslag derom, Utskotten afgifvit, bestämma såsom för dylika ändamål tillgängeliga, skulle komma att utgå till de summor; hvilka Utskotten, efter inhemtade upplysningar, förmoda kunna vara för de nödvändigaste behofven tillräckeliga, eller 200,000 R:d. B:co för Norrköping, samt 100,000 R:d. för Borås Stad; och, i afseende på sättet för dessa Låns utgifvande och vilkoren dervid föreslå Utskotten:

1:o Att den sålunda beviljade Låne-summan kommer att under loppet af nästkommande år 1824 och 1825 successive blifva tillgängelig till utbetalning, efter här nedan stadgade grunder, med en hälft om året.

2:o Att af den för Norrköping anslagne Låne-summa, 30,000 R:d. måtte afsättas, att under loppet af år 1824 successive utgå; för återuppbyggande af Stadens afbrände publika Byggnader; för hvilket belopp, hvarå ränta och afbetalnings-vilkoren komma att blifva lika som för de öfriga Lånen, Borgerskapets Äldstes, å Borgerskapets vägnar, med ansvarighet

righet en för alla och alla för en, afgifne förbindelse särskildt bör aflemnas.

3:o Att fördelningen af den öfrige beredde Låne-tillgången, och anvisandet af den i öfverensstämmelse dermed beviljade Låne-summan, till uttagning af den Låntagande, må tillhöra, för Borås, Magistraten och Borgerskapets Äldste, samt för Norrköping den Committée, hvilken Staden önskat måtte blifva för detta ändamål förordnad, och bestående, under Landshöfdingens i orten Ordförande, af en Stadens Borgmästare, 2:ne Rådmän, 2:ne Adelsmän, 2:ne Ofrälse Ståndspersoner, samt 4 af Borgerskapets Äldste, alla i Staden boende, hvarförutan äfven en Ledamot i denna Committé bör af Rikets Ständers Fullmägtige i det af deras Penninge-Verk, som med Lånens utgifvande får befattning, förordnas att särskildt iagttaga det allmännas, af Lånens fördelning beroende, rätt.

4:o Att, vid denna fördelning, det må ligga de Auctoriteter, som den enligt det förutgående kommer att verkställa, att särdeles afse, förutan den nödiga säkerheten, jemnväl att Låne-understöden företrädesvis utlemnas till dem, som deraf i synnerhet kunna vara i behof; samt att inga andra än egare af afbrända Tomter må blifva af Låne-förmånen delagtige; och de, som sålunda erhålla Lån, tillförbindas att å deras Tomter uppföra Boningshus, Verkstäder eller andra Byggnader,

i öfverensstämmelse med den af Kongl. Maj:t för hvardera Staden fastställda Plan och Byggnads-Ordning, samt att, sednast inom Fem år från Lånens första utgifvande, eller före 1820 års slut hafva fullbordat och Brandförsäkrat den byggnad, till hvilken Lån blifvit försträckt, vid äfventyr att Lånet i annat fall genast måste inbetalas.

5:o Att den Lånsökande bör, såsom vilkor för Lånets erhållande, aflemna alla de Documenter, vederbörligen affattade, hvilka erfordras till säkerhet af första Inteckningen uti den afbrända Tomten med den åbyggnad, som derå uppföres, i mån af dennas fullbordande.

6:o Att, förutan den sålunda beredde säkerheten för fullgörande af de betalningar, som hädanefter nämnas, äfven Magistraten och Borgerskapets Äldste i Borås, samt i Norrköping den tillförordnade Committéen, böra vara derföre särskildt ansvarige, intill dess att, efter fulländad byggnad å de Tomter, hvarå Lån erhållits, samt verkställd åbyggnadens brandförsäkring, Säkerhets-Handlingarne, å nyo öfversedde och i fullständigt skick bragte, blifvit öfverlemnade till det Rikets Penninge-Verk, som med Lånens utgifvande får befattning, och af detsamma godkände.

7:o Att 3 procents årlig ränta å hvarje Låne-summa må genast från utgifvandet beräknas och erläggas, men ingen afbetalning å Capitalet under 5 år, från och med år 1824 ega rum.

8:o Att efter nämnde 5 års förlopp, af alla dem som ej uppföra Stenhus, 6 procent af hvarje primitivt Låne-Capital må ovägerligen hvarje år erläggas, hvarifrån först afräknas 3 procents ränta å den för hvarje gång återstående Låne-summan, och resten anses såsom å Capitalet afbetaldt, intill dess detta till fullo blifvit inbetalt. Utaf dem åter som uppfört Stenhus, må det erhållna Låne-biträdet i 12 års tid få begagnas, innan den här nu stadgade Capital-afbetalnings skyldighet vidtager.

Dock varder detta allt Rikets Höglofl. Ständers upplysta ompröfvande vördsammeligen underställdt.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Ankom d. 14 Aug. 1823.

No 386.

Rikets Höglofl. Ständers Stats- och Banco-Utskotts Betänkande, i anledning af väckt fråga, om understöd af allmänna medel, eller Låne-bidrag, till uppförande af ett nytt Scholæ-hus i Örebro.

Genom Memorial, som från det Högv. Preste-Ståndet blifvit till Utskotten remitteradt,

har Herr Professoren Doctor Thyselius framstält det Förslag, att, till uppförande utaf ett nytt Läro-hus för den så kallade Carolinska Scholan i Örebro, å den Tomt, som till Scholan blifvit af Kongl. Maj:t och Kronan öfverlåten, och hvartill enligt kostnads-förslag skulle erfordras en summa af omkring 17,000 R:d. B:co, Rikets Ständer måtte, derest tillgångar icke funnes inom det för publike byggnader i Landsorterne faststälde Stats-anslag, hvaraf Scholan kunde blifva med något understöd af Rikets Ständers bevågenhet ihågkommen, bevilja ett Lån från Rikets Ständers Bank af högst 10,000 R:d. B:co, emot lindrigaste Intresse och afbetalnings-vilkor, hvaremot då likväl nöjaktig säkerhet äfvenledes borde, före Lånets emottagande ställas.

Som enligt föreskrifterne uti Kongl. Schol-Ordningen af den 18 Oct. 1820, 2 Sect. 1 och och 3 Cap., huru Läro-hus skola byggas och de till hvarje Stifts Byggnads-Cassa anslagne medel ingå, de tillgångar redan finnas vara bestämdt anvisade, af hvilka uppbyggandet af ett nytt Scholæ-hus i Örebro bör bestridas; alltså, och då ändamålet af denna nybyggnads snara företagande och fullbordande, hvilket genom det sökta Låne-biträdet skulle vinnas, således icke kan anses såsom annat, än en Örebro Stads eller Strängnäs Stifts enskilda angelägenhet; men det icke finnes tillräckeligen upplyst, att Staden eller Stiftets Byggnads-Cassa saknar medel att detta ända-

mål, utan fremmande understöd eller Låneförskott, befrämja; ej heller finnes vara uppgifvet, hvarken de tillgångar, deraf Lånets återbetalning kunde vara att påräkna, eller ens den Auctoritet, som skulle Lånet uttaga, och för dess gäldande blifva ansvarig; så finna Utskotten sig icke ega anledning att, å den gjorde Motionen, om anslag för uppbyggandet af ett nytt Scholæ-hus i Örebro, tillstyrka bifall. Hvilket allt dock Rikets Höglofl. Ständers omprövfvande vördsammeligen underställes.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Ankom den 14 Aug. 1823.

N:o 387.

Rikets Höglofl. Ständers Stats- och Banco-Utskotts Betänkande, i anledning af väckt fråga, om anslag af Låne-biträden till understöd för Kyrkobyggnader uti Kumla och Halsbergs, Tvings, Herrestads och Jemjö Församlingar.

Inom Högv. Preste-Ståndet hafva särskilde Motioner blifvit väckte, af Herr Prosten M. Sundius, om meddelande af ett Banco-Lån stort 6,000 R:d. för den förestående nybyggnaden af Tvings Församlings Kyrka uti Lunds Stift, Blekings Län och Medelstads Härad,

emot samma ränte- och afbetalnings-vilkor, som för Fastighets-Lån i allmänhet äro bestämde, och af Herr Professoren m. m. Doctor Franzén, om beviljande af enahanda förmån för Kumla och Halsbergs Församlingar, utaf hvilka den sednare redan förehade, och den förra snart skulle begynna en ny Kyrkobyggnad; varandes likväl någon viss bestämd summa för det härtill nödigt ansedde Lånet, dervid icke uppgifven; äfvensom likaledes inom det Hederv. Bonde-Ståndet, Riksdags-Fullmägtigen från Bohus Län, f. d. Talemannen Lars Olsson väckt fråga, om utläning från Banken af 3,000 R:d., emot 4 procents ränta och skyldighet att efter 2:ne års förlopp afbetala $\frac{1}{6}$ årligen, till företagande af en nödig Kyrkobyggnad uti Herrestads Församling af Götheborgs Stift, hvartill Församlingsboerne för närvarande skulle sakna erforderlige tillgångar; samt Riksdags-Fullmägtigen Olof Månsson från Blekinge Län begärt, det måtte ett Låne-anslag från Banken af minst 8,000 R:d. beviljas Jemjö Socken uti Lunds Stift, emot Socknemännens gemensamma förbindelse, att derföre erlägga 4 procents ränta samt 2 procents afbetalning å Capitalet, på det att oförtöfvadt måtte kunna företagas den Kyrkobyggnad som inom samma Socken vore nödvändig, och för hvilket arbete, kostnaden, enligt uppgjordt godkändt förslag, skulle uppgå till en summa af 3,000 R:d. Banco.

I anledning af alla dessa till förenade Utskotten remitterade Motioner, hafva Ut-

skotten, som icke funnit några särskilde omständigheter, i afseende på den ena eller andra af de väckte frågorne, hafva förekommit, ansett sig lämpeligen kunna uti ett gemensamt Utlåtande sammanfatta de yttranden, som det åligger Utskotten att afgifva, och då Utskotten ej, i afseende på någondera af de omförmäldte Församlingar, funnit behöfligheten af ytterligare allmänt understöd, utöfver det, som vanligen af Kongl. Maj:t, uppå derom gjord underdånig ansökning, beviljas, bestående uti rättighet till insamlande af bidrag genom Stambok och Collect öfver hela Riket, vara på något sätt styrkt, samt det dessutom förekommit Utskotten otvifvelaktigt, det Jordegarne inom Församlingarne, hvilka skyldigheten till Kyrkobyggnad egenteligen åligger, icke kunna sakna flera vida lämpligare tillfällen, att, antingen hvar för sig eller samfällt, emot den säkerhet, som för Banco-Lånet velat ställas, bereda sig tillgång till Lån af enskildes Capitaler, eller, derest ett af Utskotten förut gjordt Förslag vinner Rikets Ständers bifall, äfven af de Bankens Fonder som till utlåning emot Fastighetspant komma att användas, hafva Utskotten icke funnit anledning att tillstyrka Rikets Ständer, att i dessa förutnämnde afseenden bevilja några särskildte Låne-anslag.

Hvilket allt jemte en Ledamots särskildta mening Rikets Höglofl. Ständers ompröfvande vördsammeligen underställes.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet uti Rikets Höglofl. Ständers Stats- och Banco-Utskotts sammanträde den 8 Augusti 1823.

S. D. Riksdagsmannen Carl Bergman, som var af skiljaktig tanka från Pluraliteten i afseende på beslutet, rörande de väckte frågorne om anslag af Låne-biträden till understöd för Kyrkobyggnader uti Kumla och Halsbergs, Tvings, Herrestads och Jemjö Församlingar, yttrade, enligt sedermera inlemnat skriftligt anförande: "Vid flera tillfällen äfven denna Riksdag, hafva betydliga Låne-understöd blifvit beviljade andra Näringar och företag, men icke något åt Allmogen. Här är fråga om bidrag till Kyrkobyggnader, och beloppen sökas icke större, än till några Tusende R:d. Utom de gällande skäl Motionerne innefatta, synes det mig vara högst obilligt, att neka ett bistånd åt Allmogen, som här i tvänne aflägsna Provinser eljest torde komma, att en hel generation vidkännas svåra olägenheter, derest icke den hjelp nu lemnas, som så anspråkslöst blifvit begärdt. Man bör dessutom besinna, att ingen förlust är att befara. Socknarnes innevånare ansvara ju, en för alla och alla för en, för både Capital och ränta. Det beror på Utskotten, att föreslå sådane betalnings-vilkor, som finnas lämplige. Talmannen Lars Olsson har för den ena Kyrkobyggnaden

naden icke äskat något långt anstånd. Den fruktan jag hört yttras för præjudicat, försvinner utan tvifvel då säkerheten i första rummet öfverväges, och det alltid beror på Riksens Ständer att noga pröfva de olika skäl och omständigheter, som vid hvarje sådan fråga kunna åberopas. Det är tungt att erfara, hurusom man alltid vill fästa minsta afseendet på de låneansökningar Allmogen nödgas göra; Och jag hade för min del trott, att de föremål, som äro i fråga, nemligen förfallne Tempels återuppförande skulle äfven i religieust afseende förtjena någon uppmärksamhet. Vid hållne Banco-revisioner lärer den upptäckt vara gjord, att så beskaffade lån tillförene blifvit beviljade. Vördsamt anhåller jag att denna min Reservation må få Betänkandet till Rikets Ständers Plena åtfölja."

Uti detta yttrande instämde Riksdagsmännerna Pehr Andersson från Hallands Län, Johannes Anderssons från Skaraborgs Län samt Anders Nilson från Wermlands Län; Och skulle, enligt det gjorda förbehållet, detta yttrande åtfölja Betänkandet till Rikets Ständer.

Ut Supra

Ex Protocollo

J. M. Spens.

Ankom den 14 Augusti. 1823.

N:o 388.

Rikets Höglofl. Ständers Stats- och Banco-Utskotts Utlåtande, i anledning af väckt fråga, om Lån af allmänna medel till Intressenterna uti Röna Koppargrufva i Fryksdals Härad af Wermelands Län.

Inom det Vällofl. Borgare-Ståndet har Herr Christ. Beckman, genom Memorial, som till Stats- och Banco-Utskotten blifvit remiteradt, framställt Interessenternes, uti Röna Koppargrufva i Östmarks Socken af Fryksdals Härad och Wermelands Län, anhållan om ett Banco-Lån stort 10,000 R:dr Banco till bestridande af de oundgängeligaste kostnaderne för ett fortsatt bedrifvande af arbetena vid omförmälde Koppargrufva, hvilken, så i anseende till den särdeles rikhaltigheten af hittils derstädes upptagen malm, som andre dervid förekommande omständigheter syntes lofva betydlig, så allmän som enskild, fördel af anläggningen; hvaremot Interessenterne erbjudit sig, att till säkerhet för ett dylikt Lån, lemna Inteckning i fast Egendom, samt erlägga 4 procents ränta och 2 procents årlig afbetalning å Capitalet.

Förenade Utskotten, som uti tillförene afgifvet Utlåtande, angående Fastighets- och

Odlings-Lån, bilagdt Utskottens Betänkande rörande Finance Regleringen, hemställt att utlåning emot fastighets-pant å nyo må komma att ega rum af det som i afbetalning å de äldre Fastighets-Lånen årligen inflyter, och, såsom vilkor för denna utlåning äfven Alternativt föreslagit enahanda vilkor, med dem, hvilka för Lånet till Röna Koppargrufvas Interessenter blifvit begärde; hafva, då Utskotten ej kunnat fatta bemälde Interessenters erbjudande af säkerhet, genom Inteckning i fast Egendom annorlunda, än såsom afseende andre Interessenternes tillhörigheter af sådan egenskap, än sjelfva Grufve-andelarne, hvilka dertill ingalunda kunna anses lämpelige, icke ansett sig behöfva, att, i anledning af den gjorda motion, nu meddela annat Utlåtande, än att, derest Rikets Ständer skulle finna skäligt att antaga det af Utskotten, uti deras ofvannämde Utlåtande, framstälde förslag, med godkännande af det deruti anförda andra alternativ för Låne-vilkoren, det ej kan förmenas Interessenterne uti meranämnde Koppargrufva, att, efter stadgad ordning, sjelfve bereda sig delagtighet i de anslagne Låne-tillgångarne, utan att Utskotten för sin del kunna finna anledning, att för dem i detta afseende föreslå någon serskild förmånsrätt framför andre Fastighets-egare; eller att, i händelse Rikets Ständer antingen icke skulle bifalla utgifvandet af Fastighets-Lån, eller ock godkänna de i första Alternativet föreslagne Lånevilkoren, tillstyrka beviljande af

en fördel för ofta omförmälde Interessentskap, hvilken icke ansetts böra öfrige Rikets Innevånare tillkomma.

Stockholm den 8 Augusti 1823.

Ankom den 14 Aug. 1823.

N:o 389.

Rikets Höglofl. Ständers Stats- och Banco-Utskotts Betänkande, i anledning af väckt fråga, om Lån af allmänna medel till anläggande af en Hamn vid Wadstena Stad.

Genom till Vällofl. Borgare-Ståndet ingifvet, och derifrån till Utskotten remitteradt, Memorial, har Riksdags-Fullmägtigen för Wadstena, Herr P. U. Huldberg, framstält Borgerskapets uti nämnde Stad anhållan, om ett Lån af allmänna medel till ett belopp af 10,000 R:dr B:co på 30 år och emot 3 procents ränta, för att dermed uti Staden anlägga en hamn, som vid hela denna sidan af den nu genom Götha Canal så vigtig blefna Insjön Vettern för närvarande saknas, och som, ehuru den med den föreslagna summa icke skulle kunna göras i stort, dock ofelbart komme att medföra mycken nytta. Vid förehafvande af detta ärende hafva Utskotten funnit det icke vara uti Motionen på något sätt omförmäldt,

hvad art af säkerhet för den sökte Låne-summan som Staden skulle kunna vara uti tillstånd att ställa, ej heller i någon måtto uppgifvit eller styrkt, hvarken att ifrågavarande summa af 10,000 R:d. vore tillräcklige för utförandet af en sådan Hamnbyggnad, hvaraf någon väsendtlig fördel, så för Staden och omkringliggande Landsort, som för segelfarten uppå sjön Wettern, vunnes; ej heller att, derest sådant icke skulle kunna, förmedelst det nu begärde Låne-anslaget, åstadkommas, Stadens Borgerskap vore betänkt uppå och villigt till, att likafullt besörja ofelbar verkställighet af företaget. Och finna Utskotten sig, så väl i anledning häraf, som med afseende derå, att det allmänna penninge-väsendet ej måtte utan högsta nödvändighet, ytterligare än som hittills skett, blifva uti enskilde företag inblandadt, icke kunna annat än vördsammeligen afstyrka det sökte Lånebiträdet, hvilket dessutom synes vara af den mindre betydlighet, att i fall en derigenom tillvägabringad Hamnbyggnad vore af synnerlig vigt för Staden och Orten, detsamma otvifvelaktigt genom enskilde biträden lärer kunna anskaffas.

Hvilket dock Rikets Höglofl. Ständers ompröfvande vördsammeligen underställes.

Stockholm den 8 Augustii 1823.

Ankom den 14 Augusti 1823.

N:o 390.

Utlåtande, öfver gjorde anmärkningar vid dess yttrande om Stats-Regleringen under Riks-Statens Andra Hufvud-Tittel.

Inom de Respective Riks-Stånden hafva anmärkningar blifvit gjorde vid Stats-Utskottets, den 27 nästlidne Junii, afgifne Utlåtande och Förslag, rörande Stats-Regleringen, under Andra Hufvud-Titteln, hvilka i följande delar ansetts föranleda till återremiss, nemligen:

1:o. Då Utskottet uti 2:dra Puncten som angår nya Löner för 2:ne Protocolls-Secreterare och 2:ne Cancellister vid Kongl. Maj:ts Justitiæ-Revisions-Expedition, samt för en Secreterare vid Justitiæ-Cancellers-Ämbetet alternativt tillstyrkt, antingen att desse förstnämnde fyra Löner måtte uppföras på Stat, men något särskildt anslag icke bestås till Lön för Justitiæ-Cancellers-Ämbetets Secreterare, eller ock att aflöningen för alla desse Tjenstemän må likasom hittills intill nästa Riksdag utgå af Besparingarne på Andra Hufvud-Titteln, har inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln, Vällofl. Borgare-Ståndet och Hederv. Bonde-Ståndet blifvit anmärkt, att, då en ny Reglering af Styrelse-Verken är i fråga, borde inga nya Löner emedlertid beviljas, utan of-

vanberörde Löne-belopp antingen alldeles icke utgå eller ock anvisas på Andra Hufvud-Tittelns Besparingar, hvaremot andre Ledamöter inom Ridderskapet och Adeln, samt Borgare-Ståndet yttrat, att som den förestående Regleringen icke kunde föranleda till minskning uti göromålen inom Justitiæ-fördelningen af Kongl. Maj:ts Cancelli, samt Riksens Ständer vid sista Riksdagen ansågo den af Kongl. Maj:t då föreslagna tillökning i Tjenstemanna-personalen af 2:ne Protocolls-Secreterare, 2:ne Cancellister och en Secreterare hos Justitiæ-Cancelleren vara angelägen, hvarigenom behofvet vore medgifvet och rättigheten till Löne-anslag för dem fastställd, så borde ock Löner på Stat nu uppföras.

Enär Utskottet af det upprättade Förslaget till Styrelse-Verkens förändrade organisation funnit, att den Reglering uti de administrativa Verken, som dermed åsyftas, icke föranleda till minskning uti de för judiciella eller Rättegångs-ärenders behandling organiserade Ämbets-Verkens omfattning, anser Utskottet destoheldre anledning att tillstyrka uppförande på Stat af de ifrågastälde 2:ne Protocolls-Secreterare- och 2:ne Cancellist-Löner inom Justitiæ-fördelningen af Kongl. Maj:ts Cancelli, som denna tillökning redan vid 1818 års Urtima Riksdag blifvit efter pröfning af behofvet af Riksens Ständer medgifven och äfven i Utskottets öfvertygelse synes vara för göromålens obehindrade gång erfor-

derlige, enär erkännas måste, att de hittills bestådde 2:ne Protocolls-Secreterare- och 4 Cancellist-Löner icke motsvara den personal, som till ärendernas behöriga bedrifvande är oumgängelig, men deremot har Utskottet icke kunnat erkänna behofvet af Lön för en Secreterare vid Justitiæ-Cancellers-Ämbetet vara lika bestämdt afgjordt, och Lön för en sådan Tjensteman destomindre böra på ordinarie Stat uppföras, som, i sammanhang med den ifrågastälde nya Organisation, äfven lärer komma att afgöras, huruvida Justitiæ-Cancellers-Ämbetet skall bibehållas i dess nu varande skick, eller förändring undergå; hvadan Kongl. Maj:t, om emedlertid en Secreterare vid Justitiæ-Cancellers-Ämbetet skulle pröfvas nödig, lärer täckas anvisa dess aflöning af Besparingarne på Riks-Statens Andra Hufvud-Tittel, som dertill städse böra kunna lemna tillgång.

2:o. Emot Utskottets i 4:de puncten gjorde förslag, att på Allmänna Indragnings-Staten måtte uppföras de till upptagande på Andra Hufvud-Titteln uppgifne 1,350 R:d., hvilka hittills utgått af denna Hufvud-Tittels Besparingar, såsom Arfvoden till Hof-Cancellers-Ämbetets Ombud på Tryckerierna i Riket, är hos Ridderskapet och Adeln erinrat, att sådane arfvoden icke syntes lämpliga, då tryckfrihetens vårdande i en Landsort borde innebära ett Medborgerligt förtroende, som förestälde

restälde högsta grad af bildning och tillika oberoende, särdeles af ett så inskränkt arfvode som 50 R:d.

Härvid får Utskottet anföra, att det mindre belopp, hvarmed dessa Arfvoden utgå, icke heller kunnat af Utskottet anses såsom någon egentlig belöning för den möda, som kan åtfölja det erhållna förtroendet, att i en Landsort, der ett Boktryckeri finnes, vårda tryckfriheten, utan heldre, såsom jemnväl hos Ridderskapet och Adeln blifvit yttradt, att utgöra ersättning för de kostnader detta förtroende kan åstadkomma; hvadan skäl torde finnas, att i denna del gilla Utskottets Förslag, som blifvit bifallet af Preste- och Borgare-Stånden, men hvilar hos Bonde-Ståndet.

3:o. Angående uppförande på Medicinal-Staten af 1112 R:d. årligen, till Underhållskostnad för 12 Barnmorske-Lärlingar, och hvartill Preste- samt Borgare-Stånden lemnat bifall, har blifvit anmärkt hos Ridderskapet och Adeln samt Bonde-Ståndet, att då Medicinal-Staten redan upptager en betydlig summa, syntes den kunna så fördelas, att derinom blefve tillgång för dessa 1112 R:d., hvaremot inom Ridderskapet och Adeln är erinradt, att ingen tillgång härtill finnes å berörde Stat, som undergått minskning; och anser Utskottet sig endast böra anföra, att

enligt dess Utlåtande om Andra Hufvud-Titteln, Medicinal-Staten blifvit så reglerad, som funnits med behofven och Statens tillgångar öfverensstämma, och att genom denna reglering, tillgång äfven funnits inom Medicinal-Statens förra Anslags-Summa, att anvisa för det angelägna behofvet af underhålls-kostnad för desse Barnmorske-Lärlingar.

4:o. Då Stats-Utskottet tillstyrkt, att anslaget på 8:de Hufvud-Titteln till döda kroppars besigtning, m. m., må till Medicinal-Staten öfverflyttas, såsom, enligt sitt föremål dit egentligen hörande, och förökas från förut bestådde 300 R:d. till 3,000 R:d., samt föreslagit några indragningar å särskildte anslag på denna Stat, har detta föranledt till anmärkning hos Ridderskapet och Adeln, att förstnämnde utgift, såsom obestämd, syntes heldre tillhöra 8:de Hufvud-Titteln och hos Bonde-Ståndet, att tillökning i detta anslag vore för hög; hvarjemte inom Ridderskapet och Adeln är erinradt, att enär det förut bestådde anslaget till Provincial-Medici medhjelpare-arfvoden är till indragning helt och hållet föreslaget, äfvensom en minskning af 3,322 R:d. 13 sk. 4 r:st. uti de 10,000 R:d. som på Medicinal-Staten äro stälde till Kongl. Maj:ts Nådiga disposition, saknades tillgång dels till det arfvode af 150 R:d. årligen, som Kongl. Maj:t, enligt Nådigt Bref af den 19 October 1814, tillagt Provincial-Chirurgen i Stockholms Län, dels till arfvoden för Provincial-Medici

Medhjelpare i Kopparbergs, Kronobergs och Blekinge Län, samt Philipstads District af Wermlands Län, dels ock till de 100 R:d. som Kongl. Maj:t, den 12 Junii 1816, i Nåder beviljat Kongl. Sundhets-Collegii Kamererare i årlig gratification för Räkenskapernas förande.

Härvid anser Utskottet den erinran tillfyllestgörande, att, såsom Utskottet jemnväl antydt, anslaget för döda kroppars besigtning lämpligast synes kunna hänföras till Medicinal-Staten, utan hinder deraf, att det utgör en Förslags-beräkning, hvilket äfven inträffar med flere andra anslag å Andra Hufvud-Titteln och att den föreslagne tillökningen grundar sig på behofvet i denna del de sist förflutne åren; och hvad beträffar ofvan uppgifne arfvoden, så har Utskottet, med kännedom af deras tillvarelse, men tillika erindrande sig, att nya Löner för Provincial-Läkare i Kronobergs och Blekinge Län blifvit vid denna Riksdag anslagen, ansett de öfrige arfvoden så vidt de finnas, böra fortfarande utgå, kunna bestridas af Medicinal-Statens tillgångar, och i synnerhet af anslaget till farsoters och smittosamma Sjukdomars hämmande, derå besparing altså förmodas uppkomma, och dessa till sin Natur tillfällige utgifter icke påkalla särskildt anslag. För öfrigt får Utskottet anmäla, att dess Förslag i dessa delar är lemnat utan anmärkning af Preste-Ståndet och bifallet af Borgare-Ståndet.

5:o. Den uti 16 puncten af Utskottets Betänkande tillstyrkte Löne-tillökning, af Preste-Ståndet bifallen, för en del af Kongl. Götha Hof-Rätts Betjening, som vid 1815 års Löne-reglering blifvit förbigången, har ansets föranleda till anmärkning inom Ridderskapet och Adeln, att ingen partiel Löne-förhöjning syntes böra ega rum, utan den förestående nya Organisationen af Styrelse-Verken afvagtas, men deremot är hos Borgare- och Bonde-Stånden erinradt, att berörde tillökning borde vederbörande tillgodo beräknas från 1816 års början eller den tid då Tjenstemännen i Kongl. Svea Hof-Rätt af enahanda förmån kommo i åtnjutande.

De i denna fråga af Utskottet förut anförda skäl, synas i Utskottets tanka, vederlägga dessa anmärkningar, men det torde böra såsom verkande emot den retroactiva beräkningen anföras, att vid den af Riksens Ständer vid 1815 års Riksdag beviljade Löne-tillökning för Penninge-Löntagande Civile Ämbets- och Tjenste-män 1811 års Aflönings-Stater dervid togos till grund, och de tillökningar, som från 1811 tillkommit, upphörde, samt Lönerne återfördes till deras primitiva förhållanden, hvadan en del af Kongl. Götha Hof-Rätts Betjening, som till 1812 års utgång haft mindre Löner än deras vederlikar, vid 1815 års Löne-reglering återgingo till detta äldre förhållande, och således icke kunna sägas hafva någon af Riksens Ständer bestämd

rättighet till lika Löner med vederlikar, ehu ru billigheten synes fordra, att när sådant nu blifvit satt i fråga, det för den kommande tiden beviljas.

6:o. Utskottets hemställan uti 17 puncten, om Löne-tillökning för Secreteraren och Cancellisten vid Öfver-Intendents-Ämbetet, har föranledt till den anmärkning inom Ridderskapet och Adeln, att under det den stora Regleringen med Ämbets-Verken ännu är oafgjord, några särskilda Löne-förbättringar icke borde ega rum; men häremot får Utskottet åberopa de skäl förra Betänkandet innehåller, att, nemligen: dessa Tjenster under de sednare åren undergått en väsendtlig förändring, och erhållit betydlig tillökning i deras göromål, hvilket särskildta förhållande, som icke lärer undergå någon förändring genom den förestående Regleringen med Styrelse-Verken, synes påkalla den föreslagna Löne-tillökningen, som redan blifvit bifallen af Preste- och Borgare-Stånden, men icke är afgjord hos Bonde-Ståndet, ehuru anmärkning deremot ej blifvit gjord.

7:o. Vid den uti 18 puncten af Utskottet föreslagne tillökning från 42,340 R:d. till 50,000 R:d. uti anslaget till Ved, Ljus och Skrif-Materialier för Civile Ämbets-Verken, bifallen af Preste- och Borgare-Stånden, är hos Ridderskapet och Adeln samt Bonde-Ståndet erinradt, att en större hushållning med

detta anslags användande, borde iagttagas, så att det kunde blifva tillräckligt, utan den föreslagna tillökningen, äfvensom en Ledamot inom Ridderskapet och Adeln yrkat, dels att de publike Verken icke måtte antaga så många Extra Ordinarier, som hittills skett, dels att Extra Ordinarier icke borde erhålla Ljuspenningar.

I afseende på den föreslagna hushållningen med ifrågavarande Stats-anslag, instämmer sådant fullkomligt med Utskottets önskan; men enär Räkenskaperne som blifvit granskade af Riksens Ständers Revisorer, och jemnväl af Stats-Utskottet, icke föranledt till någon anmärkning i denna del, har Utskottet ansett den tillstyrkta tillökningen desto nödigare, som det blifvande ansluget det oagtadt understiger, hvad under de sednare åren för Skrif-Materialier, Ved och Ljus till de publike Verken åtgått, och hvars större behof till hufvudsaklig del härrör från stegrade priser på Ved; och hvad beträffar frågan om inskränkning i rättigheten för publike Verken, att antaga Extra Ordinarier, samt att betaga dessa förmånen af Ljuspenningars åtnjutande; så lärer detta böra blifva föremål för Reglering i sammanhang med Styrelse-Verkens nya Organisation, men för närvarande icke föranleda till åtgärd af Riksens Höglofl. Ständer.

8:o. Hvad Utskottet föreslagit uti 19 puncten, att nemligen, den summa af 90,000

R:d. Hamburger Banco, som är för Minister-Staten anslagen, måtte förökas till 100,000 R:d. samma myntsort, har blifvit bifallet af Preste-Ståndet, hvaremot erinringar dervid blifvit gjorde hos Ridderskapet och Adeln, Borgare- och Bonde-Stånden. Desse erinringar äro af olika syftning, emedan en del ansett den föreslagne tillökningen icke böra ega rum, och en Ledamot hos Ridderskapet och Adeln yrkat Stats-Summans nedsättning till 60,000 R:d., hvaremot andre funnit den tillstyrkte tillökningen för ändamålet otillräcklig, och ansett en Specifik-Stat öfver Minister-Utgifterne böra upprättas, och Riksens Ständer meddelas.

Härvid får Utskottet upplysa, att då den under Åttonde Hufvud-Titteln för Extra Utgifter anslagne Summa af 100,000 R:d. Svenskt Banco, hittills blifvit för diplomatiska föremål årligen graverad vid Utgifter till omkring 40,000 R:d. Hamburger Banco, men alla de utbetalningar, som hädanefter kunna uti Utländskt Mynt anvisas på Extra Utgifts-Summan, skola gravera detta anslag, med det belopp, hvartill de uppgå i Svenskt Banco, efter 120 sk. Cours, enligt hvad Utskottet tillförene föreslagit, och Riksens Ständer jemnväl gillat, är den tillökning af 10,000 R:d, Hamburger Banco, som Utskottet tillstyrkt å anslaget för Minister-Staten, vida mindre än den nedsättning, som genom berörde Beslut vunnits på Extra Utgifts-Medlen, ehuru det

icke visar sig så vid sjelfva Stats-Summornas åskådning. Och då å ena sidan Utskottet, på sätt Dess förra Betänkande innehåller, ännu tror den nu föreslagna Summan, vara den högsta, Utskottet anser sig böra föreslå Riksens Ständer, såsom Anslag för Minister-Staten, och således ej kan tillstyrka bifall till deras önskan, som yrkat Minister-Stats-Anslagets ytterligare förhöjning; finner, på den Andra, Utskottet sig icke heller kunna föreslå nedsättning derå, enär hvarje anslag ungefärligen bör vara lämpadt efter de behof, hvartill det är gifvet. För öfrigt får Utskottet erinra, i anledning af hvad äskat blifvit, om upprättande af Specifik Stat öfver Minister-Utgifterne, att Utskottet väl emottagit ett generellt Förslag öfver de Minister-Aflöningar på Utrikes Ort, som skola erfordras, men enär det af Kongl. Maj:t Nådiga pröfning allena beror, att efter omständigheterne och politiske förhållanden förordna om Beskickningarne vid Utrikes Hof, hvarföre, ock i anseende till den föränderlighet, som härmed är oskiljaktig, Stats-Anslaget blifvit ställdt till Kongl. Maj:ts egen Höga disposition, har någon speciel Stat häröfver hvarken bordt eller kunnat upprättas, och Riksens Ständer meddelas.

9:o. I frågan om förändring af 4 Assessors-Löner inom Kongl. Götha Hof-Rätt, till lika många Hof-Rätts-Råds-Löner, det Stats-

Ut-

Utskottet uti 20 puncten af dess Betänkande afstyrkt, hafva hos Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet anmärkningar blifvit gjorde, hvaruti är yrkadt, att denna tillökning i Lönernes belopp måtte beviljas, såsom billig, för att sätta Ledamöterne inom denna Hof-Rätt, i lika förhållande med hvad inom Kongl. Svea Hof-Rätt eger rum. Häremot får Utskottet åberopa de skäl, som uti dess förra Betänkande äro anförde, och endast dertill lägga, att frågan icke, såsom anmärkningarne innehålla, blifvit framstälde genom Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, utan vederbörandes underdåniga ansökning, endast genom Nådig Remiss öfverlemnad till Stats-Utskottets åtgärd; och att den olikhet som nu öfverklagas uti Lönerne inom Kongl. Svea och Götha Hof-Rätter inträffar på flere andra ställen, och synas ej böra afhjelpas annorlunda än på en gång, genom en allmän ny Reglering. För öfrigt bör Utskottet anmäla, att dess yttrande i denna del är bifallet af Preste-Ståndet, och lemnadt utan anmärkning hos Bonde-Ståndet.

10:o. Hvad slutligen angår den, uti Utskottets Utlåtande, föreslagne Löne-Reglering, för de vid Läns-Fängelserne tjenstgörande Fång-Predikanterne, så är inom Preste-Ståndet erinrat, att, det för Fästnings- och Läns-Arrestanternes själavård i Malmö, föreslagne Arfvode af 100 R:d., ej motsvarande de 36

Tunnor Spannmål, som dertill förut varit bestådt; att de Fång-Predikanter som hafva endast 4 à 6 Tunnor Spannmål i årlig Lön, äfven borde njuta Lön-förbättring; att Fång-Predikanten i Westerås syntes vara i behof af, och berättigad till, en sådan förbättring, och att någon Lön för en Fång-Predikant i Östersund äfvensom i Christianstad icke blifvit föreslagen; och är enahanda erinran gjord inom Borgare-Ståndet, angående Lön för Fång-Predikanten i Christianstad.

Beträffande anmärkningen, att det till 100 R:d. föreslagne Arfvodet åt Fång-Predikanterne i Malmö, icke motsvarande 36 Tunnor Spannmål som blifvit dem fråntagne, så förekommer dervid, att berörde Spannmål varit en förläning, som enligt Kongl. Brefvet den 13 Februarii 1822, bordt indragas, samt att den tillika utgjort en Lönings-förmån, hvarvid Kongl. Maj:t ej funnit skäl att dem bibehålla, enär Malmö Stad bör löna sine Comministrar; och då nämnde Arfvode af 100 R:d. finnes vara det högsta, som på något ställe för Fångarnes själavård bestås, och lika med hvad vid Smedjegårds-häktet här i Hufvudstaden erhålles, synes skäl till förhöjning deri icke vara för handen.

För Fång-Predikanten i Westerås bestås 6 Tunnor Krono-Tionde-Spannmål, som à 6 R:d. Tunnan gör 36 R:d. årligen; och då denna aflöning, motsvarande hvad på flere andra

ställen bestås, är lämpad efter det mindre besvär, ett inskränkt antal Fångar medför, kan någon tillökning deri ej tillstyrkas; äfvensom, enär Utskottet kändt var, att Landshöfdingen i Jemtlands Län, för den Committé, som varit af Kongl. Maj:t i Nåder förordnad, att reglera Fångvården i allmänhet, uppgifvit att Lön för en Fång-Predikant uti Östertund icke erfordrades, emedan Fångarnes antal derstädes, sällan öfverstiger 4 à 5 personer, någon sådan Lön icke helles bordt föreslås; men hvad angår anmärkningen, att Lön icke blifvit uppförd för en Fång-Predikant i Christianstad, så härrörde sådant derifrån, att någon Lön för en sådan person på detta ställe hittills ej varit bestådd; och då nu mera blifvit upplyst, att en Fång-Predikant i Christianstad finnes och erfordras, anser Utskottet sig böra tillstyrka ett Löne-anslag dertill af 50 R:d. årligen.

Detta allt varder vördsamligen hemställdt till Riksens Höglofl. Ständers beprövande.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Ankom d. 14 Aug. 1823.

N:o 391.

Memorial, i anledning af gjord anmärkning vid Utskottets Utlåtande

öfver Riks-Statens Fjerde Hufvud-Tittel.

Vid Stats-Utskottets den 27 sistl. Junii afgifne Utlåtande, angående Stats-Verkets tillstånd och behof i hvad som rörer Riks-Statens 4:de Hufvud-Tittel, är inom Högv. Preste-Ståndet anmärkt, i afseende på 1:sta puncten, rörande de 70 Tunnor Korn, som enligt Kongl. Brefvet den 9 Aug. 1756, äro Gymnasii-Rectorn i Götheborg på Lön anslagne, att detta är ett Spannmåls-anslag till Gymnasii-Staten, hvilket utgår ifrån Krono-Magazinet, och hvartill anordningen väl af Gymnasii-Rectorn för året emottages och qvitteras; men då han icke har större andel än de andre Lectorerne, än mindre det hela, utan endast fördelar det gemensamma, syntes icke med skäl denna post kunna hänföras såsom hans Lön; hvilket ansetts böra rättas, till förebyggande af, om icke missförstånd, dock en obehörig rubbning.

Stats-Utskottet får i anledning häraf andraga, att den af Utskottet nyttjade benämning på ifrågavarande anslag, är hämtad från Räkenskaperne, som utvisa, att berörde Spannmåls-belopp blifvit från Krono-Magazinet utlemnad till Rectorn vid Gymnasium i Götheborg; men vid det nu upplyste förhållande lära Riksens Höglofl. Ständer tillåta, att det föreslagne Utgifts-beloppet må få ställas till Gymnasii-Staten i Götheborg; och får Utskot-

tet för öfrigt anmäla, att Utskottets Betänkande och Förslag, rörande denna Hufvud-Tittel, är bifallet af Höglofl. Ridderskapet och Adeln den 5, Vällofl. Borgare-Ståndet den 7 och Hederv. Bonde-Ståndet den 10 nästlidne Julii, samt således enligt 69 §. af Regerings-Formen afgjordt.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Ankom den 14 Aug. 1823.

N:o 392.

Memorial, angående hvad som rörer Riks-Statens Femte Hufvud-Tittel.

Hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln hafva anmärkningar blifvit gjorda, om Stats-Utskottets den 27 sistl. Junii afgifne Utlåtande, angående anslagen på Riks-Statens Femte Hufvud-Tittel, med hvilka anmärkningar velat ådagaläggas, att hvad föreslaget blifvit, såsom årligt anslag till Musikaliska Akademien, icke borde beviljas; att den till uppförande på Ordinarie Stat, af Utskottet tillstyrkte summa för ett Riks Museum, antingen icke borde på Stat upptagas, utan af Extra Utgifts-medlen utgå, eller ock beviljas till så stort belopp, som ansetts erforderligt, samt att Löne-tillökning för Secreteraren vid Vitterhets- Historie- och Antiqvitets-Akademien

icke syntes böra ega rum; och är, i anledning häraf, fråga om denna Hufvud-Tittels anslag till Utskottet återremitterad.

Stats-Utskottet får härvid anmäla, att af de 2:ne Alternativ Utskottet framstält, om Stats-anslag till Musikaliska Akademien, hvaraf det första innehöll tillstyrkan till en årlig anslags-summa af 1,500 R:d., och det sednare af 1,700 R:d., i begge fallen med indragning af de hittills från Nummer-Lotteri-medlen, erhållne 200 R:d., hafva Högv. Preste-Ståndet och Vällofl. Borgare-Ståndet den 7 nästlidne Julii bifallit det sednare Alternativet, eller att årliga anslaget skulle blifva 1,700 R:d.; men deremot Hederv. Bonde-Ståndet den 10 i samma månad beslutit, att, enligt 1:sta Alternativet fastställde anslags-summan till 1,500 R.d.; och som 3:ne Stånd sålunda bifallit ett årligt Stats-anslag för Musikaliska Akademien, ehuru de varit skiljaktige i afseende på beloppet; anser Utskottet sig, vid ett sådant förhållande, endast böra hemställa, om icke Höglofl. Ridderskapet och Adeln skulle finna godt, biträda det beslut, hvaruti 2:ne Riks-Stånd stadnat, hvarigenom frågan blefve slutligen afgjord.

Hvad åter angår anmärkningarne, angående anslag för ett Riks-Museum, samt Löne-tillökning för Secreteraren vid Vitterhets-Historie- och Antiqvitets-Akademien; så kunna dessa icke föranleda till någon åtgärd, enär

de 3:ne andra Riks-Stånden under ofvanberörde dagar bifallit hvad Utskottet om dessa Stats-anslag tillstyrkt, utan äro de följagtligen, likmätigt 69 §. i Regerings-Formen, afgjorde.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Ankom den 14 Augusti 1823.

N:o 393.

Utlåtande, i anledning af gjorde anmärkningar vid Betänkandet, rörande Stats-Regleringen under Åttonde Hufvud-Titteln.

Vid Stats-Utskottets den 26 nästlidne Junii afgifne Betänkande, rörande Regleringen af Stats-anslagen under Riks-Statens Åttonde Hufvud-Tittel för Allmänna och Extra Utgifter, hafva anmärkningar blifvit gjorde:

1:o. Deremot att Utskottet till oförminskadt belopp af 100,000 R:d., bibehållit det till Kongl. Maj:ts Nådiga disposition förut uppförde anslag för Extra Utgifter, i afseende hvarå en Ledamot hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln, samt några Fullmägtige inom Hederv. Bonde-Ståndet trott, att, då Kongl. Maj:t i Dess Nådiga Proposition, beträffande det under Andra Hufvud-Titteln förekomman-

de Minister-Stats-Anslagets Reglerande, föreslagit, att emot den derå äskade förhöjning, summan för Extra Utgifter kunde nedsättas till 50,000 R:d., hade Utskottet bordt iakttaga en sådan förminskning häraf, hvarförutan desse Stånds Ledamöter yrkat, att som Extra Utgifts-medlen till betydlig del redovisas endast inför Kongl. Maj:t, borde vid bestämmandet af anslags-summan härtill fästas det vilkor, att alla derutaf skeende Utgifter skola i vanlig ordning upptagas till redovisning för användandet, och detsamma i Kongl. Kammar-Rätten granskas. Och hafva åter andra Ledamöter af Ridderskapet och Adeln anmärkt, huruledes, i afseende på den otillräcklige tillökning, som blifvit föreslagen för Minister-Staten, Extra Utgifts-medlen bordt anslås till 150,000 R:d., såsom ock framställt förhållandet med redovisningen för desse medel.

Utskottet får i anledning häraf, beträffande Extra Utgifts-summans belopp, upplysa, att som Kongl. Maj:t i Nåder hade äskat en tillökning af 50,000 R:d. Hamburger Banco för Ministeriella behofven, emot nedsättning af 50,000 R:d. Svenskt Banco å Extra Utgifts-anslaget, men Utskottet tillstyrkt endast 10,000 R:d. Hamburger Banco förhöjning å Minister-Staten, jemte anvisning för de öfrige diplomatiske Utgifterne uppå Extra Utgifts-medlen, beräknade i Svenskt Banco till

lika

lika summa som förut, så ock enär denna sednare Tittel, hittills för sådane behof varit graverad med Utgifter till omkring 40,000 R:d. Hamburger Banco årligen, har följagtligen i sjelfva verket en vida större nedsättning än 50,000 R:d. Svenskt Banco å Extra Utgiftsanslaget blifvit af Utskottet föreslagen; hvarföre, och då hvarje anslag bör så regleras, att det afsedde ändamålet uppfylles, Utskottet, som på förut anförde skäl, likväl anser sig ej kunna tillstyrka den nu jemnväl ifrågastälde beräkningen af 50,000 R:d. till Extra Utgifter, finner sig vid desse förhållanden icke kunna fränträda dess åtgärder i berörde delar.

Beträffande åter den yrkade föreskriften; om speciel redovisning för hvarje utbetalning af Extra Utgifts-summan, har Utskottet trodt sig böra upplysa, att vid 1810 års Stats-Reglering, då, genom bestämmandet af visse Hufvud-Tittlar och anslags-belopp, Stats-Verkets förvaltning derinom begränsades, blefvo desse 100,000 R:d., under beräkning af hvad likaledes förut hade till än högre belopp åtgått, uppförde till Kongl. Maj:ts Nådiga disposition, för sådane dels Ministeriella, dels eljest förefallande flere särskildta behof, som hvarken kunde eller borde till beskaffenhet och belopp närmare utsättas. Men ehuru deribland visserligen förekomma Utgifter, hvil-

kas specificerande och redovisning i vanlig väg må kunna vara olämplig, om ej i politiskt hänseende skadlig, finnes dock större delen af utbetalningarne hafva blifvit uppgifne och verificerade i Kongl. Stats-Contoirets räkenskaper, som undergå granskning af Riksens Ständer eller deras Revisorer; och då med ändamålet af anslaget icke synes instämma, att någon utsträckning af redovisningen, emot hvad stadgadt varit, skulle fordras, eller hädanefter mer än tillförene vara nödig, anser Utskottet sig ej kunna tillstyrka, att derom annorlunda förordnas, än hitintills funnits ega rum. Börande Utskottet för öfrigt anmäla, att dess förra Betänkande är bifallet af Vällofl. Borgare-Ståndet, den 10 i nästlidne månad, samt att härutinnan någon anmärkning ej heller är gjord hos Högv. Preste-Ståndet.

2:o Emot hvad Utskottet i 3:dje puncten af Betänkandet föreslagit, rörande en närmare Reglering och Controll af kostnaderne till Fångars skjuts och underhåll, hafva hos Högv. Preste-Ståndet och Hederv. Bonde-Ståndet erinringar blifvit gjorde, hvilka dels åsyfta specielle föreskrifter, rörande Fångförings-anstalterne, till besparing i Utgifterne, dels angå behofvet af den ifrågavarande förhöjningen i anslags-summan.

Häruppå får Utskottet yttra, att Utskottet nogsamt insett angelägenheten af förän-

dringar och närmare bestämmanden i åtskillige delar af det sedan sidsta Riksdagen vidtagne Fångforslings- och bevaknings-sättet, till åstadkommande af inskränkning i de dryga kostnaderne; och Utskottet har derföre ock, enär en fullständigare undersökning om orsakerne till Utgifternes, så vidt utöfver första beräkningen uppgångne belopp, icke kunnat verkställas, föreslagit den åtgärd af Riksens Ständer, som ärendets beskaffenhet fordrar, att neml.: hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Dess Befallningshafvande, på hvilkas Ämbets-befattning verkställigheten beror, måtte anbefallas att uppgifva Förslag till sådane förbättringar och nya föreskrifter, som leda till större hushållning med Statens Medel, under iakttagande af Fångtransportsättets ändamålsenliga bibehållande; äfvensom Utskottet i dess förra Utlåtande fullständigt utredt, till hvad belopp kostnaderne uppgått, samt grunderne för den föreslagne tillökningen å anslaget härtill; vid hvilka förhållanden Utskottet nu anser sig endast böra åberopa dess förra Betänkande, vid hvilket i denne punct någon anmärkning ej är gjord hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln; och har detsamma af Vällofl. Borgare-Ståndet, så väl i denna som öfrige delar, blifvit, såsom ofvanberördt är, bifallet.

Detta yttrande hemställes vördsamligen till Riksens Höglofl. Ständers pröfning.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Ankom den 13 Augusti 1823.

N:o 394.

Memorial, angående gjorde anmärkningar vid Utskottets yttrande, rörande Riks-Statens Nionde Hufvud-Tittel.

Inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln hafva anmärkningar blifvit gjorda, vid Stats-Utskottets den 27 sistl. Junii afgifne Utlåtande, angående Riks-Statens Nionde Hufvud-Tittels Anslags-Summa, i följd hvaraf frågan derom blifvit till Utskottets ytterligare handläggning återremitterad; men emedan samma Utlåtande blifvit bifallet af de 3:ne andra Riks-Stånden, den 7 nästlidne Julii, är ärendet, likmätigt 69 §. i Regerings-Formen, afgjordt: och kan till vidare åtgärd af Utskottet icke upptagas; hvilket Utskottet får vördsamligen anmäla.

Stockholm den 8 Augusti 1823.

Ankom den 13 Aug. 1823.

N:o 395.

Utlåtande, öfver anmärkningar vid Dess Betänkande, om Regleringen af Allmänna Indragnings-Staten.

Uti 2:dra puncten af Betänkandet den 27 nästlidne Junii, rörande Regleringen af Ut-

gifterne under Allmänna Indragnings-Staten, hade Utskottet föreslagit, att af det vid 1812 års Riksdag uppförde anslag, af 3,000 R:d., för en Committé till öfverseende af Rikets œconomiske Författningar, och hvilket sidsta Riksdag äfven anvisades till kostnaderne vid utarbetandet af ett Förslag, i afseende på ny Organisation af Civile Styrelse-Verken, måtte sedan desse arbeten nu vore till en del verkställde, indragas 800 R:d., så att anslaget komme att utgöra hädanefter 2,200 R:d.

Härvid har hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln, en Ledamot anmärkt, att Kongl. Maj:t i Dess Nådiga Proposition, som af Riksens Ständer till Särskildte Utskottets handläggning är remitterad, förklarat det vara nödigt, att berörde anslags-summa fortfore, för att tilldelas de personer af de särskildte Styrelse-Verken, åt hvilka Kongl. Maj:t, enär endast grunderne för Regleringen blifvit af förenämnde Committé föreslagne, komme att uppdraga utarbetningen af det öfrige; i anseende hvartill syntes lämpligt, att frågan om anslagets förminskning uppskötes tills Särskildte Utskottet afgifvit dess Betänkande; hvarförutan åtskillige Ledamöter inom Högv. Preste-Ståndet ansett nödigt erhålla upplysning derom, hvad Öfver-Directeuren Rönbeck, som haft befattning med berörde arbeten, och derföre uppburit årlig Lön af 13 à 1600 R:d. sedan sista Riksdag, då arbetet uppgafs vara nära färdigt, dervid tillgjordt; och om icke

anslaget kunde till större del, eller helt och hållet upphöra.

Stats-Utskottet får häruppå yttra, att då föremålet för dess ifrågavarande åtgärd var att föreslå bestämmandet af detta anslag för den följande tiden, och dervid förekom, att sedan de förut till särskildte Committerade derutaf anslagne arfvoden upphört, en odisponerad årlig besparing af omkring 800 R:d., visade sig, trodde Utskottet sig ega anledning tillstyrka indragning deraf, under förmodan, att återstoden kunde lemna tillgång för de Utgifter, som ännu kunna erfordras för ytterligare utarbetning af omförmäldte Reglerings-Förslag; och som på grund af de genom återremisserne i frågan lemnade upplysningar, att endast hufvud-grunderne för en sådan Reglering, äro behandlade, så att utvecklingen af Förslaget, i sine detailler återstår, det dess heldre synes nödigt att förenämnde belopp utaf anslaget, bibehålles som detsamma ifrån början var bestämdt, äfven för Utgifterne till œconomiske Författningars samlande och utarbetningen af ett Förslag till deras förenklande, hvilket arbete ännu lärer till obetydlig del återstå; så ock enär, i den händelse åter, att medlen för desse ändamål icke skulle vara erforderlige, besparingen deraf kommer Stats-Verket tillgodo, anser Utskottet sig endast böra i detta hänseende tillägga dess förra tillstyrkande, det vilkor vid anslagets fortsättning till belopp af

2,200 R:d., att hvad derutaf icke erfordras, till Utgifter i och för omförmäldte arbetens fullföljande, ofelbart bör Stats-Verket besparas.

Beträffande den från Högv. Preste-Ståndet äskade närmare upplysning, om hvad sedan sidsta Riksdagen blifvit tillgjordt för de af detta anslag till Öfver-Directeuren Rönbeck utbetaldte medel; så har Utskottet trott denna fråga icke egentligen böra verka på Regleringen af anslaget för den kommande tiden, samt när Utskottet ej är i tillfälle känna förhållandet härmed, som deremot synes hafva bordt visa sig af de till Särskildte Utskottet öfverlemnade handlingar, ansett sig böra, i anledning af hvad nu förekommit, genom Hof-Cancellers-Ämbetets åtgärd, infordra upplysning härom, för att kunna särskildt meddela det yttrande i denna omständighet, hvilket sålunda blifvit fordradt, och såsom syftande på en förfluten tid, ej må böra uppehålla Stats-Regleringen, utan afgifvas i sammanhang med hvad som angår den granskning af Stats-Verkets förvaltning, derom Utskottet kommer att sig utlåta.

Vidare har hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln blifvit emot Utskottets förra Betänkande, anmärkt, att den af Kongl. Maj:t, under den 18 December 1818 beviljade tillökning i hushyran för de af Öfver-Ståthållare-Ämbetets Cancelli begagnade rum, blifvit föreslagen att

uppföras å Indragnings-Staten med 350 R:d., hvilket icke skulle vara nödigt, då här i Stockholm borde finnas rum i Kronans Hus för nämnde behof, eller ock, Stockholms Stad draga försorg om sådane Ämbetsrum.

Utskottet får i anledning häraf erinra, att enligt hvad dess förra yttrande upptager, finnes hushyran för Öfver-Ståthållare-Ämbetets Cancelli, sådan den tillförene utgått, redan uppförd på Allmänna Indragnings-Staten, så att nu endast är fråga, att den tillökning derå, som Kongl. Maj:t, sedan rummen blifvit af den enskilde Husegaren uppsagde, funnit nödigt bevilja, och hvilken tillökning hittills utgått af Indragnings-Statens Besparingar, må i sin ordning å Staten upptagas; samt att då Ämbets-Verket som desse rum begagnar, icke tillhör Stockholms Stad, utan af Kronan underhålles och aflönas, någon omsorg eller Utgift i förevarande hänseende ej heller kan Staden tillkomma; och har för öfrigt Utskottet icke underlåtit, att redan tillstyrka Riksens Ständer den underdåniga anhållan, att rum i Kronans Hus för bemälte Ämbete måtte upplåtas, så snart sig göra låter.

Deremot hafva flere Ledamöter af Höglofl. Ridderskapet och Adeln anmärkningsvis framställdt deras åsigter, uti den af Kongl. Maj:t i Nåder väckte, fråga om obehindrad rättighet för

för Kongl. Maj:t, att på Indragnings-Staten anslå nådegåfvor åt Enkor eller Barn efter sådane Ämbetsmän, hvilka på denna Stat varit uppförde, hvartill Utskottet funnit sig icke kunna tillstyrka Riksens Ständers bifall. De härvid gjorde anmärkningarne, afse egenteligen, att i sådane fall, då personer af utmärkt förtjenst, afgå och efterlemna sine familjer i behöfvande omständigheter, vore det så mycket angelägnare, att Kongl. Maj:t egde tillägga Enkan eller Barnen någon del af hvad den aflidne Ämbetsmannen på denna Stat åtnjutit, som blott Fem Pensions-rum finnas på Ordinarie Pensions-Staten i den Class dit högre Ämbetsmäns Enkor höra, samt desse Pensioner dessutom äro till beloppet otillräcklige, och sålunda ej uppfylla ändamålet.

Till svar härå får Utskottet hufvudsakligen åberopa, hvad i dess förra Betänkande blifvit anfördt, såsom skäl för afstyrkandet i denna del. Och som Riksens Ständer jemnväl, i anledning af hvad deras Revisorer åren 1820 och 1822 i frågor härom framstäldt, samt Stats-Utskottet sig deröfver yttrat, ansett Indragnings-Statens ändamål icke medgifva så beskaffade dispositioner, och härvid jemnväl förekommer, att de Besparingar som derå emellan Riksdagarne kunna uppkomma, behöfva påräknas för sådane Ämbets- och Tjenstemäns Pensionerande, hvilka efter uppnådd 70 års ålder taga afsked med rättighet, att

åtnjuta sin innehafde Lön på denna Stat, så finner Utskottet sig icke kunna frånträda dess förra Utlåtande i denna del.

Vid Utskottets i sidsta puncten af Betänkandet lemnade tillstyrkande, till Commisions-Landtmätares uppförande på Indragnings-Staten, att åtnjuta Pension i likhet med andre Landtmätare å Stat, när de förre vid 70 års ålder äro oförmögne till vidare tjenstgöring, har af en Ledamot utaf Höglofl. Ridderskapet och Adeln blifvit anmärkt, att sådant kunde vara betänkligt, enär, med samma skäl, practiserande Läkare, som aldrig haft någon Ordinarie beställning, skulle kunna göra anspråk på dylik Pension; men då, såsom af en annan Ledamot åter blifvit erindradt, Commissions-Landtmätare äro Statens Tjenstemän, ehuru lönlöse, deremot en blott practiserande Läkare, är en privat person, samt efter hvad Utskottet förut andragit, flere gällande skäl förekomma till de förras Pensionerande uti ifrågavarande fall, lika med de Statens Tjenstemän, som njuta Lön för nära enahanda Syssla; kan Utskottet å berörde anmärkning icke göra vidare afseende. Varande icke heller uti alla desse puncter några anmärkningar gjorde hos de öfrige Riks-Stånden.

Hvad för öfrigt beträffar Herr Hartmansdorffs framställning i afseende på vidtagande af någon ny föreskrift, rörande Hof-, Stats-, Ämbets- och Tjenstemäns samt Stats-Fruars och

Hof-Fruntimmers Pensioner för framtiden, afgifver Utskottet derom, såsom innefattande en ny Motion, särskildt yttrande. Hvilket vördsamt hemställes till Riksens Höglofl. Ständers åtgärd.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Ankom den 14 Augusti 1823.

N:o 396.

Utlåtande, i anledning af Herr Grefve Cederströms Motion, om Fonds anvisande till Pensioner för Stats-Rådets Ledamöter.

Uti ett till Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten remitteradt Memorial, rörande egentligen orsaken till den öfverklagade allmänna förlägenheten och sättet att den afhjelpa, har Herr Grefve Rudolf Cederström bland annat yttrat, att de som önska förändring uti den af dem med benämningen af Ministére utmärkte Corps, borde vara betänkte på någon Fond, hvarmed afgående Stats-Råd och Stats-Secreterare böra pensioneras, då de befinna sig utur stånd att gilla de grundsatser, hvarpå besluten byggas och derföre anses böra resignera.

Enär denna del af Memorialet innefattar ett ämne, som för Stats-Utskottets yttrande

allena kan utgöra föremål, har Stats-Utskottet ansett sig böra deröfver afgifva särskildt Utlåtande; och då Grundlagen, genom föreskriften om vägran af Contrasignation i 38 §. Regerings-Formen, hindradt utfärdandet af ett Konungens Beslut, som skulle vara stridande emot denna Regerings-Form, har den, derföre att den föredragande då bör nedlägga sitt Ämbete, och ej förr än Riksens Ständer hans förhållande pröfvat och gillat, detsamma återtaga, anbefallt att denna Ämbetsman bör vid sin Lön och öfrige Tjensten åtföljande inkomster bibehållas. Deremot om den oförmodade händelse skulle inträffa, att, Kongl. Maj:ts Beslut, vore uppenbarligen stridande emot Regerings-Formen eller Rikets Allmänna Lag, då det, enligt 9 §. Regerings-Formen, åligger Stats-Rådets Ledamöter att kraftiga föreställningar deremot göra, har Grundlagen icke vid Rådslagen, i likhet med hvad för Beslutets utfärdande skett, fästat det vilkor, att Ämbetet bör af dessa Ledamöter nedläggas, och således icke lemnat föreskrift om bibehållande af Lönen.

Stats-Utskottet, som vid hvarje tillstyrkande åt Riksens Ständer, känner sin skyldighet att handla i enlighet med Grundlagens anda och efter dess bokstafliga föreskrift, anser sig derföre icke böra tillstyrka inrättandet af en Pensions-Fond för Stats-Rådets Ledamöter, då de befinna sig, som Motionären yttrar, utur stånd att gilla de grundsatser,

hvarpå Besluten byggas, och derföre anses böra resignera. Utskottet tror sig deremot böra yttra den förmodan, att Stats-Rådets Ledamöter lika säkert lära uppfylla Svenska Folkets billiga fordringar på ett redligt beräknande af Rikets sannskyldiga nytta, utan afseende på de materiella fördelar de kunna åtnjuta eller förvänta, som Rikets Ständer, i den oförmodade händelse, att en noggrann utöfning af Stats-Rådets pligter skulle aflägsna dem från Ämbetet, icke underlåta, att i det fallet bereda dem nödig utkomst; och lära Riksens Höglofl. Ständer alltså finna, att någon åtgärd i denna del af Motionären ej erfordras; hvilket dock vördsamligen hemställes till Riksens Höglofl. Ständers vidare beprövande.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Ankom den 14 Aug. 1823.

N:o 397.

Utlåtande, i anledning af gjorde anmärkningar vid Utskottets Betänkande, i frågan om Indragning af Medico-Theologiska Stipendierne.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln, Högv. Preste-Ståndet, samt Hederv. Bonde-Ståndet hafva, i anseende till derstädes gjorde anmärk-

ningar vid Stats-Utskottets den 9 sistl. Junii afgifne Utlåtande, angående föreslagen indragning af Medico-Theologiska Stipendierne, återremitterat detta ämne till Utskottets ytterligare åtgärd.

Emot Utskottets tillstyrkande, att af de 5,000 R:d. årligen, hvilka Riksens Ständer vid 1810 års Riksdag anslogo, för att genom Stipendier vid Universiteten uppmuntra dem, som skulle blifva Prester, att tillika studera Medicin, 3,000 R:d. ifrån nästa års början måtte indragas, samt vissa föreskrifter meddelas för begagnande af den återstående delen af anslaget, har blifvit anmärkt inom Ridderskapet och Adeln, dels att hela anslaget bordt indragas, dels att för begagnandet af de till bibehållande föreslagne 2,000 R:d. antingen inga föreskrifter borde meddelas, utan sådant öfverlemnas till Kongl. Maj:ts vishet, eller ock, i stället för den af Utskottet föreslagne skyldigheten för Stipendiaterne, att förvärfva kännedom af grunderne för Physiologien i allmänhet, dem måtte endast åligga, att inhemta kännedom för att försvarligen använda Medicinska Policens och Diætetikens angeläg-naste föreskrifter. Hos Preste-Ståndet är yrkadt, att hela anslaget borde bibehållas såsom erforderligt till understöd för mindre bemedlade Studerande Ynglingar, och med rättvisa vore tilldeldt de Lärare vid Akademierne, hvilka, genom det stadgande som blifvit gifvet för dessa Stipendiers begagnande,

erhållit ökade göromål, men om någon del funnes böra indragas, hvilket likväl ej skulle kunna ske genast, emedan en stor del af desse Stipendier, antingen blifvit bortgifne förliden Vår-termin, eller ock instundande Höst böra disponeras, syntes Summan böra blifva sådan, att den proportion Kongl. Maj:t i Nåder stadgat vid Stipendii-Summans fördelning Upsala och Lunds Academier emellan, må kunna bibehållas; men hvaremot, inom Bonde-Ståndet är yrkadt att hela anslaget måtte indragas, enär det dermed ifrån början åsyftade ändamål icke vunnits och angelägnare behof uppkommit inom Medicinal-Staten, hvartill dessa Medel heldre borde anvisas.

Dessa af motsatt syftning gjorde anmärkningar, hafva icke funnits af den beskaffenhet, att de kunnat ändra Utskottets öfvertygelse, att den föreslagne nedsättningen af anslaget till Medico-Theologiska Stipendier från 5,000 till 2,000 R:d. vore den lämpligaste och de af Utskottet i dess förra Utlåtande derföre andragne skäl giltiga; och då anslaget äfven ifrån början är anvist endast till Stipendier för behöfvande Ynglingar, som jemte Theologien, jemnväl Studerade Medicinen, anser Utskottet, så mycket mindre någon del deraf böra tilldelas Lärarne, som det besvär de hafva med Undervisningen, lärer vara ett åliggande, åtföljande deras tjenster, emot förut innehafvande Löne-vilkor, och numera då Stipendiaternes antal minskas, följagtligen

blifver mindre mödosamt. Enär den förbindelse Utskottet föreslagit för dessa Stipendiers begagnande, nemligen: att förvärfva kännedom af grunderne för Physiologien i allmänhet, ansets vara mera vidsträckt, än som skäligen borde fordras och icke för det åsyftade ändamålet nödvändig, har Utskottet, som finner detta egentligen reglementariskt, trott sig böra föreslå Riksens Ständer, att till Kongl. Maj:t i underdånighet öfverlemna, att, efter vederbörandes hörande, i Nåder bestämma vilkoren för dessa Stipendiers åtnjutande, äfvensom fördela det qvarblifvande anslaget Akademierne emellan, i den ungefärliga proportion, som hittills blifvit följd; och synes för öfrigt af hvad inom Preste-Ståndet är anfördt, blifva angeläget att tillika i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t i Nåder täcktes anbefalla vederbörande, att, i mån af afgång, inskränka dispositionen af Stipendierne inom det anslag, som kommer att bibehållas. Detta hemställes vördsamligen till Riksens Höglofl. Ständers beprövande; och får Utskottet anmäla, att dess förra yttrande blifvit bifallet af Vällofl. Borgare-Ståndet den 5 nästlidne Julii.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Ankom

Ankom den 14 Augusti 1823.

N:o 398.

Betänkande, i anledning af gjorde Motioner, rörande Roteringen i Skåne.

Efter det Riksens Ständer, sista Riksdag, genom underdånig skrifvelse den 22 Junii 1818, andragit, huruledes de, i anledning af väckt fråga, om ändring och rättelse i den åren 1814 och 1815 verkstälde Roteringar i Skåne, funnit att dervid icke vore följd den för dylike förrättningar förut vanliga och stadgade grund, att hvarje Hemman och Lägenhet skulle åsättas Rotering efter dess mantal i Jordeboken, utan vid denna Rotering beräknat hvarje Hemmans årliga och behållna afkastning, samt att, i uppräknade flere fall, sådane olikheter skola förelupit, som icke instämde med en jemn fördelning af Roteringsbesväret, och derföre i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t i Nåder täcktes, sedan vederbörande Landshöfdingar blifvit hörde, samt Kongl. Krigs- och Kammar-Collegiernes underdåniga utlåtande infordradt, utfärda en ny Instruction för Roteringens verkställande i Skånske Länen, samt derefter anbefalla en ny undersökning och Rotering derstädes, dervid de Roterings-skyldige, som vid förra förrättningen icke varit tillstädes, följagtligen

äfven Boställshafvare borde kallas och höras, m. m., som kunde bereda jemnkning och rättelse i de delar, der den ena Rotskyldige funnes lidande och mer betungad än den andre, så hafva vid denna Riksdag uti afgifne Memorialer, som Höglofl. Ridderskapet och Adeln remitterat till Stats-Utskottets åtgärd, Herr Friherre H. Wrangel och Herr Friherre J. Raab anfört, den förstnämnde, att, ehuru Friherren egt den förhoppning, att medelst verkställigheten af omförmälde undersökning och nya Rotering, skulle tillvägabringas den åsyftade jemnkning och rättelse i tillkomsten af Roteringens permanence, hade likväl, under de sedermera förflutne fem åren, någon sådan icke blifvit företagen, hvartill möjligen kunde vara den orsak, att särskildte medel till kostnaderne dervid icke blefvo anslagne; yrkande Friherre Wrangel, att nödige åtgärder nu måtte vidtagas, för att sätta den föreslagne nya Roterings-Commissionen i verkställighet, på det de klagande måtte finna en laglig punct, den de med framgång kunna anmäla de orättvisor, som dem öfvergått, då de frånvarande dömdes såsom jakande till den nu varande ständige Roteringen, samt Friherre Raab åter, under framställning af Skånska Roteringens uppkomst, och Riksens Ständers, sidsta Riksdag, emot verkställigheten deraf, gjorde anmärkningar och derpå grundade underdåniga anhållan, om jemnkning och rättelse deri, jemnväl föreslagit en förnyad underdånig hemställning till Kongl. Maj:t om be-

hofvet af en sådan Roterings-undersökning; hvarjemte och då vid sidsta Riksdagen uppgafs, det Kongl. Maj:t i Nåder hade anslagit 6 Tunnor Spannmål för hvarje af de i Skåne tillkomne 111 öfverlopps-Rotar, till de ordinarie Rotarnes understöd, räknadt från och med år 1816, men ingen vetterligen deraf rönt någon lindring i dess från början erhållne Roterings-besvär, Herr Friherre Raab hemstält, att upplysning härom måtte sökas och detta anslag allt ifrån år 1816 utfordras, hvarigenom medel till bestridandet af kostnaderne vid den nödig ansedde Roterings-undersökningen ock kunde erhållas.

Stats-Utskottet har i anledning häraf inhemtat, att Kongl. Maj:t, öfver hvad Riksens Ständer sidsta Riksdag i underdånighet anmält, såsom felagtigt vid den skedde Roteringen i Skåne, infordrat underdånigt yttrande af nu t. f. Öfver-Ståthållaren, Landshöfdingen m. m. Herr Friherre Edelcreutz och Herr Kammar-Rådet Fägerstén, hvilka, jemte dertill utsedde personer i orten, varit förordnade att verkställa den öfverklagade Roteringen; och hafva desse Ämbetsmän, i deras den 13 October 1819 afgifne underdåniga utlåtande, upplyst och utredt så väl de grunder, hvilka vid Roterings-Verkets upprättande blifvit följde, som de särskilde orsaker och förhållanden, hvilka, oaktadt all använd omsorg och uppmärksamhet, icke medgifvit den ständige Skånska Roteringens lika jemna fördelning på

hvarje Jordegare. Vid föredragning hvarutaf Kongl. Maj:t, enligt hvad Herr Stats-Secreteraren för Krigs-Ärenderne, uti Ämbets-skrifvelse den 26 sistl. Martii till Utskottets Ordförande, upplysningsvis meddelt, i Nåder förklarat, det Hans Maj:t hade önskat låta förrätta en jemnkning af Roterings-besväret i Skåne, så framt det af Rotehållarne, vid det ständiga Kneckte-hållets åtagande, gjorde förbehåll, att ingen dervid borde åläggas högre Ordinarie-Rotering, än den Extra-Rotering, han tillförene utgjorde, icke hade hindrat en sådan jemnare fördelning, men att, då detta förbehåll bordt ovilkorligen iagttagas, Kongl. Maj:t fann den Skånska Roteringen hafva blifvit verkstäld med all den billighet och rättvisa, som i förening dermed varit möjlig.

Till ledning för omdömet i detta ämne, då det nu åter blifvit ett föremål för Riksens Ständers åtgärd, anser Stats-Utskottet sig böra erinra: Att Ordinarie-Roteringen i Skåne tillkommit i anledning af derom vid 1812 års Urtima Riksdag, utaf Provincens Jordegare och Boställs-innehafvare väckt fråga, samt efter samtlige vederbörandes ytterligare hörande, genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i bägge Skånske Länen, i Januarii månad år 1813: Att denne Rotering grundade sig ej mindre på den förut vid 1810 års Riksdag allmänt åtagne Extra-Rotering af all oroterad jord, hvilken år 1811 i Rikets öfrige Landskap äfven verkstäldes, än ock på de der till-

förene Skåne särskildt åliggande skyldigheter att uppsätta Vargerings-Manskap eller erlägga Utskrifningspenningar, som deremot upphörde; Att, likmätigt Kongl. Maj:ts, angående verkställigheten af den i orten allmänneligen, fast med olika vilkor, önskade ständige Roteringen, aflåtne Nådiga Bref af den 23 Martii 1813, det berodde af Provincens Innevånares otvungna begifvande, att deruppå ingå, eller förblifva vid 1811 års Extra-Rotering, men i sednare fallet, vid de, i sådant afseende utsatte sammanträden, som höllos efter derom i Länen utfärdade Kungörelser, låto sig dertill anteckna, samt att, i följd häraf, Roteringen blef förrättad åren 1814 och 1815 på föreslagne grunder, hvilka hufvudsakligen bestodo deri, att 2000 Rote-Nummer, hvarutaf 400 fingo i 50 år vara vacante mot årlig afgift af 6 Tunnor Spannmål, skulle af de förutvarande 2,572 Extra-Rotarne indelas och alltså en minskning af något mer än $\frac{1}{5}$ i hela Provincens Roterings-skyldighet ega rum, men hvilken endast borde tillgodokomma dem, som ingingo i ständiga Kneckte-hållet, och sådant i den mån hvardera vid den i förening härmed stående jemnkning af 1811 års Rotering finnes dertill berättigad; hvilken nya Roterings-förrättning utföll sålunda, att permamente eller ordinarie Rotar uppkommo till ett antal af 1,985;
hvaremot i Extra-Roteringen
qvarstannade . . . . . 126 Rotar.

Tillsammans 2,111 Rotar.

Och då alltså Roteringen på det hela lemnade ett öfverskott af 111 Rote-Nummer utöfver hvad som vid ett allmänt ingående på ständige Roteringen var påräknadt, eller 2000 ordinarie Rotar, så täcktes Kongl. Maj:t vid nödig pröfning af Roterings-Verket och de flere i afseende på verkställigheten deraf anförde underdånige besvär, genom Nådigt Bref till Kongl. Krigs- och Kammar-Collegierne, samt särskild Resolution af den 21 October 1817 stadga och förordna, bland annat, att för de uppkomne 111 öfverlopps-Rotarne, hvilka, med iagttagande af enahanda eller $\frac{1}{5}$ förminskning, utgjorde 86, skulle ersättning eller lindring tillgodokomma det indeldte ständige Kneckte-hållet, sålunda, att, sedan utrönt blifvit, hvad utaf afgiften för de Vacante Rotarne borde efter särskilde bestämde grunder, utgå till ersättning åt de roterade Hemmansegare, som bestrida Postföring och för hvilken utgift Stats-Verket först borde godtgöras af öfverlopps-Rotarnes præstation, skulle återstoden deraf, efter beräkning af 6 Tunnor Spannmål, hälften Råg och hälften Korn, årligen per Rote, ifrån och med 1816, komma till understöd för ständige Knecktehållet, på det sätt, att en gemensam Fond deraf formerades, hvilken, i enlighet med hvad Rotehållarne sjelfve kunde öfverenskomma, med proportionerlige bidrag efter hvars och ens Roterings-besvär, antingen till Soldat-beklädnadens underhåll eller till Recruterings-kostnadens bestridande, komme

att i det ena eller andra minska deras utgifter.

Af Stats-Verkets Räkenskaper inhemtas väl, att Vacance-afgift, är påräknad och ingått för de Ordinarie-Rotar, som, då 1,600 Man effectivt böra finnas uppsatte, återstå af ständige Kneckte-hållet, och utgöra 885 Rotar, men huruvida Vacance-afgiften erlägges för de öfrige 15 Rotarne, till fyllande af Provincens hela Roterings-skyldighet för 2000 Nummer, visar sig icke af desse Räkenskaper; och beträffande åter hvad för ofvannämnde 86 öfverlopps-Rotar, skulle efter anförde beräknings-grund belöpa, eller 516 T:r Spannmål; så har Utskottet ej varit i tillfälle att utröna hvad åtgärd och reglering, som i denna del följt på Kongl. Brefvet till Kongl. Krigs- och Kammar-Collegierne af den 21 Oct. 1817; till utredande hvaraf ock en grundligare undersökning och fullständigare upplysningar från orten erfordras, än som under Riksdagen kunnat åstadkommas i ett så invecklad ämne, som troligen i anseende till de i Roterings-Verket yrkade förändringar icke vunnit fullkomligare utveckling och Reglering inom Provincen uti denna del, deri verkställigheten äfven beror på öfverenskommelse Rotehållarne emellan.

I följd af hvad om Skånska Roteringen stadgadt och förordnadt är, anser Stats-Utskottet det vara de ordinarie Rotehållarnes

rättighet, att, från och med 1816 räknadt, få tillgodonjuta den i och för öfverlopps-Rotarne belöpande Spannmåls-afgiften med afdrag för Stats-Verkets ersättning af dess utgift till Postförings-kostnaden; och hemställer altså Utskottet det Riksens Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det måtte vederbörande Verk och Ämbetsmän varda anbefalte, att i afseende härå vidtaga de åtgärder, som finnas nödige till befordrande af skyndsam verkställighet af de fattade besluten och Rotehållarnes förhjelpande till deras tillständiga rätt, i sammanhang hvarmed Stats-Verkets äfven bör iagttagas. Och ehuru, hvad åter angår den af Riksens Ständer, sidsta Riksdag, begärde och nu åter yrkade ytterligare undersökning och jemnkning uti ifrågavarande Rotering, Kongl. Maj:t, enligt meddelad upplysning, funnit det hinder derföre möta, att de Rotehållare, hvilka ingingo i ständige Roteringen, hade förbehållit sig, att vid den med verkställigheten deraf förenade jemnkning af 1811 års Rotering, icke blifva högre än förut Roterade; likväl och då härvid förekommer, att, när på hela Roterings-Verket till indelande af 2000 Nummer, uppkommit ett öfverskott af 86 Rotar, tillgång synes kunna vara att tillvägabringa någon vidare jemnkning och nedsättning häruti, derest Rotehållarne i allmänhet heldre skulle för framtiden önska att i sjelfva Roterings-beräkningen erhålla förminskning, än såsom nu är stadgadt,

åt-

åtnjuta lindring i Beklädnads- och Recruterings-kostnaderne för hvad af ett sådant antal öfverlopps-Rotars afgift kan belöpa, sedan Stats-Verkets ersättning afgått, har Stats-Utskottet, med anledning häraf, jemte ofvanberörde Nådiga förklarande, det Kongl. Maj:t ock hade önskat låta förrätta den föreslagne jemnkningen af Roterings-besväret i Skåne; trott sig böra tillstyrka, det Riksens Ständer, med förnyande af deras vid sista Riksdagen derom gjorde anhållan, i underdånighet hemställa till Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, om icke ändamålet, så på Statens som Rotehållarnes sida, skulle genom en sådan omreglering kunna vinnas; i hvilket fall de erforderlige åtgärderne till närmare utrönande, huru densamma i verkställigheten kan utfalla, lära blifva i Nåder vidtagne; men hvar emedlertid den verkstälde Roteringen, såsom Riksens Ständer sista Riksdagen hemstälde, må förblifva i sitt nu varande skick. Börande Utskottet härvid, i anledning af Herr Friherre Wrangels Motion, upplysa, att efter hvad nu förekommit, har den ifrågavarande undersökning icke varit uppehållen i brist af medel till kostnaderne dervid, samt att något hinder deraf för nu föreslagne åtgärder, icke eller kan möta, då Stats-anslag finnes för sådane utgifter, som dervid kunna förefalla; Hvilket allt vördsamt öfverlemnas till Riksens Högloff. Ständers beprövande.

Stockholm den 8 Aug. 1823.

Ankom den 14 Augusti 1823.

N:o 399.

Memorial, angående gjorde anmärkningar vid Utskottets Utlåtande, i frågan om Löne-tillökning för 13 Subaltern-Officerare vid Skånska Dragon-Regementet.

Med åtskillige anmärkningar vid Stats-Utskottets, under N:o 248, afgifne Utlåtande öfver Herr Friherre D. Stjerncronas Motion, om tillökning i Lönerne för 13 Subaltern-Officerare vid Skånska Dragon-Regementet, hafva Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Hederv. Bonde-Ståndet återremitterat ärendet till förnyad åtgärd af Utskottet, hvars yttrande deremot blifvit gilladt af Högv. Preste-Ståndet den 6:te och af Vällofl. Borgare-Ståndet den 2 nästlidne Julii.

Hvad som funnits anmärkningsvärdt är Utskottets yttrande, att de, vid Skånska Dragon- och Husar-Regementerne, med contant aflönte Subaltern-Officerare äro Surnumeraire, till hvars Löne-vilkors förbättrande, Utskottet icke kunde tillstyrka särskildt anslag, af jemnväl det, utom andre, äfven förekomne skäl, att fråga om en sådan tillökning för desse Surnumeraire Officerare vid Skånska Husar-Regementet icke blifvit väckt, utan förmodade Utskottet, att Kongl. Maj:t i Nåder, så

vida detta Befäl efter nu mera förändrade förhållanden, icke skulle kunna indragas, lärer täckas af redan varande anslag för Försvars-Verket, tilldela desse Officerare sådane Löner, som vederlikar vid andre Regementer åtnjuta.

Det är häremot erinradt, att ifrågavarande 13 Subaltern-Officerare icke äro Surnumeraire, utan finnas på Stat och äro för Regementets tjenstbarhet nödige, dels i anseende till Esqvadronernes styrka, såsom hvardera bestående af 125 Man, dels såsom en följd af sednare tiders förändrade tactik, hvilket förenar behof af talrikare Befäl; att enär förhållandet finnes vara enahanda vid Skånska Husar-Regementet, Utskottet jemnväl för detta Regemente bordt föreslå en lika tillökning, oagtadt fråga derom ej blifvit väckt; att den nu ifrågastälde Löne-tillökningen, rätteligen bordt dem tillkomma, vid den Löne-reglering, som i följd af Riksens Ständers Beslut vid 1815 års Riksdag verkstäldes med Penninge-Löntagande Militaire Befälets Löner; samt att den gjorde anvisning på redan varande anslag för Försvars-Verket, syntes desto olämpligare, som detta anslag vore för ändamålet otillräckligt.

Så väl Indelnings-Verket för Skånska Dragon-Regementet, som den derföre af Kongl. Krigs-Collegium årligen utfärdande Aflönings-Lista, ådagalägga, att Indelningarne vid detta

Regemente äro till antalet lika med andra Cavalleri-Regementers, af från början samma styrka, och att här, såsom vid de öfrige Cavalleri-Regementerne, finnes Indelningar för en Ryttmästare, en Lieutenant och en Cornett vid hvarje Esqvadron, hvadan Utskottet icke kunnat betrakta de af Herr Friherre Stjerncrona anmälte 13 Cornetter som äro med Penninge-Lön försedde, och ingått till Regementet från den upplösta Skånska Vargeringen, annorlunda än som Surnumeraire. Om Utskottet trott det vara dess åliggande, att ingå i pröfning, huruvida detta tillökta antal Officerare kunde vara för Regementets tjenstbarhet erforderligt, hade Utskottet troligen af en sådan pröfning funnit det resultat, att Esqvadronernes större styrka och närvarande tiders tjenstgörings-sätt påkalla en tillökning af en Officerare vid hvarje Esqvadron; men deraf hade ock följt, att tillgång till den af Herr Friherre Stjerncrona föreslagne Lönetillökning kunnat erhållas utan något nytt anslag, medelst användande dertill af de öfverflödige Lönerne, hvilket Herr Friherrens, i egenskap af Regements-Chef, Utskottet meddelte uppgift, att 12 Ryttmästare finnas vid Regementet med indelte Löner, ehuru Regementet består endast af 8 Esqvadroner, gifvit full anledning. Nu har Utskottet deremot ansett det på Kongl. Maj:t allena bero, att reglera Lönerne inom Krigs-magten, med de Löne-anslag som dertill redan äro anviste, och denna grundsats är jemnväl af Riksens

Höglofl. Ständer gillad, då bifall lemnades till Utskottets Utlåtande N:o 252, öfver Herr Gustaf Hjertas Motion, om reglering till förbättring i Löne-vilkoren för Befälet vid Indelta Arméen, hvaruti tillstyrktes underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, det en sådan reglering måtte vidtagas med Indelta Arméens Befäl, som inom redan varande anslag bereder nödig utkomst för hvar och en samt lämpar aflöningen efter tjenstegraderne; och Utskottet tror denna reglering äfven böra sträcka sig till de Skånska Cavalleri-Regementerne. Då Utskottet följaktligen icke finner skäl till ett förändradt yttrande nu, emot hvad förut blifvit hemställdt, får Utskottet derjemte erinra, att då denna icke af Kongl. Maj:t, utan af enskild Riksdagsman väckte fråga, om Löne-tillökning för 13 Subaltern-Officerare vid Skånska Dragon-Regementet, hvarken innefattade begäran om retroactiv beräkning af en sådan tillökning, eller att Löneförhöjning äfven skulle tillgodokomma de vid Skånska Husar-Regementet i samma förhållande varande 13 Subaltern-Officerare, kan någon fråga om sådan beräkning eller tillökning icke komma till öfverläggning, emedan gränsen derföre bestämmes af sjelfva Motionen. Till Riksens Höglofl. Ständers beprövande, hemställes detta vördsamligen.

Stockholm den 8 Aug. 1823.